A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (hatodik tanács)

2009. december 17.*

A T-57/01. sz. ügyben,

a **Solvay SA** (székhelye: Brüsszel [Belgium], képviselik: L. Simont, P.-A. Foriers, G. Block, F. Louis és A. Vallery ügyvédek)

felperesnek

az **Európai Bizottság** (képviselik: P. Oliver és J. Currall, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: N. Coutrelis ügyvéd)

alperes ellen

elsődlegesen az [EK] 82. cikkének alkalmazására vonatkozó, 2000. december 13-i 2003/6/EK bizottsági határozat megsemmisítése iránti kérelem (COMP/33.133 – C: „nyersszóda – Solvay”-ügy) (HL 2003. L 10., 10. o.), valamint másodlagosan a felperessel

* Az eljárás nyelve: francia.

szemben kiszabott bírság eltörlése vagy csökkentése iránti kérelem tárgyában folyamatban lévő ügyben,

A TÖRVÉNYSZÉK (hatodik tanács),

tagjai: A. W. H. Meij elnök, V. Vadapalas (előadó) és A. Dittrich bírák,

hivatalvezető: K. Pocheć tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2008. június 26-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita alapját képező tényállás

1 A felperes Solvay SA belga jog szerint működő társaság, amely a gyógyszerészeti, vegyi, műanyag- és feldolgozó ágazatban tevékenykedik. E vállalkozás többek között nyerssződát állít elő.

2 A nyersszóda vagy a természetben fordul elő sziksó formájában (természetes szóda), vagy kémiai eljárással állítható elő (szintetikus szóda). A természetes szóda a sziksó zúzásával, tisztításával és égetésével állítható elő. A szintetikus szóda a közönséges só és a mészkő reakciójából keletkezik az „ammóniaszóda" eljárás segítségével, amelyet a Solvay fivérek dolgoztak ki 1863-ban.

3 1978. február 7-én a felperes három belga üveggyártóval – három hagyományos fő ügyfelével Belgiumban – ötéves időtartamra árkiigazító rendelkezéseket tartalmazó, „minden szükségletet kielégítő" szerződéseket kötött.

4 Ezen megállapodásokkal szemben egy amerikai nyersszódagyártó keresetet nyújtott be a belga bíróságokhoz. 1989. október 20-i ítéletében a Cour d'appel de Liège (Liège-i Fellebbviteli Bíróság, Belgium) a Cour de cassation (Semmítőszék, Belgium) új eljárásra utasító ítéletét követően elutasította az amerikai gyártó keresetét.

5 Ezzel párhuzamosan az Európai Közösségek Bizottsága eljárást indított az EK 81. cikk alapján. 1980. október 21-i levelében tájékoztatta a felperest a szerződések azon elemeiről, melyeket a közösségi versenyjog szempontjából vitathatónak tartott. Kiemelte különösen, hogy nem fogadhatja el a „minden szükségletet kielégítő" vagy a „szükségletek bizonyos százalékára" vonatkozó megállapodásokat, de engedélyezi a „tonnamennyiség" típusú szerződéseket, amennyiben ezek lehetővé teszik, hogy az ügyfél szükségleteinek nem elhanyagolható részét döntésének megfelelően más termelőktől szerezze be. A Bizottság a szállítási szerződések időtartamát legfeljebb két évben rögzítette, és fenntartotta a versenyjogi klauzula vizsgálatának lehetőségét.

6 1980. december 16-án a felperes eljuttatta a Bizottsághoz a nemzeti igazgatóságainak címzett azon levéltervezetet, amely arra irányult, hogy azok fogadják el a Bizottság észrevételeinek figyelembe vételével kidolgozott irányvonalakat követő „tonnamenynyiség" típusú szerződéseket.

7 1981. február 2-i levelében a Bizottság tudatta a felperessel, hogy az 1980. december 16-i levéltervezetben foglalt irányvonalak összhangban állnak a nyersszóda-szállítási szerződéseinek módosítására vonatkozó igényeivel. Ugyanakkor fenntartásokat fogalmazott meg a versenyjogi klauzulával, az úgynevezett „angol klauzulával" kapcsolatban, és kérte a három belga üveggyártóval kötött szerződések módosítását.

8 A Bizottságnak a versenyjogi klauzulához fűzött észrevételeinek megfelelően a felperes elfogadta a levéltervezetet, és 1981. február 19-én levelet küldött különböző nemzeti igazgatóságainak azzal a felhívással, hogy a Bizottság megjegyzései alapján módosítsák az üvegipari ágazattal kötött tonnamennyiségi szerződéseket. 1981. október 29-i levelében a felperes tájékoztatta a Bizottságot az üvegipari ágazattal annak érdekében folytatott tárgyalások fejleményeiről, hogy a meglévő szerződéseket hozzák összhangba a közösségi versenyjog követelményeivel.

9 Ilyen körülmények között a Bizottság úgy határozott, hogy lezárja az EK 81. cikk alapján indított eljárást. 1982. február 5-én sajtóközleményt is kiadott, amelyben közölte, hogy a nyersszódaágazatban a felperes módosította szállítási szerződéseit annak érdekében, hogy azok megfeleljenek a közösségi versenyjognak.

10 A jelen jogvita tárgyát képező tényállás idején a felperes kilenc európai országban, azaz Németországban, Ausztriában, Belgiumban, Spanyolországban, Franciaországban, Olaszországban, Hollandiában, Portugáliában és Svájcban alapított kereskedelmi létesítményei révén volt jelen a nyersszóda ágazatában. Németországban, Ausztriában, Belgiumban, Spanyolországban, Franciaországban, Olaszországban és Portugáliában termelőlétesítményekkel is rendelkezett.

11 1987-ben a felperes teljes termelési kapacitása körülbelül 4 millió tonnát tett ki, termelése Európában körülbelül 3,7 millió tonna volt.

12 Az 1988. november 2-án küldött, a Bizottságnak címzett, aláírás és keltezés nélküli, de fejlécén a felperest feltüntető telefax szerint 1988-ban a világ nyersszóda-termelési kapacitása 37 millió tonna, a világ nyersszódafogyasztása pedig 31 millió tonna volt.

13 1988-ban a felperes a német piac 52,5%-át, az osztrák piac 96,9%-át, a belga piac 82%-át, a spanyol piac 99,6%-át, a francia piac 54,9%-át, az olasz piac 95%-át, a holland piac 14,7%-át, a portugál piac 100%-át és a svájci piac 76,1%-át birtokolta.

14 1989-ben a nyersszódafogyasztás az Európai Közösségben hozzávetőleg 5,5 millió tonnát tett ki, amelynek piaci értéke körülbelül 900 millió ECU volt.

15 A felperesen kívül a Közösségben az 1987 és 1989 közötti időszakban a közösségi gyártók a következők voltak: az Imperial Chemical Industries (a továbbiakban: ICI), a Rhône-Poulenc, az AKZO, a Matthes & Weber, valamint a BASF csoporthoz tartozó Kali & Salz leányvállalata, a Chemische Fabrik Kalk (a továbbiakban: CFK).

16 A felperes ügyfelei az üvegipari, a vegyipari és a kohászati ágazat vállalkozásai voltak. A vitás tényállás idején legfontosabb ügyfelei a Saint-Gobain SA és az ugyanazon csoporthoz tartozó más társaságok voltak (a továbbiakban: Saint-Gobain csoport), nem kizárólag a nyersszóda szempontjából, hanem a felperes összes tevékenységét tekintve is. Az említett csoport leányvállalatokkal rendelkezett különböző nyugat-európai országokban, amelyek a nyersszódát a felperes nemzeti igazgatóságaitól szerezték be.

17 1988-ban a kelet-európai országokból származó, a Közösségbe való belépéskor dömpingellenes vámmal terhelt import a német piac 8,1%-át, az osztrák piac 2%-át, a belga piac 2,1%-át, a francia piac 1,4%-át és az olasz piac 3%-át tette ki.

18 Az Egyesült Államokból származó importot is terhelte dömpingellenes vám, bizonyos behozatalokra azonban aktív feldolgozási eljárás keretében került sor. 1988-ban az amerikai szódaimport a belga piac 2,4%-át, a francia piac 0,9%-át, a holland piac 3%-át tette ki, a német piacon pedig nem jelent meg.

19 1989. április 5-én a Bizottság a 17. tanácsi rendelet 14. cikkének (3) bekezdése értelmében elfogadta azt a határozatot, amely vizsgálatot rendelt el az AKZO-nál, a CFK-nál, az ICI-nél, a Matthes & Weber-nél, a Rhône Poulenc-nál és a Solvay-nál (IV/33.133. sz. ügy) (a továbbiakban: vizsgálatot elrendelő határozat), és amely különösen az alábbi megfontolásokat tartalmazza:

„[Mivel] a Bizottság által szerzett információk alapján úgy tűnik, a nyersszóda telített piaca a [Közösségben] teljes mértékben megosztott a nemzeti határok mentén, mivel a Közösségben elvileg minden termelő a »helyi« piacára korlátozza eladásait, azaz arra a tagállamra vagy azokra a tagállamokra, amelyekben saját termelésének központja is található;

[mivel] a hét, a [Közösségben] elhelyezkedő üzemmel rendelkező Solvay a tagállamok többségébe szállító egyetlen olyan termelő, amely egyáltalán nem szállít az Egyesült Királyságba és Írországba, azaz az ICI-nek fenntartott területekre;

[mivel] úgy tűnik, az ICI nem szállít a [Közösségbe] az Egyesült Királyságból és az Ír Köztársaságból álló saját helyi piacán kívül, és úgy tűnik, a többi termelő is saját hagyományos nemzeti piacára korlátozza szállításait;

[mivel] a Bizottság rendelkezésére álló információk alapján mindegyik tagállamra eltérő ártáblázat létezik, de a vásárlók kizárólag a nemzeti termelőtől vásárolnak, a termelők pedig nem kívánnak más termelők nemzeti piacain értékesíteni;

[mivel] ráadásul azokban a tagállamokban, ahol több termelő is létezik, ezek ugyanazt az ártáblázatot alkalmazzák, és nagyjából egy időben, illetve egységesen emelik az árakat;

[mivel] meg kell állapítani, hogy a [Közösségben] a piac nyilvánvaló rugalmatlanságát és a verseny nyilvánvaló hiányát a termelőknek az [EK 81. cikk] értelmében vett kartelljei vagy összehangolt magatartása okozza-e;

[mivel] meg kell állapítani, hogy azon megállapodások, amelyek az [EK 81. cikk] hatálya alá tartozhatnak, kiterjednek-e a hat termelő által egyaránt előállított könnyű nyerssződára is;

[mivel] minden kartell vagy összehangolt magatartás, a nemzeti piacok részekre tördelését és/vagy az árak összehangolását is beleértve, az [EK 81. cikk] súlyos megsértésének minősülhet, és hogy természetükből adódóan ezeket rendkívül titkos módon alkalmazzák;

[mivel] annak érdekében, hogy a Bizottságnak lehetősége legyen megismerni minden, az esetleges megállapodásokra és összehangolt magatartásokra vonatkozó tényállási elemet, valamint az érintett feleket, határozatot kell hozni, amely kötelezi a vállalkozásokat arra, hogy vizsgálatnak vessék alá magukat a 17. rendelet 14. cikkének (3) bekezdése alapján […]"

20 E megfontolások alapján a vizsgálatot elrendelő határozat 1. cikke kimondja, hogy a felperes, valamint német és spanyol leányvállalatai „kötelesek vizsgálatnak alávetni magukat, amely az [EK 81. cikkel] ellentétes, a nemzeti piacok részekre tördelését és a nyerssződa árának összehangolását eredményező kartellekben, illetve összehangolt magatartásokban való esetleges részvételükre, továbbá a vásárlókkal kötött olyan kizárólagos szállítási megállapodások alkalmazására vonatkozik, amelyek korlátozzák vagy kizárják a versenyt, és a [Közösség] nyerssződapiacának rugalmatlanságát erősítik."

21 A vizsgálatot elrendelő határozat megalapozása érdekében a Bizottság vizsgálatot folytatott a Közösségben letelepedett különböző nyerssződagyártóknál. Az érintett vállalkozások helyiségeiben különböző dokumentumokat foglalt le.

22 1989. június 21-én a Bizottság az [EK 81. és EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendeletnek (HL L 13., 1962., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) a tényállás idején hatályos változata alapján információt kért a felperestől, majd 1989. július 8-án információt kért annak német leányvállalatától is mind az EK 81. cikk, mind az EK 82. cikk vonatkozásában.

23 1990. február 19-én a Bizottság a 17. rendelet 3. cikkének (1) bekezdése alapján hivatalból eljárást indított a felperes, az ICI és a CFK ellen.

24 1990. március 13-án a Bizottság kifogásközlést küldött a felperesnek, az ICI-nek és a CFK-nak. Az egyes társaságok kizárólag a kifogásközlés őket érintő jogsértésekre vonatkozó részét vagy részeit kapták kézhez, amelyekhez mellékletként csatolva voltak a rájuk vonatkozó terhelő bizonyítékok.

25 A Bizottság a kifogásközlésben foglalt jogsértések összességére vonatkozóan egyetlen aktát állított össze.

26 A jelen ügy vonatkozásában a Bizottság a kifogásközlés „Solvay" című IV. fejezetében megállapította, hogy a felperes visszaélt a kontinentális Nyugat-Európában a nyersszóda piacán meglévő erőfölényével.

27 1990. május 28-án a Bizottság által emelt kifogásokra válaszolva a felperes benyújtotta írásos észrevételeit.

28 1990. december 19-én a Bizottság elfogadta az [EK 82. cikk] alkalmazására vonatkozó 91/299/EGK bizottsági határozatot (IV/33.133 – C: „nyersszóda – Solvay"-ügy) (HL 1991. L 152., 21. o.). A Bizottság az 1991. március 1-jei levelével közölt határozatban megállapította, hogy „[a felperes] megsértette az [EK 82. cikk] rendelkezéseit, mivel nagyjából 1983-tól a mai napig a verseny kizárására vagy jelentős korlátozására irányuló magatartást folytatott, amely abban állt, hogy […] olyan megállapodást kötött ügyfeleivel, amely arra kötelezte őket, hogy szódaszükségletüket teljes egészében vagy jelentős részben határozatlan vagy túlzottan hosszú ideig [tőle] szerezzék be, az ügyfél részére a szerződéses alap-tonnamennyiségét meghaladó kiegészítő mennyiség után is jelentős árengedményeket és egyéb anyagi ösztönzőket nyújtott annak biztosítására, hogy ügyfele szükségleteit teljes egészében vagy jelentős részben [tőle] szerezze be, és az árengedményt az ügyfél ahhoz való hozzájárulásától tette függővé, hogy szükségleteit teljes egészében [tőle] szerezze be".

29 A 91/299 határozat 3. cikke értelmében „[a felperessel szemben] 20 millió ECU összegű bírságot szabtak ki a […] megállapított jogsértés miatt”.

30 Ugyanazon a napon a Bizottság szintén elfogadta az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó 91/297/EGK bizottsági határozatot (IV/33.133 – A: „nyersszóda – Solvay, ICI”-ügy) (HL 1991. L 152., 1. o.), amelyben megállapította, hogy „[a felperes] és az ICI megsértette az [EK 81. cikk] rendelkezéseit, mivel 1973. január 1-jétől [és] legalább a jelen eljárás megindításáig összehangolt magatartásban vettek részt, amellyel a Közösségen belüli szódaeladásaikat saját belső piacaikra – vagyis a [felperes] a kontinentális Nyugat-Európára, az ICI pedig az Egyesült Királyságra és Írországra – korlátozta”. A Bizottság a felperessel és az ICI-vel szemben egyenként 7 millió ECU összegű bírságot szabott ki.

31 Ugyanezen a napon a Bizottság a fentieken kívül elfogadta az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó 91/298/EGK bizottsági határozatot (IV/33.133 – B: „nyersszóda– Solvay, CFK”-ügy) (HL 1991. L 152., 16. o.) amelyben megállapította, hogy „[a felperes] és a CFK megsértette az [EK 81. cikk] rendelkezéseit, mivel nagyjából 1987-től a mai napig részt vett egy olyan piacfelosztásra irányuló megállapodásban, amelynek alapján [a felperes] a CFK részére a CFK által 1986-ban elért eladások alapján kiszámított éves minimális szódaeladási tonnamennyiséget garantálta Németországban, és a CFK valamennyi veszteségét kompenzálta azáltal, hogy a garantált minimális eladás eléréséhez szükséges tonnamennyiséget felvásárolta tőle”. A Bizottság a felperessel szemben 3 millió ECU, míg a CFK-val szemben 1 millió ECU összegű bírságot szabott ki.

32 Ugyanezen a napon a Bizottság elfogadta továbbá az [EK 82. cikk] alkalmazására vonatkozó 91/300/EGK bizottsági határozatot (IV/33.133 – D: „nyersszóda – ICI”-ügy) (HL 1991. L 152., 40. o.), amelyben megállapította, hogy „az ICI megsértette az [EK 82. cikk] rendelkezéseit, mivel nagyjából 1983-tól a mai napig a verseny kizárására vagy jelentős korlátozására irányuló magatartást folytatott, amely abban állt, […] hogy a kiegészítő tonnamennyiség vonatkozásában is jelentős árengedményeket és egyéb anyagi ösztönzőket nyújtott annak biztosítására, hogy ügyfelei szükségleteiket teljes egészében vagy jelentős részben az ICI-től szerezzék be, hogy biztosította, hogy az ügyfelek hozzájáruljanak, hogy szükségleteiket teljes egészében vagy jelentős részben az ICI-től szerezzék be, vagy a versenytársaknál történő vásárlásaikat meghatározott mennyiségre korlátozzák, [és] legalább egy esetben az árengedmény és egyéb anyagi

ösztönzők nyújtását az ügyfél ahhoz való hozzájárulásától tette függővé, hogy szükségleteit teljes egészében az ICI-től szerzi be". A Bizottság az ICI-vel szemben 10 millió ECU összegű bírságot szabott ki.

33 1991. május 2-án a felperes keresetet nyújtott be a Törvényszékhez a 91/299 határozat megsemmisítése iránt. Ugyanazon a napon a felperes a 91/297 határozat és a 91/298 határozat megsemmisítését is kérte. 1991. május 14-én az ICI kérte a 91/297 határozat és a 91/300 határozat megsemmisítését.

34 A T-32/91. sz., Solvay kontra Bizottság ügyben 1995. június 29-én hozott ítéletével (EBHT 1995., II-1825. o., a továbbiakban: „Solvay III"-ítélet) a Törvényszék megsemmisítette a 91/299 határozatot, mivel az említett határozat hitelesítésére a felperessel való közlését követően került sor, ami az EK 230. cikk értelmében lényeges eljárási szabály megsértésének minősül.

35 Ugyanazon a napon a fentieken kívül Törvényszék a T-31/91. sz., Solvay kontra Bizottság ügyben hozott ítéletével (az EBHT-ban nem tették közzé, a továbbiakban: „Solvay II"-ítélet) megsemmisítette a 91/298 határozat felperest érintő részét, illetve a T-37/91. sz., ICI kontra Bizottság ügyben hozott ítéletével (EBHT 1995., II-1901. o., a továbbiakban: „ICI II"-ítélet) a 91/300 határozatot is megsemmisítette a megtámadott határozatok szabálytalan hitelesítése miatt. Emellett a Törvényszék a T-30/91. sz., Solvay kontra Bizottság ügyben hozott ítéletével (EBHT 1995., II-1775. o., a továbbiakban: „Solvay I"-ítélet), illetve a T-36/91. sz., ICI kontra Bizottság ügyben hozott ítéletével (EBHT 1995., II-1847. o., a továbbiakban: „ICI I"-ítélet) megsemmisítette a 91/297 határozatnak a fenti két ügy felpereseit érintő részét a dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó joguk megsértése miatt.

36 A Bíróság Hivatalához 1995. augusztus 30-án érkezett beadványaiban a Bizottság fellebbezést nyújtott be a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay II"-ítélet, a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III"-ítélet és a fenti 35. pontban hivatkozott „ICI II"-ítélet ellen.

37 A C-286/95 P. sz., Bizottság kontra ICI ügyben 2000. április 6-án hozott ítéletével (EBHT 2000., I-2341. o.), valamint a C-287/95 P. és C-288/95 P. sz. egyesített ügyekben

hozott ítéletével (EBHT 2000., I-2391. o.) a Bíróság elutasította a fenti 35. pontban hivatkozott „ICI II”-ítélet, a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay II”-ítélet és a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítélet elleni fellebbezéseket.

38 2000. december 12-én, kedden egy sajtóügynökség az alábbi szövegű közleményt tette közzé:

„Az Európai Bizottság az Európai Unió versenyjogának megsértése miatt […] szerdán bírságot szab ki a Solvay SA és Imperial Chemical Industries plc vegyipari társaságokkal szemben, jelentette be kedden egy szóvivő.

A nyersszóda piacán fennálló állítólagos erőfölénnyel való visszaélés miatti bírságokat eredetileg tíz évvel ezelőtt szabták ki, de a legmagasabb szintű európai Bíróság eljárási okok miatt megsemmisítette azokat.

»A Bizottság szerdán meg fogja hozni ugyanazt a határozatot, de most már helyes formában«, jelentette ki a szóvivő.

»A határozat lényegét a társaságok sosem vitatták. Ismét elfogadjuk ugyanazt a határozatot«, mondta.”

39 2000. december 13-án a Bizottság elfogadta az [EK] 82. cikk alkalmazására vonatkozó 2003/6/EK határozatot (COMP/33.133 – C: „nyersszóda – Solvay”-ügy) (HL 2003. L 10., 10. o., a továbbiakban: a megtámadott határozat).

40 Ugyanezen a napon a Bizottság elfogadta továbbá az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó 2003/5/EK határozatot (COMP/33.133 – B: „nyersszóda – Solvay, CFK”-ügy) (HL 2003. L 10., 1. o.) és az [EK] 82. cikk alkalmazására vonatkozó 2003/7/EK határozatot (COMP/33.133 – D: „nyersszóda – ICI”-ügy) (HL 2003. L 10., 33. o.).

41 A megtámadott határozat az alábbi rendelkező részt tartalmazza:

„1. cikk

A Solvay […] megsértette az [EK] 82. cikk rendelkezéseit, mivel 1983-tól kezdve nagyjából 1990 végéig a verseny kizárására vagy jelentős korlátozására irányuló magatartást folytatott, amely abban állt, hogy:

a) olyan megállapodást kötött ügyfeleivel, amely arra kötelezte őket, hogy szódaszükségletüket teljes egészében vagy jelentős részben, határozatlan vagy túlzottan hosszú ideig a Solvay-től szerezzék be;

b) az ügyfelek szerződéses alap-tonnamennyiségét meghaladó kiegészítő mennyiség után is jelentős árengedményeket és egyéb anyagi ösztönzőket nyújtott annak biztosítására, hogy ügyfelei szükségleteiket teljes egészében vagy jelentős részben a Solvay-től szerezzék be;

c) az árengedményt az ügyfelek ahhoz való hozzájárulásától tette függővé, hogy szükségleteiket teljes egészében a Solvay-től szerzik be.

2. cikk

A Bizottság az 1. cikk b) és c) pontjában meghatározott jogsértés miatt a Solvay-val szemben 20 millió euró összegű bírságot szab ki.

[…].”

42 A megtámadott határozat megfogalmazása gyakorlatilag megegyezik a 91/299 határozatéval. A Bizottság csupán néhány szerkesztési módosítást hajtott végre, és a határozatot kiegészítette „Az Elsőfokú Bíróság és a Bíróság előtti eljárások” című új résszel.

43 A megtámadott határozat ezen új részében a Bizottság a T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletre (EBHT 1999., II-931. o., a továbbiakban: a Törvényszék „PVC II”-ítélete) hivatkozva úgy ítélte meg, hogy „jogában áll ismét meghozni egy tisztán eljárásjogi hibák miatt megsemmisített határozatot anélkül, hogy köteles lenne új közigazgatási eljárást lefolytatni”, és hogy „nem köteles új meghallgatást tartani, ha az új határozat szövege nem tartalmaz az első határozatban foglaltaktól eltérő kifogásokat” ((199) preambulumbekezdés).

44 A Bizottság a megtámadott határozat (204) és (205) preambulumbekezdésében ezenkívül hozzáfűzte, hogy az eljárások időtartamának korlátozásáról, valamint az Európai Gazdasági Közösség szállításra és versenyre vonatkozó szabályai alapján kezdeményezett szankciók végrehajtásáról [helyesen: az Európai Gazdasági Közösség szállításra és versenyre vonatkozó szabályai alapján kezdeményezett eljárásoknak és meghozott szankciók végrehajtásának elévüléséről] szóló, 1974. november 26-i 2988/74/EGK tanácsi rendelet (HL L 319., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 61. o.) 3. cikke alkalmazásával az elévülési időt meg kell hosszabbítani azzal az időtartammal, amíg a 91/299 határozat elleni jogorvoslati eljárás folyamatban volt

a Törvényszék és a Bíróság előtt. A jelen ügy körülményeire tekintettel a Bizottság tehát úgy vélte, hogy 2004 szeptemberéig hozhat új határozatot ((207) preambulumbekezdés). A megtámadott határozat (199) preambulumbekezdésében megjegyezte, hogy nem sérülnek a védelemhez való jogok, ha az új határozatot ésszerű határidőben hozza meg.

45 Ami magát a jogsértést illeti, a Bizottság a megtámadott határozatban kifejtette, hogy azon termék és földrajzi terület, amelyek tekintetében a felperes gazdasági erejét értékelni kellett, a szóda piaca, valamint az Egyesült Királyság és Írország kivételével a Közösség területe ((136) preambulumbekezdés).

46 A felperes piaci erejének jelen ügyben való értékeléséhez a Bizottság a releváns gazdasági tényezőket vizsgálta, és a megtámadott határozatban arra a következtetésre jutott, hogy a felperes a vizsgált időszak egésze alatt az EK 82. cikk értelmében vett erőfölényben volt ((137)–(148) preambulumbekezdés).

47 Az erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatban a Bizottság a megtámadott határozatban megjegyezte, hogy a felperes különböző mechanizmusok útján „lekötötte" ügyfeleit, amely mechanizmusok mindegyike ugyanazt a kizárási célt szolgálta ((150) preambulumbekezdés). E tekintetben előadta, hogy:

– 1982-től kezdve a felperes bevezetett egy fokozatos árengedményekre épülő rendszert, amelynek kifejezett célja az ügyfél hűségének biztosítása és a verseny kizárása vagy korlátozása volt ((151)–(160) preambulumbekezdés);

– a felperes titkos megállapodást kötött a Saint-Gobainnel, amely megállapodás célja, hogy megerősítse a Saint-Gobainnél kizárólagos vagy majdnem kizárólagos szállítói pozícióját Nyugat-Európában, Franciaországot kivéve. A Saint-Gobain európai vásárlásainak összessége alapján számított 1,5%-os „csoportos" árengedmény

kifizetése tehát azzal a feltétellel történt, hogy a Saint-Gobain továbbra is a felperest részesíti előnyben a beszerzései során ((161)–(165) preambulumbekezdés);

– a felperes kifejezetten és *de facto* kizárólagossági megállapodást kötött egyes ügyfeleivel ((166)–(167) preambulumbekezdés);

– különböző versenyjogi klauzulák és hasonló mechanizmusok erősítették a felperessel fennálló kapcsolatot, korlátozták az ügyfél lehetőségét, hogy megváltoztassa a szállítót, és jelentősen megnehezítették a versenytársak számára, hogy hozzáférjenek az ügyfelek felperestől származó beszerzéseihez ((177)–(180) preambulumbekezdés);

– a felperes által alkalmazott árengedmények rendszere hátrányosan megkülönböztető gyakorlatot követett ((181)–(185) preambulumbekezdés).

48 A megtámadott határozat értelmében „[a felperes] által a kizárólagosság biztosítása érdekében felajánlott hűségengedmények és más kedvezmények érintették a tagállamok közötti kereskedelmet, megerősítve a kapcsolatot az ügyfelek és az erőfölényben lévő szállító között”, és „[a felperes] által az ügyfelek lekötésére alkalmazott különböző mechanizmusok azzal az eredménnyel jártak, hogy a nemzeti határok mentén megerősítették a szóda piacának strukturális merevségét és megosztottságát, ezzel veszélyeztetve vagy fenyegetve a tagállamok közötti egységes piac céljának megvalósítását” ((187) preambulumbekezdés).

49 A Bizottság a megtámadott határozatban kimondta, hogy az elkövetett jogsértések rendkívül súlyosak voltak, mivel a felperes az első számú közösségi szódatermelő, és az említett jogsértések lehetővé tették számára, hogy megszilárdítsa befolyását a piacon, a közösségi piac jelentős részéről kizárva a hatékony versenyt ((191) preambulumbekezdés).

50 A Bizottság a megtámadott határozatban azt is közölte, hogy a jogsértések megközelítőleg 1983-ban kezdődtek, röviddel a vele folytatott tárgyalásokat és az ügy lezárását követően, és legalább 1990 végéig folytatódtak ((195) preambulumbekezdés).

51 2000. december 13-án a Bizottság továbbá sajtóközleményt tett közzé, amelyben kijelentette, határozatot fog hozni, amelyben a felperessel és az ICI-vel szemben olyan mértékű bírságokat fog kiszabni, amelyek összege megegyezik a velük szemben eredetileg a „nyersszóda"-ügyekben kiszabott bírságok összegével.

Eljárás

52 A Törvényszék Hivatalához 2001. március 12-én benyújtott keresetlevelével a felperes előterjesztette a jelen keresetet.

53 Keresetében a felperes azt kérte a Törvényszéktől, hogy utasítsa a Bizottságot az ügy iratait képező valamennyi irat bemutatására annak megvizsgálása céljából, hogy a közigazgatási eljárás alatt az e dokumentumokhoz való hozzáférés érinthette-e a védelemhez való jogai gyakorlását.

54 Az ügyet 2001. május 8-án a Törvényszék negyedik tanácsa elé utalták, és kinevezték az előadó bírót.

55 A Törvényszék jóváhagyását követően a felperes (2002. december 6-án) és a Bizottság (2002. december 23-án) benyújtotta a Bíróság C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P.,

C-247/99. P., C-250/99. P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletével kapcsolatban (EBHT 2002., I-8375. o., a továbbiakban: a Bíróság „PVC II”-ítélete) a jelen ügyben levonandó következtetésekre vonatkozó észrevételeit.

56 Mivel 2003. október 1-jén módosult a Törvényszék tanácsainak összetétele, az előadó bírót az első tanácsba osztották be, következésképpen a jelen ügyet 2003. október 8-án e tanács elé utalták.

57 2003. december 19-én a Törvényszék felhívta a Bizottságot a kifogásközlésnek és mellékleteinek, valamint az ügy iratainak tartalmát képező iratokról szóló részletes, felsoroló jellegű lista benyújtására. E listának az egyes iratok szerzőjének, jellegének és tartalmának felismerésére alkalmas rövid tájékoztatást kellett tartalmaznia. A Törvényszék arra is felhívta a Bizottságot, hogy jelölje meg számára, hogy a fenti iratok közül melyek voltak hozzáférhetők a felperes számára a közigazgatási eljárás alatt.

58 2004. február 13-án a Bizottság benyújtotta kifogásközlését és annak mellékleteit, valamint a kért felsoroló jellegű listát. A Törvényszék utolsó kérésének teljesítésére további határidőt kért.

59 2004. március 10-i levelében a Bizottság pontosította, hogy a közigazgatási eljárás során a felperes hozzáfért a kifogásközlést alátámasztó és ahhoz csatolt dokumentumokhoz. Egyébiránt utalt az akta tartalmát képező 65 „részaktára”, amelyek közül 22 „részakta” a felperes vagy valamelyik leányvállalata székhelyéről származott (ti. a 2–14., a 24–27., az 50–52. és a 62–65. sz. „részakta” és a 61. sz. „részakta” egy része). A Bizottság álláspontja szerint az 1990-ben lefolytatott eljárás során betartotta a dokumentumokhoz való hozzáférés jogára vonatkozó akkori ítélkezési gyakorlatot. Hozzátette, hogy a vizsgálati iratok újraolvasása után semmi sem utalt arra ebben a szakaszban, hogy a felperes védelemhez való joga sérült volna a közigazgatási eljárás során, még akkor sem, ha e vizsgálati iratokat a dokumentumokhoz való hozzáférés jogára vonatkozó későbbi ítélkezési gyakorlat fényében vizsgáljuk.

60 2004. június 21-én kelt levelében a Bizottság a Törvényszék Hivatalához benyújtotta a közigazgatási eljárás aktájának tartalmát képező iratok felülvizsgált, felsoroló jellegű listáját, amely szélesebb körű volt a 2004. február 13-án benyújtottnál. Az előző listához hasonlóan ez a felülvizsgált, felsoroló jellegű lista is hivatkozott 65 „részaktára". Felsorolt továbbá néhány iratot, amelyek nagyrészt az Oberland Glas társaságtól származtak.

61 2004. július 21-én kelt levelében a Törvényszék felhívta a felperest arra, hogy jelölje meg a felülvizsgált felsorolást tartalmazó listában szereplő azon iratokat, amelyekről nem kapott értesítést a közigazgatási eljárás során, és azokat, amelyek véleménye szerint védekezése szempontjából hasznos elemeket tartalmazhatnak.

62 2004. szeptember 29-én kelt levelében a felperes hangsúlyozta, hogy a felülvizsgált felsoroló lista hiányos és pontatlan. Megjelölte továbbá a felülvizsgált felsoroló listában felsorolt azon dokumentumokat, amelyek hasznosnak tűntek védekezése szempontjából, és amelyekbe be kívánt tekinteni. Álláspontja szerint ezek az iratok segítségére lehettek az érintett földrajzi piacra, az erőfölény hiányára és az erőfölénnyel való visszaélés hiányára vonatkozó érvelésének kidolgozásában.

63 Mivel a Törvényszék tanácsainak összetétele 2004. szeptember 13-tól módosult, az előadó bírót az új összetételű negyedik tanácsba osztották be, következésképpen a jelen ügyet 2004. október 7-én e tanács elé utalták.

64 2004. december 17-én a Törvényszék felhívta a Bizottságot, hogy nyújtsa be a Hivatalhoz a felperes 2004. szeptember 29-én kelt levelében említett iratok bizalmas és nem bizalmas változatát.

65 2005. január 28-én kelt levelében a Bizottság benyújtotta a Törvényszék Hivatalához az akta kért iratainak bizalmas változatát. További határidőt kért az esetleges nem bizalmas változat benyújtására, mivel az érintett vállalkozásokkal egyeztetnie kellett a bizalmasság fenntartására irányuló érdekeikről. A Bizottság továbbá a következőket jegyezte meg:

„[A] lista, bár [tartalmazza] a jelenleg [a Bizottság] birtokában lévő valamennyi aktát, nem foglalja magában valamennyi, a Törvényszék előtt az első nyersszóda-ügyben említett aktát. Néhány hiányzó akta a hosszas keresés ellenére továbbra is fellelhetetlen maradt”.

66 2005. március 15-én kelt levelében – azt követően, hogy jelezte, hogy az érintett vállalkozások nem kérték az iratok bizalmas kezelését – a Bizottság az alábbi észrevételeket tette:

„A fellelhetetlen akták vonatkozásában a Bizottság sajnálatát fejezi ki, hogy a Törvényszék kérdéseire nem tud teljes mértékben megbízható választ adni.

A közigazgatási eljárásnak jelenleg a Bizottság birtokában lévő aktája ([azaz] a vizsgálat megindításától a kifogásközlés elküldéséig lezajlott eljárást felölelő akta) az 1989 szeptemberéig tartó időszakot felölelő 65 számozott iratrendezőből, valamint a 71. számot viselő aktából áll, amely az 1990-es kifogásközléseket és azok mellékleteit, valamint egy számozatlan, »Oberland Glas« elnevezésű iratrendezőt tartalmaz. Valószínű tehát, hogy öt iratrendező hiányzik.

A hiányzó iratrendezők tartalma vonatkozásában a Bizottság sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy lehetetlenné vált az eltűnt iratok teljes listájának összeállítása, mivel az iratrendezők tárgymutatói is fellelhetetlenek. Ennek ismeretében okkal feltételezhető, hogy

legalább néhány közülük tartalmazta a 17. rendelet 11. cikke értelmében folytatott levelezést, amely összhangban van a Bizottság által a Törvényszéknek a közigazgatási aktával kapcsolatban 1990-ben előterjesztett magyarázattal. Például valószínű, hogy az […] ICI által a Bizottság 1989. június 19-i információkérésre adott válasz is a hiányzó akták részét képezi: ez az ICI-hez intézett információkérés szerepel a jelenleg is a Bizottság birtokában lévő közigazgatási eljárás aktájában, de a válasz hiányzik."

67 2005. április 14-én a felperes a Törvényszék Hivatalában megtekintette a 2004. szeptember 29-én kelt levelében említett iratokat.

68 2005. július 15-én a felperes előterjesztette arra vonatkozó észrevételeit, hogy a megtekintett iratokat mennyiben találta hasznosak védekezése szempontjából. A Bizottság 2005. november 18-án válaszolt a felperes észrevételeire.

69 Az eredetileg kijelölt előadó bíró szolgálati viszonyának megszűnése folytán a Törvényszék elnöke 2006. június 22-i határozatával új előadó bírót nevezett ki.

70 Mivel 2007. szeptember 25-én módosult a Törvényszék tanácsainak összetétele, az előadó bírót a hatodik tanácsba osztották be, következésképpen a jelen ügyet 2007. október 5-én e tanács elé utalták.

71 2008. február 12-én Tchipev bíró akadályoztatása miatt a Törvényszék elnöke a Törvényszék eljárási szabályzata 32. cikkének 3. §-a alapján a tanács létszámának kiegészítése érdekében Dittrich bírót jelölte ki.

72 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (hatodik tanács) a szóbeli szakasz megnyitásáról határozott, és az eljárási szabályzat 64. cikke szerinti pervezető intézkedések keretében 2008. május 5-én írásban kérdéseket tett fel a felperesnek és a Bizottságnak. A felek azokra az előírt határidőn belül válaszoltak.

73 A 2008. június 26-i tárgyaláson a Törvényszék meghallgatta a felek szóbeli előadásait és a kérdésekre adott válaszait.

A felek kérelmei

74 A felperes keresetében azt kéri, hogy a Törvényszék:

– elsődlegesen az időmúlásra tekintettel állapítsa meg az eljárás elévülését, továbbá a megtámadott határozatot mindenesetre semmisítse meg;

– másodlagosan állapítsa meg, hogy a Bizottság bírságkiszabási joga elévült, és mindenesetre a megtámadott határozat 2. cikkét semmisítse meg annyiban, amennyiben az vele szemben 20 millió eurós bírságot szab ki;

– harmadlagosan állapítsa meg, hogy vele szemben bírság kiszabásának nincs helye, vagy legalábbis jelentősen csökkentse a bírságot;

– bizonyításfelvétel címén utasítsa a Bizottságot a megtámadott határozat elfogadására vonatkozó valamennyi belső irat, különösen a biztosok testülete valamennyi olyan ülésének jegyzőkönyvének benyújtására, amelynek során a megtámadott határozatot tárgyalták;

– utasítsa a Bizottságot a COM/33.133 ügyre vonatkozó aktájához tartozó valamennyi irat csatolására;

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

75 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

– a keresetet – mint megalapozatlant – utasítsa el;

– a felperest kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdésről

76 A felperes kérelmei elsődlegesen a megtámadott határozat megsemmisítésére, másodlagosan pedig az említett határozattal vele szemben kiszabott bírság eltörlésére vagy csökkentésére irányulnak.

1. *A megtámadott határozat megsemmisítésére irányuló kérelemről*

77 A felperes a megtámadott határozat megsemmisítésére vonatkozóan lényegében hat jogalapot hoz fel. Ezek elsődlegesen az időmúlásra, másodlagosan az alapvető eljárási szabályok megsértésére, harmadlagosan a földrajzi piac Bizottság általi téves meghatározására, negyedlegesen az erőfölény hiányára, ötödlegesen az erőfölénnyel való visszaélés hiányára, hatodlagosan pedig a dokumentumokhoz való hozzáférés jogának megsértésére vonatkoznak.

Az időmúláson alapuló első jogalapról

78 Az első jogalap két részre oszlik, az első rész a 2988/74 rendeletben szereplő elévülési szabályok téves alkalmazására, a második rész az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének megsértésére vonatkozik.

Az elévülési szabályok téves alkalmazására vonatkozó első részről

– A felek érvei

79 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottságnak az elévülési szabályok betartására vonatkozó érvelése ellentétben áll a 2988/74 rendelet szövegével és szellemével.

80 A felperes álláspontja szerint a Bizottság által 1995. augusztus 30-án benyújtott fellebbezés tárgya – amely fellebezésnek a Bíróság alapokmányának 60. cikke értelmében nincs felfüggesztő hatálya – nem a visszaható hatállyal megsemmisített 91/299 határozat, hanem a fenti 34. pontban hivatkozott Solvay III. ítélet volt. A Bíróság alapokmányának 58. cikke értelmében ugyanis a fellebbezési eljárás jogkérdésekre korlátozódik, és a Bíróság a jogszerűséget vizsgálja felül, miközben a ténykérdések tekintetében a Törvényszék szabad mérlegelésére támaszkodik.

81 Ugyan a 2988/74 rendelet 3. cikkében szereplő „Bíróságon folyamatban lévő eljárást" úgy kell értelmezni, hogy az a Törvényszékre is vonatkozik, a kétfokú bírósági eljárás bevezetése nem teszi lehetővé az elévülés nyugvása időtartamának kiterjesztését olyan eljárásra, amelynek tárgya nem a megtámadott határozat. Egyébként azon állítás, hogy a 2988/74 rendelet 3. cikke az elévülés nyugvását foglalja magában a fellebbezési eljárás időtartamára nézve, ahhoz vezetne, hogy ismét hatályosnak tekintenénk egy *ab initio* megsemmisített határozatot, amely precedens nélküli lenne a tagállamok közös gyakorlatában.

82 A Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II"-ítéletének 1098. pontjára hivatkozva a felperes rámutat arra, hogy a 2988/74 rendelet 3. cikkének célja az elévülés nyugvásának lehetővé tétele olyan esetben, amikor a Bizottság objektív, neki be nem tudható okokból akadályoztatva van, abban az esetben is, ha valamely jogorvoslat folyamatban van. A felperes úgy véli, hogy a jelen ügyben a Bizottság addig az időtartamig hivatkozhatott akadályoztatására, amíg a kereset elbírálása a Törvényszék előtt folyamatban volt. Ezzel szemben a Törvényszék ítéletének kihirdetését követően a Bizottság az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének betartására is figyelemmel új határozatot hozhatott volna. A Bizottság a fellebbezés benyújtásával tehát kockáztatta a határozathozatalra vonatkozó jogosultságának elévülését, noha tudomással bírt a Bíróság C-137/92. P. sz., Bizottság kontra BASF és társai ügyben 1994. június 15-én hozott ítéletéről (EBHT 1994., I-2555. o.), amely a biztosok testülete által elfogadott jogi aktusok hitelesítésének hiányáról rendelkezett. Ennélfogva a Bizottság tétlensége azalatt, hogy fellebbezése a Bíróság előtt folyamatban volt, semmiféle objektív indokkal nem igazolható.

83 Következésképpen csupán a Törvényszék előtt folyamatban lévő eljárás időtartamát kellett volna figyelembe venni az elévülési időt meghosszabbító tényezőként. Ez az elévülési idő 2000. január 27-én, jóval a megtámadott határozat meghozatala előtt befejeződött.

84 A felperes rámutat továbbá, hogy a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletével ez az értelmezés nem ellentétes. A hivatkozott ítélet alapjául szolgáló ügyben ugyanis a Bizottság az új határozatát az ötéves határidőnél rövidebb, csak a Törvényszék előtt folyamatban lévő eljárásra vonatkozó „felfüggesztés időtartamával” meghosszabbított határidőben fogadta el. A Törvényszék a fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletében tehát nem vizsgálta azt a kérdést, hogy egy fellebbezés a 2988/74. rendelet 3. cikke értelmében felfüggesztő hatályú-e.

85 Válaszában a felperes hozzáfűzi, hogy a Bizottság által előterjesztett álláspont teljesen megfosztaná a hatályától a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítéletet, míg azt a Bíróság nem erősítené meg, ami sértené az említett ítélet jogerejét. Egyébiránt a 2988/74 rendelet 3. cikkének olyan kiterjesztő értelmezése, amely azokat a helyzeteket is magába foglalná, amikor a Bizottság nincs akadályoztatva a cselekvésben, ellentétes lenne a jogbiztonság elvével.

86 Végül, a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletét követően benyújtott észrevételeiben a felperes fenntartja, hogy a jelen ítélet alapjául szolgáló ügyben sem a Törvényszéknek, sem a Bíróságnak nem állhatott szándékában azon kérdés eldöntése, hogy a Bizottságnak a Törvényszék megsemmisítést kimondó ítélete ellen benyújtott fellebbezése felfüggeszti-e az elévülést a fellebbezési eljárás időtartama alatt.

87 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érvelést.

– A Törvényszék álláspontja

88 Előzetesen hangsúlyozni kell, hogy a 2988/74 rendelet teljes körű szabályrendszert alkotott, részletekbe menően szabályozva azon határidőket, amelyeken belül a Bizottság jogosult – a jogbiztonság alapvető követelményének veszélyeztetése nélkül – bírságot kiszabni azon vállalkozásokra, amelyek a közösségi versenyszabályok alkalmazására

vonatkozó eljárásokban érintettek (a Törvényszék T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság ügyben 2003. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-913. o.] 324. pontja és a Törvényszék T-410/03. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-881. o.] 223. pontja).

89 A 2988/74 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja és 2. cikke, valamint ugyanezen rendelet 2. cikkének (3) bekezdése alkalmazásában az eljárás elévülése akkor következik be, amikor a Bizottság az elévülési határidő kezdő időpontját követő öt éven belül nem szab ki bírságot vagy szankciót, anélkül hogy időközben az elévülést megszakító cselekmény történne, vagy legkésőbb a fenti kezdő időpontot követő tíz év elteltével, amennyiben megszakító cselekményekre került sor. Mindazonáltal a fenti rendelet 2. cikkének (3) bekezdése értelmében az így meghatározott elévülési idő meghosszabbodik azzal az időtartammal, amely alatt a hivatkozott rendelet 3. cikke szerint az elévülés nyugszik (a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 140. pontja).

90 A 2988/74 rendelet 3. cikke értelmében az eljárás megindításához való jog elévülése nyugszik, ameddig a Bizottság határozata alapján az Európai Közösségek Bírósága előtt eljárás van folyamatban.

91 A jelen ügyben a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a szóban forgó ügyben a Bizottság az elévülés szabályait az alábbi módon alkalmazta.

92 Először is, a Bizottság úgy ítélte meg, hogy mivel folyamatos vagy folytatólagos jogsértésekről van szó, az elévülési idő 1990 végén kezdődött. Azt is hozzátette, hogy ha feltételezzük is, hogy a jogsértés 1990. december 31-én befejeződött, és hogy a 91/299 határozat elfogadása és közlése nem szakította meg az elévülési időt, a Bizottság 1995 végéig volt jogosult határozatának meghozatalára ((203) preambulumbekezdés).

93 A Bizottság úgy vélte továbbá, hogy az elévülési időt meg kell hosszabbítani azzal az időtartammal, amíg a határozat elleni fellebbezés a Törvényszék előtt folyamatban volt ((204) preambulumbekezdés). Ugyanakkor a jelen ügyben – mivel a keresetet a Törvényszékhez 1991. május 2-án nyújtották be, a Törvényszék az ítéletét 1995. június 29-én hozta meg, a fellebbezést a Bírósághoz 1995. augusztus 30-án nyújtották be, az utóbbi pedig 2000. április 6-án hozott ítéletet – az elévülés legalább nyolc év kilenc hónap négy napig nyugodott ((206) preambulumbekezdés). Következésképpen a Bizottság úgy vélte, hogy 2004 szeptemberéig volt joga új határozatot hozni ((207) preambulumbekezdés).

94 Ebből következik, hogy a Bizottság szerint a 2000. december 13-án elfogadott megtámadott határozatot az elévülési idő lejárta előtt fogadták el.

95 Ez az érvelés összhangban áll a jelen ügyben alkalmazandó elévülési szabályokkal.

96 Először is a felperesnek felrótt jogsértések 1990. december 19-én, a 91/299 határozat meghozatalakor megszűntek. Következésképpen az elévülési idő ebben az időpontban kezdődött.

97 Továbbá, amint azt a felek helyesen megállapítják, a 2988/74 rendelet 3. cikkének arra az időtartamra történő hivatkozását, „ameddig […] az Európai Közösségek Bíróságán [helyesen: Bírósága előtt] eljárás van folyamatban”, a Törvényszék megalakulását követően úgy kell érteni, mint amely elsődlegesen az e bíróság előtt folyamatban lévő eljárásra vonatkozik, mivel a versenyjog körébe tartozó, szankció vagy bírság kiszabásával kapcsolatos keresetek e bíróság hatáskörébe tartoznak. Következésképpen az elévülés a Törvényszék előtti eljárás teljes időtartama alatt nyugodott.

98 Végül, a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 157. pontjából következik, hogy a 2988/74 rendelet 3. cikke értelmében az elévülés mindaddig

nyugszik, amíg a szóban forgó határozat a „Törvényszék és a Bíróság előtt” folyamatban lévő eljárás tárgya. Jelen ügyben tehát az elévülés a Bíróság előtt folyamatban lévő eljárás teljes időtartama alatt nyugodott, anélkül hogy szükséges volna a Törvényszék ítéletének kihirdetésétől a Bírósághoz való fellebbezésig terjedő időtartamról határozatot hozni.

99 Következésképpen a jelen ügyben az elévülés nyugvása miatt a szóban forgó jogsértések megszűnésétől vagy az elévülés bármely megszakításától kezdve nem telt el öt évnél hosszabb időszak.

100 Ennélfogva a megtámadott határozatot a 2988/74 rendeletben megállapított elévülési szabályok tiszteletben tartásával hozták meg.

101 A felperes által előterjesztett érvek egyike sem alkalmas e megállapítás megkérdőjelezésére.

102 Először is rá kell mutatni, hogy a Bíróság alapokmánya 60. cikkének és a 2988/74 rendelet 3. cikkének eltérő az alkalmazási köre. Valamely fellebbezés felfüggesztő hatályának hiánya nem fosztja meg teljesen hatályától a 2988/74 rendelet 3. cikkét, amely azon helyzetekre vonatkozik, amikor a Bizottságnak meg kell várnia a közösségi bíróság határozatát. Nem fogadható el tehát a felperes arra vonatkozó érvelése, hogy a Bizottság nem vehette figyelembe azt az időtartamot, ameddig a fellebbezés a Bíróság előtt folyamatban volt, mivel ez a Bíróság fellebbezésről döntő ítéletét fosztaná meg céljától és hatályától.

103 Másodszor, a felperes arra vonatkozó érve, miszerint a kétfokú bírósági eljárás bevezetése nem teszi lehetővé az elévülés nyugvása időtartamának meghosszabbodását, emlékeztetni kell arra, hogy a 2988/74 rendelet 3. cikke azokban a helyzetekben védi a Bizottságot az elévülés bekövetkezésétől, amikor az utóbbinak meg kell várnia a közösségi bíróság határozatát – azon eljárások vonatkozásában, amelyek lefolyására

nincs befolyással –, hogy kiderüljön a számára, hogy a megtámadott határozat jogellenes-e vagy sem (lásd ebben az értelemben a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 144. pontját).

104 Harmadszor, azon érv vonatkozásában, miszerint a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítélete irreleváns a jelen jogvita megoldása szempontjából, éppen ellenkezőleg, az ítélet szövegéből – amely a fellebbezésben is megerősítést nyert – világosan következik, hogy általában az elévülési időhöz hozzá kell adni azt az időtartamot, amíg az elévülés nyugodott, vagyis nem csak azt, ameddig az eljárás a Törvényszék előtt volt folyamatban, hanem azt is, ameddig az eljárás a Bíróság előtt volt folyamatban.

105 Negyedszer, azon érv vonatkozásában, miszerint az elévülésnek a fellebbezési eljárás alatti nyugvása valamely első fokon megsemmisített határozatot hatályban tartana, elegendő rámutatni arra, hogy az elévülés nyugvása a Bizottság számára csak azt teszi lehetővé, hogy új határozatot fogadjon el abban az esetben, ha a Törvényszéknek a valamely bizottsági határozatot megsemmisítő ítélete ellen benyújtott fellebbezés elutasításra kerül. Az elévülés nyugvása tehát egyáltalán nem gyakorol hatást a Törvényszék ítéletével megsemmisített határozatra.

106 Ötödször, a felperes azon érvével kapcsolatban, hogy a Bizottságnak új határozatot kellett volna hoznia anélkül, hogy bevárta volna a Bíróság ítéletét, emlékeztetni kell arra, hogy természetesen eljárási akadálya nem volt annak, hogy a Bizottság az eredeti határozat Törvényszék általi megsemmisítését követően eljárjon, de ez nem jelenti azt, hogy a Bizottságnak szükségszerűen új határozatot kellett volna elfogadnia a Bíróság ítéletének bevárása nélkül. Nem lehet a Bizottságnak felróni, hogy élt a védelemhez való jogával azáltal, hogy fellebbezést nyújtott be, és hogy bevárta a Bíróság ítéletét, mielőtt új határozatot hozott volna. A 2988/74 rendelet 3. cikkének ilyen értelmezése emellett megfelel a jogbiztonság elvének, amelynek célja a közösségi joggal kapcsolatos helyzetek és jogviszonyok kiszámíthatóságának biztosítása (a Bíróság C-63/93. sz., Duff és társai ügyben 1996. február 15-én hozott ítéletének [EBHT 1996., I-569. o.] 20. pontja és a Törvényszék T-73/95. sz., Oliveira kontra Bizottság ügyben 1997. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-381. o.] 29. pontja).

107 Hatodszor hozzá kell tenni, hogy a 2988/74 rendelet 3. cikkének a felperes által javasolt értelmezése komoly gyakorlati nehézségeket vet fel. Ha ugyanis a Bizottságnak a Bíróság ítéletének bevárása nélkül kellene új határozatot hoznia azt követően, hogy valamely határozatát a Törvényszék megsemmisítette, fennáll annak a kockázata, hogy ugyanabban a tárgyban egyszerre két határozat lesz hatályban abban az esetben, ha a Bíróság a Törvényszék ítéletét hatályon kívül helyezi.

108 Ezen túlmenően a közigazgatási eljárás gazdaságosságának követelményével ellentétesnek tűnik, hogy a Bizottság kizárólag az elévülés bekövetkeztének elkerülése céljából köteles legyen új határozatot elfogadni még azelőtt, hogy tudomására jutna, hogy az eredeti határozat jogellenes-e vagy sem.

109 A fentiekből következik, hogy az első jogalap első részét el kell utasítani.

Az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének megsértésére vonatkozó második részről

– A felek érvei

110 A felperes álláspontja szerint az „ellene szóló vádakról” 1990. március 13-án, a kifogásközlés kézhezvételével – vagyis tizenegy évvel a jelen kereset benyújtását megelőzően – szerzett tudomást. A jelen ügy tétje továbbá különösen fontos számára, mivel a Bizottság a 91/299 határozatban, majd a megtámadott határozatban „rendkívül súlyos” jogsértést állapított meg, és 20 millió euró összegű bírságot szabott ki vele szemben. Márpedig a jelen kereset benyújtásának idején a kifogásközlésben vele szemben felhozott vádak tekintetében még nem született végleges határozat.

111 Az 1950. november 4-én Rómában aláírt, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 6. cikkének (1) bekezdésére hivatkozva a felperes rámutat, hogy egészében véve az 1990 februárjában megindított eljárás nyilvánvalóan túllépte az eljárásokkal kapcsolatosan elvárható ésszerű határidőt. E tekintetben a közösségi ítélkezési gyakorlat nem írja elő, hogy az eljárás időtartamát szakaszról szakaszra kell megítélni. Semmi nem igazolhatja tehát, hogy a Bizottság öt és fél évet várt az új határozat elfogadásával, annál is inkább, mivel a Bíróság előtt folyamatban lévő fellebbezésnek nem volt felfüggesztő hatálya.

112 A fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítéletet követően a Bizottság nem pusztán úgy döntött, hogy olyan keresetet nyújt be, amelynek elutasítását a fenti 82. pontban hivatkozott Bizottság kontra BASF és társai ügyben hozott ítélet fényében előre láthatta, hanem egyúttal megvárta ezen ügy kimenetelét is a megtámadott határozat elfogadása előtt. Ezenkívül a felperes álláspontja szerint a Bizottság a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ügyben hozott ítélet után még nyolc hónapot várt, jóllehet a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének alapjául szolgáló ügyben az új határozatot másfél hónapon belül elfogadta.

113 A Bizottság egyébként összetéveszti az ésszerű határidőt az elévülési idővel, mivel tévesen úgy ítéli meg, hogy az új határozat elfogadásával egészen 2004-ig várhatott. A megtámadott határozatban pedig a Bizottság nem jelölte meg azokat a körülményeket, amelyekre alapozva úgy véli, hogy a jelen ügyben betartotta az ésszerű határidőt. A felperes álláspontja szerint bármi is legyen az eljárás egyes szakaszai hosszának indoka, a kifogásközlés és a Törvényszék vagy a Bíróság végleges döntése közötti teljes eljárás tekintetében „egy tizennégy–tizenhat éves, vagy akár annál hosszabb határidő” nem tekinthető ésszerűnek.

114 A Törvényszéknek tehát meg kell állapítania az ésszerű határidő túllépését, és meg kell semmisítenie a megtámadott határozatot, mivel többé nincs lehetőség arra, hogy a felperessel szemben felhozott kifogások tárgyában ésszerű határidőben érdemben döntsön. Semmilyen más megoldás – például az ésszerű határidő túllépésének figyelembe vétele a bírság összegének meghatározásakor – nem orvosolja az EJEE 6. cikkének megsértését. A felperes fenntartja továbbá, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága által lefektetett elvek alkalmazása során nem kell igazolnia azt, hogy az ésszerű határidő e túllépése hátrányosan érintette a védelemhez való jogát, ami a megsemmi-

sítés külön jogcímét képezi. A védelemhez való jog követelménye ugyanis elkülönül a büntetőjog területén előírt ésszerű határidőn belüli eljáráshoz való jogtól.

115 A felperes mindenesetre azt állítja, hogy az ésszerű határidő túllépése és a bizonyítékok ebből fakadó elenyészése akadályozza őt védekezésében, mivel ez megfosztja őt különösen a keresetben előadott érvek alátámasztásának lehetőségétől. A felperes fenntartja továbbá, hogy már nem tudja megkeresni volt munkavállalóit, akik az érintett ágazatban, illetve leányvállalatnál álltak alkalmazásban. A felperes különösen azt állítja, hogy nem tud a 80-as évekből származó, a nyersszóda termelésének és szállításának feltételeire vonatkozó részletes elemzést átadni, mivel azóta számos gyártási létesítményt bezártak, és az e gyártási létesítményekre vonatkozó irattárakat nem őrizték meg módszeresen.

116 A felperes álláspontja szerint a Bizottságnak a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítéletet követő öt és fél évig tartó felróható tétlensége különösen szankcionálandó. E tekintetben a felperes kimondja, hogy jogosan bízhatott abban, hogy a Bizottság lemondott az ügy újbóli megnyitásáról, olyannyira, hogy nem is törekedett azon tények és iratok módszeres megőrzésére, amelyek hasznosak lehettek volna védekezése szempontjából**.** Mi több, iratmegőrzési szabályzata – kivételes körülményektől eltekintve – előírja számára az archív anyagok tíz év, vagy akár öt év elteltével történő rendszeres megsemmisítését.

117 Végül azon elképzelés, hogy a felperest terheli annak bizonyítása, hogy az eljárás ésszerűtlenül hosszú ideig tartott, ellentétes az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatával, miszerint hosszú idejű tétlenség esetén a nemzeti hatóságoknak kell kifejteniük annak okait, amelyek csak kivételes esetekben igazolhatók. A felperes azt állítja továbbá, hogy a Bizottsággal ellentétben vele szemben nem róható fel az eljárás 1989 óta történő elhúzására irányuló cselekmény. Megjegyzi, hogy a Bizottság képtelennek bizonyult a hitelesítésre vonatkozó belső szabályainak, illetve a jogbiztonság elvének tiszteletben tartására, ami több évvel késleltette az eredeti határozat érdemi vizsgálatát.

118 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

119 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének betartása versenyjogi szempontból a 17. rendelet alkalmazásával megindított azon közigazgatási eljárásokra nézve kötelező, amelyek az abban rögzített szankciók kiszabásához és a közösségi bíróság előtti eljáráshoz vezethetnek (a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 179. pontja).

120 Elsőként a felperes a közigazgatási eljárás ésszerű időtartamának túllépésére vonatkozó kifogásának alátámasztása érdekében különösen arra hivatkozik, hogy ugyan a fellebbezésnek nincs felfüggesztő hatálya, a Bizottság a 91/299 határozatnak a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítélettel történő megsemmisítését követően minden indok nélkül öt és fél évet várt az új határozat elfogadásával.

121 Ugyanakkor, amint az az első jogalap első részének vizsgálata során is megállapítást nyert, az elévülés a 2988/74 rendelet 3. cikkével összhangban a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítélet elleni fellebbezés benyújtását követő Bíróság előtti eljárás teljes időtartama alatt nyugodott. Nem hozható fel tehát a Bizottsággal szemben az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének megsértése pusztán azon az alapon, hogy az a megtámadott határozat elfogadása előtt bevárta a Bíróság e fellebbezés tárgyában hozott ítéletét.

122 Másodsorban a felperes általánosságban azt állítja, hogy a közigazgatási eljárás időtartama egészében véve – azaz a kifogásközlés megküldése és a megtámadott határozat elfogadása közötti idő tekintetében – túllépte az ésszerű határidőt.

123 Ezt az érvet el kell utasítani.

124 Az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének megsértésére vonatkozó kifogás vizsgálata keretében különbséget kell tenni a közigazgatási eljárás és a bírósági eljárás között. Azon időtartam tehát, amely alatt a közösségi bíróság a 91/299 határozat jogszerűségét, valamint a fenti 34. pontban hivatkozott „Solvay III”-ítélet érvényességét vizsgálta, nem vehető figyelembe a Bizottság előtti eljárás időtartamának meghatározásakor (lásd ebben az értelemben a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 123. pontját).

125 Harmadsorban a felperes kifogásolja a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ügyben hozott ítélet kihirdetése és a megtámadott határozat elfogadása közötti közigazgatási eljárás időtartamát.

126 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ez az időtartam 2000. április 6-án, a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ügyben hozott ítélet kihirdetésével kezdődött, és 2000. december 13-án, a megtámadott határozat elfogadásával ért véget. A közigazgatási eljárás e szakasza következésképpen nyolc hónap hét napig tartott.

127 Ezen időtartam alatt a Bizottság a 91/299 határozaton csak alaki módosításokat hajtott végre, nevezetesen „Eljárások az Elsőfokú Bíróság és a Bíróság előtt” címmel beiktatta az elévülési idők betartásának értékelésére vonatkozó új bekezdést. A megtámadott határozat elfogadását egyébiránt nem előzte meg vizsgálati cselekmény, mivel a Bizottság a tíz évvel azelőtt lefolytatott vizsgálat eredményeit vette alapul. El kell ismerni ugyanakkor, hogy bizonyos, a közigazgatáson belüli ellenőrzések és konzultációk még e körülmények között is elengedhetetlennek bizonyulhatnak az ilyen eredmény elérése érdekében.

128 Ebből a szemszögből nézve nem állítható, hogy a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ítélet kihirdetése és a megtámadott határozat elfogadása között eltelt nyolc hónap hét napos határidő ésszerűtlen lenne.

129 Negyedsorban, a kifogásközlés megküldése és a 91/299 határozat elfogadása közötti közigazgatási eljárás időtartamára vonatkozóan meg kell állapítani, hogy a felperes nem állította, hogy ez önmagában kifogásolható. A felperes ugyanis csak azt állítja, hogy a határidő ésszerűségét 1990. március 13-tól kell értékelni, azaz attól az időponttól, amikor a Bizottság a kifogásközlést vele közölte, anélkül hogy kifogásolná azt a tizenegy és fél hónapos időtartamot, amely a kifogásközlés és a 91/299 határozat 1991. március 1-jei elfogadása között eltelt.

130 A fentiek összességéből tehát az következik, hogy a felperes nem hivatkozott egyetlen olyan körülményre sem, amely alapján a közigazgatási eljárás egészének időtartamát a jelen ügyben túl hosszúnak kellene tekinteni.

131 Ugyanis még ha a kifogásközlést megelőző közigazgatási eljárási szakaszt figyelembe is kellene venni (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-105/04. P. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-8725. o.] 51. pontját), meg kell állapítani, hogy a teljes közigazgatási eljárás időtartama – különösen az 1989 áprilisától folytatott vizsgálat, az azt követően megküldött információkérések és az eljárás 1990. február 19-én hivatalból történő megindítása tükrében – nem túlzott.

132 Hozzá kell tenni mindenesetre, hogy az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének megsértése csak annyiban igazolná a versenyügyekben folytatott közigazgatási eljárásokban hozott határozat megsemmisítését, amennyiben az érintett vállalkozás védelemhez való jogának megsértésével jár. Ha nem állapítható meg, hogy az indokolatlan késedelem hátrányosan befolyásolta az érintett vállalkozások hatékony védekezésre vonatkozó képességét, az ésszerű határidőn belüli eljárásra vonatkozó kötelezettség elvének megsértése nem érintheti a közigazgatási eljárás érvényességét

(lásd ebben az értelemben a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ügyben hozott ítéletének 122. pontját).

133 E tekintetben a felperes azt állítja, hogy nehézséget okoz számára az akkoriban állítólagosan fennálló tényekre vonatkozó vádak elleni védekezés, mivel az abban az időszakban az érintett ágazatban, illetve leányvállalatnál foglalkoztatott munkavállalóit már nem tudja megkeresni.

134 Mindazonáltal a Bizottság a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ügyben hozott ítélet kihirdetése és a megtámadott határozat meghozatala között nem folytatott vizsgálati cselekményt.

135 Ezen túlmenően a megtámadott határozatból következik, hogy az ugyanazon indokolásra épül, mint a 91/299 határozat, és hogy e két határozat tartalma szinte megegyezik, továbbá a Bizottság nem vett figyelembe olyan új körülményt, amely a védelemhez való jog gyakorlását szükségessé tette volna.

136 E körülmények között a Bizottság nem sértette meg a felperes védelemhez való jogát.

137 Ötödsorban a bírósági eljárás vonatkozásában meg kell állapítani, hogy a keresetben a felperes közvetlenül nem kérdőjelezi meg a Törvényszék, majd a Bíróság előtt a 91/299 határozattal kapcsolatosan lefolytatott eljárás időtartamát.

138 Mindenesetre emlékeztetni kell arra, hogy az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése által ihletett azon általános közösségi jogi elv, amely szerint mindenkinek joga van a tisztességes eljáráshoz és különösen az ésszerű határidőn belüli eljáráshoz, alkalmazandó a versenyjog megsértéséért bírságot kiszabó bizottsági határozat bírói felülvizsgálatára irányuló eljárás során. A határidő ésszerű jellegét az egyes ügyek sajátos körülményeinek figyelembevételével kell megállapítani, különös tekintettel a jogvitának az érintett szempontjából felmerülő tétjére, az ügy bonyolultságára és a felperes, valamint az illetékes hatóságok magatartására. A fenti szempontok felsorolása nem kimerítő, valamint a határidő ésszerű jellegének vizsgálata nem követeli meg az azt okozó körülmények mindegyikének módszeres vizsgálatát, amennyiben az eljárás időtartama legalább egy körülmény alapján indokolt. Így az ügy bonyolultsága önmagában alkalmas egy első látásra túl hosszúnak tűnő időtartam indokolására (lásd a Bíróság C-403/04. P. és C-405/04. P. sz., Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. január 25-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-729. o.] 115–117. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

139 Továbbá a Bíróság a C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletében (EBHT 1998., I-8417. o.) – miután megállapította, hogy a Törvényszék nem tett eleget az ésszerű határidőn belüli eljárás követelményeinek – pergazdaságossági okokból és az ilyen eljárási szabálytalansággal szembeni haladéktalan és hatékony jogorvoslat biztosítása érdekében megalapozottnak ítélte az eljárás túlzott időtartamára vonatkozó jogalapot, és megsemmisítette a megtámadott határozat azon részét, amely a felperesre kiszabott bírság összegét 3 millió ECU-ben állapította meg. Arra vonatkozó bizonyíték hiányában, hogy az eljárás időtartama érintette volna a jogvita eldöntését, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ez a jogalap nem vezethet a megtámadott határozat egészének megsemmisítéséhez, viszont egy 50 000 ECU-s összeg méltányos elégtételt jelent az eljárás túlzott időtartama vonatkozásában, ezért csökkentette az érintett vállalkozással szemben kiszabott bírság összegét.

140 Következésképpen az arra utaló minden jel hiányában, hogy a jelen ügyben az eljárás időtartama érintette volna a jogvita eldöntését, még ha feltételezzük is, hogy az ésszerű határidő közösségi bíróság általi esetleges túllépése fennáll, az semmiképpen nem befolyásolja a megtámadott határozat jogszerűségét.

141 Hozzá kell tenni, hogy a keresetben a felperes kifejezetten lemondott arról a lehetőségről, hogy a Törvényszék a bírságot az ésszerű határidőn belüli eljáráshoz való joga állítólagos megsértése miatti kártérítés címén csökkentse. A felperes nem terjesztett elő kártérítési keresetet sem.

142 Ennélfogva az első jogalap második részét és következésképp az első jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A megtámadott határozat elfogadásához és hitelesítéséhez megkövetelt lényeges eljárási szabályok megsértésére vonatkozó második jogalapról

143 A második jogalap lényegében nyolc részre oszlik, amelyek elsődlegesen a kollegialitás elvének megsértésére, másodlagosan a jogbiztonság elvének megsértésére, harmadlagosan a felperes újbóli meghallgatáshoz való jogára, negyedlegesen a megállapodásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott újabb konzultáció hiányára, ötödlegesen az említett tanácsadó bizottság szabálytalan összetételére, hatodlagosan a lefoglalt iratoknak a 17. rendelet megsértésével való felhasználására, hetedlegesen a dokumentumokhoz való hozzáférési jog megsértésére, nyolcadlagosan pedig a pártatlanság, a gondos ügyintézés és az arányosság elvének megsértésére vonatkoznak.

144 A Törvényszék célszerűnek tartja a második jogalap hetedik részének a dokumentumokhoz való hozzáférési jog megsértésén alapuló hatodik jogalap keretein belüli megvizsgálását, az ügy érdemére vonatkozó valamennyi jogalap vizsgálatát követően.

A kollegialitás elvének megsértésére vonatkozó első részről

– A felek érvei

145 A felperes megjegyzi, hogy a versenypolitikáért felelős biztos által aláírt, 2001. január 10-én kelt kísérőlevél szerint a megtámadott határozatot a biztosok testülete 2000. december 13-án fogadta el.

146 A Bizottság szóvivőjének az egyik sajtóügynökség 2000. december 12-i sajtóközleményében idézett nyilatkozataiból ugyanakkor az derül ki, hogy a 91/299 határozat ismételt elfogadásáról szóló határozatot legkésőbb már az azt megelőző napon meghozták, hogy a biztosok testülete tanácskozásra összeült.

147 A felperes álláspontja szerint azon tény bizonyítottsága hiányában, amely szerint a biztosok testülete 2000. december 12-ét megelőző időpontban is tanácskozott, az a következtetés vonható le, hogy a megtámadott határozatot a kollegialitás elvének megsértésével fogadták el.

148 Egyébiránt, még ha feltételezzük is, hogy a megtámadott határozatot valóban a biztosok testülete fogadta el, a sajtóügynökség 2000. december 12-i sajtóközleményéből az következik, hogy a Bizottság láthatóan eldöntötte, hogy a 91/299 határozattal megegyező tartalommal új határozatot fog elfogadni azon indokkal, hogy a felperes a hivatkozott határozat érdemi részét sohasem vitatta. A felperes ugyanakkor azt állítja, hogy a Bizottság jogi és ténybeli értékelését, valamint a bírság jogalapját és összegét is vitatta. Következésképpen a biztosok testületét nem tájékoztatták helyesen a felperes álláspontjáról akkor, amikor az a megtámadott határozat elfogadásáról döntött.

149 A felperes továbbá kéri, hogy a Törvényszék utasítsa a Bizottságot a megtámadott határozat elfogadásával kapcsolatos valamennyi belső irat, különösen pedig a biztosok testülete azon ülései jegyzőkönyveinek benyújtására, amelyek során a határozat tervezetét megvitatták, valamint kötelezze a Bizottságot az említett testülethez beterjesztett valamennyi irat benyújtására.

150 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

151 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a kollegialitás elve a Bizottság tagjai döntéshozatalban való részvételének egyenlőségén alapul, ami különösen azt jelenti, hogy a határozatokat közösen kell meghozni, valamint hogy politikai téren a testület valamennyi tagja együttesen felelős valamennyi meghozott határozatért (a Bíróság C-191/95. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1998. szeptember 29-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-5449. o.] 39. pontja és a C-1/00. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2001., I-9989. o.] 79. pontja).

152 A kollegialitás elvének tiszteletben tartása, és különösen annak szükségessége, hogy a határozatokat közösen hozzák meg, szükségszerűen érinti az általuk kiváltott joghatásokkal érintett jogalanyokat, ezért e jogalanyokat biztosítani kell arról, hogy ezeket a határozatokat ténylegesen a testület hozza meg, és e határozatok pontosan annak akaratát tükrözik. Ez a helyzet különösen azon kifejezetten határozatoknak minősített jogi aktusok esetében, amelyeket a Bizottság a vállalkozásokkal vagy vállalatcsoportokkal szemben a versenyjogi szabályok betartása érdekében hoz, és amelyek célja e szabályok megsértésének megállapítása, a vállalkozásokkal szemben intézkedések meghozatala, illetve pénzügyi szankció kiszabása (a fenti 82. pontban hivatkozott Bizottság kontra BASF és társai ügyben hozott ítélet 64. és 65. pontja).

153 A jelen ügyben a felperes arra a tényre hivatkozik, miszerint egy sajtóügynökség 2000. december 12-i sajtóközleménye szerint a Bizottság szóvivője bejelentette, hogy a Bizottság 2000. december 13-án ismét ugyanazt a határozatot fogadja el.

154 Mindazonáltal még ha feltételezzük is, hogy a szóvivő valóban azt mondta, amire a felperes hivatkozik, a puszta tény, hogy valamely magáncég sajtóközleménye említést tesz valamely nem hivatalos jellegű nyilatkozatról, nem elegendő annak megállapításához, hogy a Bizottság megsértette a kollegialitás elvét. A biztosok testületét ugyanis nem köti ez a nyilatkozat, és e testület a 2000. december 13-i ülésén a közös tanácskozást követően dönthetett volna úgy is, hogy a megtámadott határozatot nem fogadja el.

155 Hozzá kell tenni, hogy a Bizottság hivatalos sajtóközleményét 2000. december 13-án tették közzé.

156 Egyébiránt, még ha feltételezzük is, hogy a Bizottság szóvivője azt nyilatkozta, hogy a felperes sohasem vitatta a 91/299 határozat érdemi részét, ez az érv hatástalan. A megtámadott határozat (199) preambulumbekezdéséből ugyanis az derül ki, hogy a Bizottság azzal az indokkal fogadott el olyan új határozatot, amelynek a tartalma szinte megegyezik a 91/299 határozatéval, hogy ez utóbbit a Törvényszék eljárási szabálysértés miatt semmisítette meg. Ennélfogva az a körülmény, hogy a felperes vitatta-e a 91/299 határozat érdemi részét, irreleváns.

157 A fentiekből következik, hogy nincs helye pervezető intézkedések keretében a Bizottság arra való utasításának, hogy a megtámadott határozat elfogadásával kapcsolatos valamennyi belső dokumentumot nyújtsa be.

158 A második jogalap első részét tehát el kell utasítani.

A jogbiztonság elvének megsértésére vonatkozó második részről

– A felek érvei

159 A felperes arra céloz, hogy a Bizottságnak a megtámadott határozat elfogadásakor hatályos eljárási szabályzatában (HL 1999. L 252., 41. o.) rögzített hitelesítésre vonatkozó alaki szabályok nem felelnek meg a fenti 82. pontban hivatkozott Bizottság kontra BASF és társai ügyben hozott ítélet 73–76. pontjában és a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ügyben hozott ítélet 44–49. pontjában foglalt előírásoknak.

160 A Bizottságnak a megtámadott határozat elfogadása idején hatályos eljárási szabályzata 16. cikkének első albekezdése semmilyen alakiságot nem ír elő a megtámadott határozat hitelesítésére, amely ugyan feltünteti a versenypolitikáért felelős biztos nevét, ám nincs aláírva. Különösen nincs arra vonatkozó előírás, hogy az elfogadott határozatokat az összefoglalóhoz kellene csatolni annak kiállításakor, ily módon „az ilyen összefoglalók egyikének vagy másikának hitelesítése nincs [is] közvetlen összefüggésben az elfogadott aktussal". E tekintetben a Bizottság eljárási szabályzata 16. cikkének első albekezdése eltért a Tanács eljárási szabályzatának elfogadásáról szóló, 2000. június 5-i határozatának 15. cikkétől (HL L 149., 21. o.).

161 Ennélfogva a Bizottság eljárási szabályzata a hitelesítés alakiságainak alapvető jellegét sértette, és ellentétes volt a jogbiztonság elvével. Következésképpen a megtámadott határozatot nem hitelesítették szabályszerűen.

162 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

163 A Törvényszék elöljáróban úgy ítéli meg, hogy a felperes érvelését úgy kell értelmezni, hogy a Bizottság megtámadott határozat elfogadásakor hatályos eljárási szabályzata valamely rendelkezésének jogellenességére hivatkozik.

164 Az ilyen jogellenességi kifogást elfogadhatónak kell tekinteni.

165 Az ítélkezési gyakorlat szerint az EK 241. cikk alkalmazási körét ki kell terjeszteni valamely intézmény eljárási szabályzatának olyan rendelkezéseire is, amelyek ugyan nem képezik a megtámadott határozat jogalapját, és nem váltanak ki ugyanolyan hatásokat, mint az e cikk értelmében elfogadott rendeletek rendelkezései, mégis a szóban forgó határozat meghozatala céljából megkövetelt lényeges eljárási szabályokat határozzák meg, és ezáltal a határozat címzettjeinek jogbiztonságát biztosítják. Ugyanis egy adott határozat minden címzettje közvetve hivatkozhat annak a jogi aktusnak a jogellenességére, amely e határozat alaki érvényességét meghatározza, függetlenül attól a ténytől, hogy a szóban forgó jogi aktus nem képezi ennek jogalapját, ennélfogva az érintettnek nem is volt lehetősége, hogy e jogi aktus megsemmisítését kérhesse azt megelőzően, hogy a megtámadott határozatról szóló értesítést részére kézbesítették volna. Következésképpen a Bizottság eljárási szabályzatának rendelkezései annyiban képezhetik jogszerűségi kifogás tárgyát, amennyiben a magánszemélyek védelmét biztosítják (a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 286. és 287. pontja).

166 Emlékeztetni kell ezenfelül arra, hogy a jogszerűségi kifogást a jogvita megoldásához feltétlenül szükséges mértékre kell korlátozni.

167 Az EK 241. cikknek ugyanis nem az a célja, hogy valamely félnek lehetővé tegye, hogy egy általános jellegű aktus alkalmazhatóságát vitassa, mégpedig bármilyen jogorvoslat érdekében. Annak az általános jogi aktusnak, amelynek jogellenessége felmerül, abban az ügyben közvetlenül vagy közvetve kell alkalmazhatónak lennie, amely a jogorvoslat tárgyát képezi, továbbá a megtámadott egyéni határozat és a szóban forgó általános jogi

aktus között közvetlen jogi kapcsolatnak kell fennállnia (lásd a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 288. és 289. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

168 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozatot az eljárási szabályzat 16. cikke első albekezdésének rendelkezései szerint hitelesítették. Következésképpen közvetlen jogi összefüggés áll fenn e határozat és az eljárási szabályzat azon cikke között, amelynek jogellenességére a felperes hivatkozik. Ebből következik, hogy a megtámadott határozat elfogadásakor hatályos eljárási szabályzat 16. cikkének első albekezdése jogellenességi kifogás tárgya lehet.

169 Meg kell tehát vizsgálni, hogy a Bizottság eljárási szabályzatában rögzített hitelesítésre vonatkozó alaki szabályok összhangban állnak-e a jogbiztonság elvének követelményeivel.

170 A jelen ügyben a jogellenességi kifogás alapjául szolgáló szöveg a Bizottság megtámadott határozat elfogadásakor hatályos eljárási szabályzata 16. cikkének első albekezdése, amely az alábbiakat írja elő:

„A Bizottság által az üléseken elfogadott határozatokat a hiteles nyelven vagy nyelveken csatolják az annak az ülésnek a végén készített összefoglalóhoz, amelyen a határozatot elfogadták, olyan módon, hogy azokat ne lehessen szétválasztani. Ezeket a határozatokat az elnöknek és a főtitkárnak az összefoglaló utolsó oldalán található aláírása hitelesíti.”

171 A Törvényszék a fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletében megvizsgálta a Bizottság 1993. február 17-i eljárási szabályzata (HL L 230., 15. o.) 16. cikke első albekezdésének jogszerűségét, amelynek szövege az alábbi volt:

„A Bizottság által az üléseken elfogadott határozatokat […] a hiteles nyelven vagy nyelveken csatolják az arról az ülésről készített jegyzőkönyvhöz, amelyen a határozatot elfogadták, vagy annak elfogadásáról intézkedtek. Ezeket a határozatokat az elnöknek és a főtitkárnak a jegyzőkönyv első oldalán található aláírása hitelesíti.”

172 Fent említett ítéletében a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy e rendelkezés előírásai önmagukban elegendő garanciát képeznek ahhoz, hogy vita esetén a kézbesített vagy a közzétett szövegeknek a kollégium által elfogadott szöveggel és következésképpen a szerző akaratával való teljes egyezőségét ellenőrizni lehessen. Ugyanis azáltal, hogy ezt a szöveget a jegyzőkönyvhöz mellékelik, és ennek első oldalát az elnök és a főtitkár aláírja, e jegyzőkönyv és az abban hivatkozott okiratok között olyan kapcsolat áll fenn, amely lehetővé teszi, hogy a kollégium határozatának pontos tartalmáról és formájáról bizonyosságot adjon. E tekintetben vélelmezni kell, hogy az adott hatóság az alkalmazható jogszabályoknak megfelelően járt el mindaddig, amíg a közösségi bíróság az aktusok jogellenességét meg nem állapítja. Következésképpen az eljárási szabályzat 16. cikke első albekezdésében előírt rendelkezések szerinti hitelesítést jogszerűnek kellett tekinteni (a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 302–304. pontja).

173 Meg kell állapítani ugyanakkor, hogy a Bizottság eljárási szabályzata 16. cikke első albekezdésének a megtámadott határozat elfogadásakor hatályos változata a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletében megvizsgáltnál több alakiságra vonatkozó szabályt tartalmazó hitelesítési eljárást ír elő.

174 A szöveg két változata között eszközölt módosítások lényegében az alábbiak: az ülésen elfogadott határozatokat már nem pusztán „csatolják” a jegyzőkönyvhöz, hanem „oly módon csatolják, hogy azokat ne lehessen szétválasztani”; a „jegyzőkönyv” kifejezést

felváltja az „összefoglaló”; az összefoglalót az „ülés végén készítik”; végül, az aláírás többé nem „a jegyzőkönyv első oldalán”, hanem „az összefoglaló utolsó oldalán” található.

175 Ezek a módosítások egészében véve megerősítik a jogbiztonság elve tiszteletben tartásának biztosítása céljából rendelkezésre álló, a hitelesítési eljárás által nyújtott garanciákat.

176 A Bizottság eljárási szabályzata 16. cikke első albekezdésének a megtámadott határozat elfogadásakor hatályos változata tehát nem jogellenes.

177 E körülmények között a második jogalap második részét el kell utasítani.

A felperes újbóli meghallgatásához való joga megsértésére vonatkozó harmadik részről

– A felek érvei

178 A felperes elismeri, hogy a Törvényszék a fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 246–252. pontjában arra a megfontolásra jutott, hogy amennyiben a Bizottság valamely határozatát eljárási szabálysértés miatt semmisítik meg, az érintett vállalkozások újbóli meghallgatása egy új határozat elfogadása előtt csak annyiban kötelező, amennyiben az új kifogásokat tartalmaz.

179 Ez a megoldás ugyanakkor nem ültethető át a jelen ügy tényállására. Egyrészről a közigazgatási eljárás során számos hibát követtek el abból adódóan, hogy a Bizottság más célra használta fel a lefoglalt iratokat, mint amely alapján azok megismerésére jogosult volt, valamint a dokumentumokhoz való hozzáférés jogának megsértése miatt. Másrészről a megtámadott határozat a 91/297 határozatban található elemzést veszi át, amelyet a Törvényszék nem pusztán alaki okok miatt semmisített meg, és amelyet a Bizottság nem fogadott el újra.

180 A 91/297 határozat megsemmisítése tehát érintette a megtámadott határozat előkészítő intézkedéseinek érvényességét. A fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay I”-ítéletben a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság által kifogásolt iratok közlésének teljes körű elutasítása sértette a felperesnek a dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó jogát. Ez az eljárási szabálysértés egyébként ugyanúgy befolyásolta az EK 82. cikk alkalmazására vonatkozó közigazgatási eljárást, mint az EK 81. cikkel összefüggő eljárást. A Bizottságnak tehát újra meg kellett volna nyitnia az eljárást, a felperes részére hozzáférést engedve az ügy összes iratához, és ezt követően lehetővé kellett volna tennie, hogy a felperes az ezzel összefüggő valamennyi írásos és szóbeli észrevételét előterjessze.

181 A Törvényszéknek a fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletében kifejtett értelmezése továbbá jogilag téves, mivel az a meghallgatáshoz való jogot arra korlátozná, hogy az érintett vállalkozás a vele szemben felhozott kifogásokra tegyen észrevételeket. Valamennyi érintett vállalkozásnak joga van ugyanis a meghallgatáshoz, és ahhoz is, hogy észrevételeit mind a bírság alapjára, megfelelő jellegére, valamint összegére vonatkozóan előterjessze. Az ítélkezési gyakorlatra hivatkozva a felperes azt állítja, hogy a vállalkozások – mint a jogsértésüket megállapító és velük szemben emiatt bírságot kiszabó határozatok lehetséges címzettjei – számára lehetővé kell tenni, hogy a bírságra vonatkozó valamennyi észrevételüket a közigazgatási eljárás szakaszában megtehessék. A felperes az időmúlás ténye miatt a jelen ügyben azt állítja, hogy a Bizottság bírságkiszabási jogának elévülése és az ésszerű határidő túllépése, valamint a bírság összege vonatkozásában lettek volna új észrevételei, amelyeket elő kívánt terjeszteni.

182 A felperes úgy véli, hogy a 91/297 határozat megsemmisítését követően a Bizottságnak meg kellett volna őt hallgatnia a Bizottság elemzésének belső koherenciájával kapcsolatban – amely úgy mutatta be az EK 81. cikk és az EK 82. cikk állítólagos megsértését, hogy egyik a másikból következik –, valamint a megtámadott határozat ICI-vel fennálló megállapodás létezésére vonatkozó megállapításainak érvényességével

kapcsolatban, amelyeket a Bizottság – felfogása szerint – az ártatlanság vélelmének megsértésével közvetlenül a 91/297 határozatból vett át, illetve amelyek e határozat szellemiségének felelnek meg.

183 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

184 Amikor a Bizottság egy, az EK 81. cikk (1) bekezdését megsértő vállalkozásokat szankcionáló határozatának kizárólag annak a biztosok testülete általi végleges elfogadása alakiságát érintő eljárásjogi hiba miatti megsemmisítését követően olyan új határozatot fogad el, amelynek tartalma lényegében megegyezik a korábbi határozatéval, és ugyanazokon a kifogásokon alapul, nem köteles az érintett vállalkozásokat újból meghallgatni (lásd ebben az értelemben a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 246–253. pontját, amelyeket a Bíróság megerősített a fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 83–111. pontjában).

185 Az EK 233. cikk alkalmazásában felmerülő olyan jogkérdések, mint az időmúlás, az eljárás újbóli megindítása, az eljárás újbóli megindításához elválaszthatatlanul kapcsolódó iratbetekintés, a meghallgatási tisztviselő és a tanácsadó bizottság közreműködése, valamint azon jogkérdések, amelyek esetlegesen a 17. rendelet 20. cikkére vonatkoznak, nem kívánnak meg további meghallgatásokat, amennyiben nem módosítanák a kifogások tartalmát, mivel azokat adott esetben kizárólag egy későbbi bírósági felülvizsgálat keretében lehet vizsgálni (lásd ebben az értelemben a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 93. pontját).

186 A jelen ügyben a Bizottság a 91/299 határozat tartalmát szinte teljes egészében átvette. A megtámadott határozatot mindössze egyetlen, a Törvényszék és a Bíróság előtti eljárásra vonatkozó rendelkezéssel egészítette ki.

187 A megtámadott határozat tényállást bemutató részét a Bizottság valóban kiegészítette a 91/297 határozatból származó megfontolásokkal is, amely határozatot később a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay I”-ítélet megsemmisítette. Ez a rész különösen az ICI-re vonatkozó utalásokat tartalmaz.

188 Mindazonáltal egyrészről a megtámadott határozat alapját képező 91/299 határozat az érintett termékre és a szóda piacára vonatkozó információk tekintetében kifejezetten hivatkozott a 91/297 határozatra (lásd a 91/299 határozat indokolásának I.B. pontját). Válaszában a felperes egyébiránt elismeri, hogy a 91/297 határozatnak a megtámadott határozatban átvett rendelkezései a 91/299 határozatnak „hiánytalanul részét” képezik.

189 Másrészről ezek a kizárólag tényszerű információk nem relevánsak a jelen ügyben a felperessel szemben felhozott jogsértések vonatkozásában. A jelen ügyben a felperessel szemben kifogásolt magatartás ugyanis erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, és nem egy másik vállalkozással kötött olyan megállapodásnak vagy összehangolt magatartásoknak, amelyek célja, hogy akadályozzák, korlátozzák vagy csorbítsák a verseny működését a közös piacon belül.

190 Meg kell állapítani tehát, hogy a megtámadott határozat és a 91/299 határozat tartalma lényegében megegyezik, és ugyanazon indokokon alapul.

191 Következésképpen a fenti 184. és 185. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Bizottság a jelen ügyben nem volt köteles a felperest újból meghallgatni a megtámadott határozat elfogadása előtt.

192 Egyébiránt a 17. rendelet megsértésével megszerzett dokumentumok felhasználására és a felperes dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó jogának megsértésére vonatkozó érvek önálló kifogásnak minősülnek, és ezért azokat a Törvényszék külön fogja vizsgálni.

193 A fentiekből következik, hogy a második jogalap harmadik részét el kell utasítani.

A tanácsadó bizottsággal, a kartellekkel és piaci erőfölénnyel kapcsolatban folytatott ismételt egyeztetés hiányára vonatkozó negyedik részről

– A felek érvei

194 A felperes vitatja a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 254–257. pontjában szereplő azon értékelését, amely szerint a tanácsadó bizottsággal folytatott újabb konzultáció a jelen ügyben nem volt kötelező. A felperes álláspontja szerint a Törvényszék fenti ítéletében foglaltakkal ellentétben a tanácsadó bizottsággal folytatott konzultáció kötelezettsége nem a pusztán a követendő eljárás időrendjét szabályozó, a 17. tanácsi rendelet 19. cikkének (1) és (2) bekezdésében meghatározott meghallgatásokról szóló, 1963. július 25-i 99/63/EGK bizottsági rendeleten (HL 1963. 127., 2268. o.), hanem a 17. rendelet 10. cikkének a tényállás idején hatályos változatán is alapul. Még abban az esetben is továbbá, ha a tanácsadó bizottsággal folytatott konzultáció fontos eljárásjogi garanciát jelent, annak célja nem a határozat-tervezettel érintett vállalkozás egyszerű meghallgatása, amit az is bizonyít, hogy a vállalkozás lemondása a meghallgatásról nem menti fel a Bizottságot a tanácsadó bizottsággal való konzultáció kötelezettsége alól.

195 Következésképpen a jelen ügyben a Bizottságnak a tanácsadó bizottsággal konzultációt kellett volna folytatnia az arra irányuló tervéről, hogy a fenti 37. pontban hivatkozott Bizottság kontra Solvay ügyben hozott ítéletet követően a megtámadott határozatot elfogadja, különös tekintettel az ésszerű határidő elve tiszteletben tartásának kérdésére.

196 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

197 A 17. rendelet 10. cikkének a tényállás idején hatályos változata értelmében:

„(3) Az (1) bekezdésben említett határozat és az [EK 81. cikk] (3) bekezdése szerinti határozat meghosszabbítására, módosítására vagy visszavonására hozott határozat meghozatalát megelőzően konzultálni kell a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal.

[…]

(5) A konzultációra a Bizottság által összehívott együttes ülésen kerül sor; az ülés legkorábban az összehívó értesítés megküldését követő tizennégy nap elteltével hívható össze. Az értesítéshez minden vizsgálandó üggyel kapcsolatban mellékelten megküldik az ügy összefoglalóját, a legfontosabb dokumentumokat és az előzetes határozattervezetet.”

198 A 99/63 rendelet 1. cikke a következőket rögzíti:

„A versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal való konzultációt megelőzően a Bizottság a 17. rendelet 19. cikkének (1) bekezdése értelmében vett meghallgatást tart.”

199 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 99/63 rendelet 1. cikkéből az következik, hogy az érintett vállalkozások meghallgatása és a bizottsággal való konzultáció ugyanazokban az esetekben szükséges (a Bíróság 46/87. és 227/88. sz., Hoechst kontra Bizottság egyesített ügyekben 1989. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 1989., 2859. o.] 54. pontja és a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 115. pontja).

200 A 99/63 rendelet helyébe az [EK 81. és EK 82. cikk] alapján kezdeményezett eljárásokban a felek meghallgatásáról szóló, 1998. december 22-i 2842/98/EK rendelet (HL L 354., 1998.12.30., 18. o.) lépett, amely a megtámadott határozat elfogadásakor hatályban volt, és amely 2. cikkének (1) bekezdése hasonló szövegezést tartalmaz, mint a 99/63 rendelet 1. cikke.

201 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat értelmében a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal való konzultáció a 91/299 határozat elfogadását megelőzően megtörtént. A felperes e konzultációnak sem a megtörténtét, sem a szabályszerűségét nem vitatja.

202 Mivel tehát a megtámadott határozat nem tartalmaz lényeges módosításokat a 91/299 határozathoz képest, a Bizottság nem volt köteles a megtámadott határozat elfogadása előtt a felperest újból meghallgatni, még kevésbé volt köteles a tanácsadó bizottsággal újból konzultálni (lásd ebben az értelemben a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 118. pontját).

203 Következésképpen a második jogalap negyedik részét el kell utasítani.

A versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottság szabálytalan összetételére vonatkozó ötödik részről

– A felek érvei

204 A felperes azt állítja, hogy versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően, amely a 91/299 határozat és a megtámadott határozat elfogadását megelőzően történt, 1995. január 1-jén három állam csatlakozott a Közösséghez. Mivel a fent említett tanácsadó bizottság a tagállamok egy-egy képviselőjéből áll, a tanácsadó bizottság nem volt szabályszerűen megalakítva abban az időpontban, amikor a Bizottság kialakította azt a tervezetet, amely a megtámadott határozat alapját képezte. A Bizottságnak ezért ismét konzultálnia kellett volna a szabályszerűen megalakított tanácsadó bizottsággal.

205 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

206 A 17. rendelet 10. cikke (4) bekezdésének a tényállás idején hatályos változata értelmében:

„A tanácsadó bizottság a versenykorlátozó magatartásokkal és az erőfölénnyel kapcsolatos ügyekben hatáskörrel rendelkező tisztviselőkből áll. A tagállamok képviseletük ellátására egy-egy tisztviselőt neveznek ki, a kinevezett tisztviselő akadályoztatása esetén helyettesíthető.”

207 Az ítélkezési gyakorlat szerint valamely intézmény összetételének módosulása nem érinti az intézmény jogfolytonosságát, és annak végleges vagy előkészítő aktusai főszabály szerint hatályban maradnak (a Bíróság C-331/88. sz., Fedesa és társai ügyben 1990. november 13-án hozott ítéletének [EBHT 1990., I-4023. o.] 36. pontja).

208 Egyébiránt nem létezik olyan általános közösségi jogelv, amely előírná az esetlegesen bírság kiszabásával végződő eljárást lefolytató közigazgatási szerv összetételének folytonosságát (a Törvényszék fenti 43. pontban hivatkozott „PVC II”-ítéletének 322. és 323. pontja).

209 Ebből következik, hogy a Bizottság nem volt köteles a három új tagállam Közösséghez való csatlakozását követően újból konzultálni a tanácsadó bizottsággal.

210 Következésképpen a második jogalap ötödik részét el kell utasítani.

A lefoglalt iratoknak a 17. rendelet megsértésével való felhasználására vonatkozó hatodik részről

– A felek érvei

211 A felperes emlékeztet arra, hogy a 17. rendelet tényállás megvalósulása idején hatályos 14. cikkének (3) bekezdése szerint a Bizottság a vizsgálat tárgyát és célját meghatározó határozattal vizsgálatot rendelhetett el a vállalkozásoknál, és hogy az említett rendelet tényállás megvalósulása idején hatályos 20. cikkének (1) bekezdése értelmében a 14. cikk alkalmazása során szerzett információk csak abból a célból használhatók fel, amelyre azokat kérték.

212 Jelen ügyben a felperes szerint az 1989. április 5-i vizsgálatot elrendelő határozat, amely alapján a Bizottság a felperes, valamint a német és spanyol leányvállalatai helyiségeiben vizsgálatot folytatott le, csak az EK 81. cikkre vonatkozott, és elrendelte, hogy a hat érintett termelő vizsgálatnak vesse alá magát egyrészt a nemzeti piacok részekre tördelését és a nyersszóda árának összehangolását eredményező kartellekben és/vagy összehangolt magatartásokban való esetleges részvételük miatt, másrészt a vásárlókkal kötött olyan kizárólagos szállítási szerződések miatt, amelyek alkalmasak lehettek arra, hogy korlátozzák vagy kizárják a versenyt, és a Közösség nyersszóda piacának rugalmatlanságát erősítsék.

213 Emellett az egyik vizsgálatot folytató tisztviselő által a felperes helyiségeiben hagyott iratokból kitűnik, hogy a Bizottság nem rendelkezett olyan előzetes jelzéssel, gyanúval vagy jellel, amely az EK 82. cikk bármilyen megsértésére utalt volna. A Bizottságot egyébként csak annyiban érdekelték az ügyfelekkel fennálló kapcsolatok, amennyiben a velük kötött szerződések alkalmasak lehettek a piac felosztására. Ezenfelül a felperes szerint a közte és a Bizottság között lezajlott levélváltásból az is következik, hogy utóbbi 1989. május 22-én kifejezetten elfogadta az előbbi által javasolt azon fenntartást, amely szerint nem lehet a benyújtott dokumentumokat az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján lefolytatott eljárás keretében végzett vizsgálatoktól eltérő célra felhasználni.

214 Egyébiránt a felperes megjegyzi, hogy a Bizottság 1989. június 21-én tőle, valamint 1989. július 8-án egyik leányvállalatától, a DSW-től információkat kért. A vizsgálatot elrendelő határozattal ellentétben ezek az információkérések az EK 81. és az EK 82. cikkre egyaránt vonatkoztak. A felperes állítása szerint a részére megküldött információkérés azt is megemlíti, hogy a Bizottság az „ügyfelekkel kötött, megkülönböztető hűségengedmények útján biztosított kizárólagos beszerzésre vonatkozó szállítási szerződések versenyjogi szabályokkal való összhangját" is vizsgálja.

215 A felperes elismeri, hogy a Bizottságnak joga volt egyrészt arra, hogy a vizsgálat során feltárt iratokat megszerezze, amennyiben azok a vizsgálatot elrendelő határozat hatálya

alá tartoztak, másrészt arra, hogy vizsgálatot indítson az EK 82. cikk feltételezett megsértésének igazolására, amelyről csak a lefolytatott vizsgálatot követően szerzett tudomást. A felperes szerint azonban a Bizottság nem használhatta volna fel a megszerzett iratokat az EK 82. cikk feltételezett megsértésének megállapítására irányuló későbbi eljárásban, az legfeljebb csupán az eljárást megindító határozat alapjául szolgálhatott volna. A felperes fenntartja, hogy a kifogásközlésben említett, az erőfölénnyel való állítólagos visszaélésre vonatkozó iratok jelentős részét nyilvánvalóan a vele és leányvállalataival szemben lefolytatott vizsgálat során szerezték meg. Következésképpen a Bizottság a szóban forgó iratokat attól eltérő célra használta fel, mint amellyel kapcsolatban azokat megszerezte. Ezzel a Bizottság megsértette a felperes védelemhez és üzleti titokhoz való jogát, amelyeket a 17. rendeletnek a tényállás megvalósulása idején hatályos 14. cikkének (3) bekezdése és 20. cikkének (1) bekezdése biztosított.

216 A felperes ebből azt a következtetést vonja le, hogy a kifogásközléshez csatolt, és az EK 82. cikkre vonatkozó kifogások alátámasztására szolgáló iratokat figyelmen kívül kellett volna hagyni, azon iratok kivételével, melyeket ő vagy leányvállalata a vizsgálatokat követően nekik küldött információkérésekre válaszul továbbított. Ezenkívül a felperes fenntartja, hogy az idő múlása miatt nem volt képes megállapítani, hogy a kifogásközléshez csatolt iratok közül melyek voltak azok, amelyeket az ő helyiségeiben foglaltak le, és melyek azok, amelyeket az információkérésekre válaszul küldtek meg a Bizottságnak. Amennyiben a Bizottság valamennyi kifogása olyan iratokon alapul, amelyeket figyelmen kívül kell hagyni, a megtámadott határozatot teljes egészében meg kell semmisíteni. A Bizottság kifogásai ráadásul – legalábbis hallgatólagosan – a kifogásközléshez csatolt egyes terhelő iratokon alapultak, anélkül, hogy a Törvényszék mérlegelni tudta volna ezen iratoknak a megtámadott határozatban szereplő kifogásokra gyakorolt pontos hatását. Ebből az következik, hogy a Törvényszék nem tudta ellenőrizni a megtámadott határozat jogszerűségét, valamint indokolásának szabályszerűségét.

217 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

218 Bevezetésként emlékeztetni kell arra, hogy mind a 17. rendelet célja, mind a Bizottság alkalmazottaira ruházott hatáskörök 14. cikk általi felsorolása azt mutatja, hogy a vizsgálatok széles körűek lehetnek. Ezért a vállalkozások helyiségeibe, területeire és szállítóeszközeibe történő belépést biztosító jog rendkívüli jelentőséggel bír, amennyiben a Bizottság számára azt hivatott lehetővé tenni, hogy bizonyítékokat gyűjtsön a versenyszabályok megsértésére azon a helyszínen, ahol ezek általában fellelhetők, vagyis a vállalkozások üzlethelyiségeiben. E belépésre vonatkozó jog értelmét vesztené, ha a Bizottság alkalmazottai csak olyan okmányok és akták bemutatását kérhetnék, amelyeket előzetesen módjukban áll pontosan azonosítani. Ez a jog éppen ellenkezőleg arra szolgál, hogy elősegítse olyan különféle információk felkutatását, amelyek még nem ismertek, vagy amelyeket nem sikerült teljes mértékben azonosítani. A Bizottság e lehetőség hiányában nem volna képes a vizsgálathoz szükséges információkat összegyűjteni abban az esetben, ha az érintett vállalkozások megtagadják az együttműködést, vagy ellenállást tanúsítanak. Noha a 17. rendelet 14. cikke a Bizottságot tehát széles körű vizsgálati hatáskörrel ruházza fel, ennek gyakorlása olyan feltételekhez van kötve, amelyek garantálják az érintett vállalkozások jogainak tiszteletben tartását. Ezzel kapcsolatban először is meg kell jegyezni, hogy a Bizottság köteles megjelölni a vizsgálat tárgyát és célját. Ez a kötelezettség alapvető követelmény, nemcsak azért, hogy az érintett vállalkozások területén tervezett vizsgálat indokoltsága kitűnjön, hanem azért is, hogy e vállalkozások megérthessék, a védelemhez való joguk megtartása mellett milyen mértékű együttműködésre kötelesek (a fenti a 199. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben 1989. szeptember 21-én hozott ítélet 26–29. pontja).

219 Ebből következik, hogy a vizsgálatot elrendelő határozatra vonatkozó indokolási kötelezettség terjedelme nem korlátozható a vizsgálat hatékonyságával kapcsolatos megfontolások alapján. Ebben a tekintetben a Bizottságnak, bár nem köteles a feltételezett jogsértésekről birtokában lévő valamennyi információt közölni a vizsgálatot elrendelő határozat címzettjével, és nem köteles e jogsértések pontos jogi minősítésére sem, világosan meg kell jelölnie a vizsgálni kívánt feltételezéseket (a fenti 199. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben 1989. szeptember 21-én hozott ítélet 41. pontja).

220 Jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a vizsgálatot elrendelő határozat kizárólag az EK 81. cikkre utalt.

221 Mivel viszont a Bizottság nem volt köteles elvégezni a jogsértések pontos jogi minősítését, az a tény, hogy a határozat nem utal kifejezetten az EK 82. cikkre, önmagában nem vezet annak megállapításához, hogy a Bizottság megsértette a 17. rendelet 14. cikkét.

222 Igaz, hogy a vizsgálatot elrendelő határozat megfogalmazásából az következik, hogy a Bizottság kifejezetten csak annak ellenőrzésére törekedett, hogy a felperes részt vett-e kartellekben és/vagy összehangolt magatartásokban. Semmilyen tényező nem enged arra következtetni, hogy erőfölénnyel való visszaéléssel is gyanúsították. A Bizottság ráadásul nem igényelte azokat az iratokat, melyeket az új vizsgálati felhatalmazás keretében, az EK 82. cikk alapján lefolytatott eljárásban felhasznált.

223 A megtámadott határozat 1. cikke szerint „[a felperes] megsértette az EK 82. cikk rendelkezéseit, mivel a verseny kizárására vagy erőteljes korlátozására irányuló magatartást folytatott, amely abban állt, hogy […] olyan megállapodást kötött ügyfeleivel, amely arra kötelezte őket, hogy szódaszükségletüket teljes egészében vagy jelentős részben, határozatlan vagy túlzottan hosszú ideig [tőle] szerezzék be, az ügyfelek szerződéses alap-tonnamennyiségét meghaladó kiegészítő mennyiség után is jelentős árengedményeket és egyéb anyagi ösztönzőket nyújtott annak biztosítására, hogy azok szükségleteiket teljes egészében vagy jelentős részben [tőle] szerezzék be, és az árengedményt az ügyfelek ahhoz való hozzájárulásától tette függővé, hogy szükségleteiket teljes egészében [tőle] szerzik be”.

224 Következésképpen meg kell jegyezni, hogy a vizsgálatot elrendelő határozat 1. cikkének második francia bekezdésében szereplő „kizárólagos szállítási szerződések alkalmazása” megfelel annak, amit a megtámadott határozatban a felperessel szemben végül megállapítottak. A megtámadott határozatban a felperessel szemben az EK 82. cikkel

összefüggésben felhozott jogsértéseket ugyanis az ügyfélköre egy részével fennálló szerződéses jogviszonyában követte el a felperes, lényegében a kizárólagos megállapodások révén.

225 Jelentős hasonlóság van tehát a Bizottság által a megtámadott határozatban az erőfölénnyel való visszaélés eredetének tekintett gyakorlatok és azon gyakorlat között, amely miatt a Bizottság megbízást adott alkalmazottainak, hogy a vizsgálatot elrendelő határozat 1. cikkének második franciabekezdése alapján vizsgálatot folytassanak.

226 Mivel azon tények, amelyek alapján a Bizottság alkalmazottait felhatalmazták arra, hogy az EK 81. cikk megsértésével összefüggésben bizonyítékokat gyűjtsenek, részben ugyanazok voltak, mint amelyek a megtámadott határozatban a felperessel szemben felhozott erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó kifogások alapját jelentették, a dokumentumok megszerzése nem haladta meg a jogszerűségnek a vizsgálatot elrendelő határozattal megállapított kereteit. Az ugyanis tartalmazza a 17. rendelet 14. cikkének (3) bekezdésében előírt alapvető elemeket.

227 Következésképpen úgy tűnik, hogy a megtámadott határozat keretében az EK 82. cikk megsértésére vonatkozó kifogások alátámasztására felhasznált iratokat a Bizottság jogszerűen szerezte meg, függetlenül attól a kérdéstől, hogy azokat az 1989 áprilisában lefolytatott vizsgálat során szerezték meg, vagy azokat a felperesnek utólag megküldött, a 17. rendelet 11. cikke szerinti információkérés alapján közölték vele.

228 A fentiekből az is következik, hogy a Bizottság az említett iratokat jogszerűen használta fel bizonyítékként az EK 82. cikken alapuló, megtámadott határozatban.

229 Egyébiránt kizárólag az következik a 1989. május 22-i leveléből, hogy a Bizottság szerint a 17. rendelet tényállás megvalósulása idején hatályos 20. cikkének rendelkezései

alkalmazandók a vizsgálat során gyűjtött iratokra, és hogy a szóban forgó iratokat nem fogják dömpingellenes eljárásban bizonyítékként felhasználni. A Bizottság tehát nem tett olyan értelmű állásfoglalást, mely szerint a vizsgálat csupán az EK 81. cikkel összefüggő jogsértésekre vonatkozna, és hogy az erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatos jogsértések minősítése a vizsgálat hatályán kívül esne.

230 Ezért a második jogalap hatodik részét el kell utasítani.

A pártatlanság, a gondos ügyintézés és az arányosság elvének megsértésén alapuló nyolcadik részről

– A felek érvei

231 A felperes álláspontja szerint a megtámadott határozat gyakorlatilag szóról szóra megismétel egy tíz évvel korábban elfogadott határozatot, és egyáltalán nem veszi figyelembe az időmúlást, illetve a 91/297 határozat megsemmisítésének jogkövetkezményeit. A felperes előadja továbbá, hogy a Bizottságnak biztosítania kellett volna részére, hogy a dokumentumokhoz teljes körűen hozzáférhessen.

232 A megtámadott határozat egyébiránt aránytalan, amennyiben annak eredménye valamely eljárásnak hosszú idővel a tényállás megvalósulása után történő újbóli megindítása, aminek következtében az egyáltalán nem érvényesülhet hatékonyan.

233 Emellett a felperes azt állítja, hogy a Bizottság nem jelölte meg azokat az indokokat, amelyek alapján célszerűnek ítélte „drákói szigorú határozatának” újbóli elfogadását,

noha a 91/297 határozat megsemmisítését követően egyébként lemondott újabb határozat elfogadásáról. A Bizottság ugyanakkor a 91/297, 91/298 és 91/299 határozatokat megalapozó valamennyi jogsértést egységes egészként kezelte, és e határozatokat ennek megfelelően szerkesztette. A Törvényszék számára ezért lehetetlen a Bizottság azon döntésének indokát értékelni, amelynek értelmében a 91/299 határozat tartalmával szinte megegyező tartalommal fogadta el új határozatát.

234 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

235 A felperes a pártatlanság, a gondos ügyintézés és az arányosság elve állítólagos megsértésének ürügyén az időmúlásra és a dokumentumokhoz való hozzáférési jogra vonatkozóan már hivatkozott érvekkel megegyező érveket hoz fel, amelyeket a Törvényszék egyébként vizsgál.

236 Az egyetlen új elem az indokolás hiánya arra vonatkozóan, hogy a Bizottság miért fogadott el olyan új határozatot, amelynek tartalma szinte megegyezett a 91/299 határozatéval. E tekintetben ugyanakkor meg kell állapítani, hogy a Bizottság a 91/299 határozat újbóli elfogadását a megtámadott határozat (196)–(207) preambulumbekezdésében megindokolta, amelyek a 91/299 határozathoz képest új elemet jelentenek. A felperes által hivatkozott kifogásnak tehát nincs ténybeli alapja.

237 Következésképpen a második jogalap nyolcadik részét el kell utasítani.

238 A fentiekből következik, hogy a második jogalapot teljes egészében el kell utasítani, azzal, hogy a dokumentumokhoz való hozzáférés jogának megsértésére vonatkozó hetedik részt meg kell vizsgálni, amire a hatodik jogalap keretein belül kerül sor.

A földrajzi piac téves meghatározására vonatkozó harmadik jogalapról

A felek érvei

239 A Bíróság ítélkezési gyakorlatára utalva a felperes kijelenti, hogy jóllehet a piaci részesedés kritériuma fontos tényező az erőfölény fennállásának bizonyításához, önmagában sohasem döntő, különösen, ha feltételezhető, hogy a részesedés nagysága ésszerű. Más tényezőket is figyelembe kell venni, különösen olyanokat, mint a piacra lépés korlátai, a vertikális integrálódás, a pénzügyi erő, a technológiai előny, a kiegyenlítő vásárlói erő vagy a költségek szerkezete.

240 A felperes vitatja, hogy a Bizottság közösségi kiterjedésűnek tekintette az érintett földrajzi piacot, miután felsorolt több, „a nemzeti dimenziót bizonyító" különböző tényezőt. Ha a Bizottság a versenyfeltételekről előzetes elemzést készített volna, arra következtetésre jutott volna, hogy a piac területe a nemzeti területre korlátozódott.

241 A Bizottság téves megállapítását az „olasz versenyügyi hatóság" is megerősítette a Solvay kontra Sodi ügyben 1997. április 10-én hozott határozatában, amelyben az érintett földrajzi piacot a nyersszóda olasz piacaként határozta meg. A 17. rendelet 19. cikke (3) bekezdésének megfelelően közzétett, negatív megállapítás iránti kérelemre vagy az [EK] 81. cikk (3) bekezdése szerinti kivételre vonatkozó értesítésben (IV/E-2/36.732 – Solvay-Sisecam ügy, HL 1999. C 272., 14. o.) a Bizottság is elismerte, hogy

az érintett földrajzi piac körülhatárolása „rendkívül összetett” kérdés, és hogy fogalmilag a nemzeti piacok elhatárolása többé már nem olyan releváns, mint amilyen volt.

242 A felperes egyébként azt állítja, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy tekintette, hogy befolyási övezete a kontinentális Nyugat-Európának felelt meg. A felperes úgy véli ugyanis, hogy ez az elemzés egy közte és az ICI közötti megállapodás meglétén alapult, és kizárólag annak megállapítására irányult, hogy abszolút és relatív értelemben jelentős piaci részesedéssel rendelkezett a „neki tulajdonított piacon”. A Bizottság nem vette figyelembe azokat a szokásos körülményeket, amelyek lehetővé teszik az érintett földrajzi piac pontos körülhatárolását – azaz azon területét, ahol a piaci feltételek annyira homogének, hogy valamennyi szereplő versenyezhet egymással.

243 A felperes azt is megjegyzi, hogy a Bizottság azzal, hogy nem határozta meg pontosan azokat az indokokat, amelyek az érintett földrajzi piac körülhatárolásával kapcsolatos állandó gyakorlatától való eltérésre késztették, nem indokolta szabályszerűen a megtámadott határozatot.

244 A felperes továbbá úgy véli, hogy a Bizottság nyilvánvalóan tévesen mérlegelt, amikor úgy határozott, hogy a Benelux államok és az Egyesült Királyság egymástól eltérő piacot, míg a Benelux államok és Portugália, ahol ténylegesen monopol helyzetben volt, azonos piacot alkottak.

245 A felperes hozzáteszi, hogy a megtámadott határozat (132) preambulumbekezdésében a Bizottság megállapította, hogy „hagyományosan a Solvay piaca az egész Közösségre kiterjedt az Egyesült Államok és Írország kivételével, ahol azok versenyellenes rendelkezései miatt a verseny teljesen eltérő volt”. A felperes szerint a Bizottság ellenkérelmében ellentmondásosan magyarázta, hogy az ICI és a felperes nem voltak versenyhelyzetben, annak érdekében, hogy kizárja az Egyesült Királyságot és Írországot

az érintett földrajzi piac fogalmából. A megtámadott határozatban a Bizottság egyébként nem tett említést az olasz, spanyol, portugál, görög és dán piac versenyfeltételeiről, noha azt a következtetést vonta le – annak legcsekélyebb további igazolása nélkül –, hogy a versenyfeltételek azonosak a kontinentális Európa egész területén. A saját nemzeti piaci részesedéseivel kapcsolatban a felperes megjegyzi, hogy azok egyáltalán nem voltak homogének, mivel az egyes államoktól függően vagy nem is léteztek, vagy arányuk 15, 50, 80, illetve 100% volt. Ilyen körülmények között a felperes azt kéri a Törvényszéktől, hogy kérje fel a Bizottságot annak kifejtésére, mi késztette annak megállapítására, hogy a piac szerkezete a kontinentális Nyugat-Európában mindenhol azonos volt.

246 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

A Törvényszék álláspontja

247 Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében annak a megvizsgálása érdekében, hogy egy vállalkozás az EK 82. cikk első albekezdése értelmében vett erőfölénnyel rendelkezik-e, alapvető jelentőséget kell tulajdonítani a szóban forgó piac meghatározásának, valamint a közös piac jelentős része meghatározásának, amelyen a vállalkozás esetlegesen olyan visszaélést követhet el, amely a hatékony verseny akadályát képezi (a C-7/97. sz. Bronner-ügyben 1998. november 26-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-7791. o.] 32. pontja és a C-209/98. sz. Sydhavnens Sten & Grus ügyben 2000. május 23-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-3743. o.] 57. pontja).

248 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a piac elhatárolása nem ugyanazt a szerepet tölti be, ha az EK 81. cikk vagy az EK 82. cikk alkalmazásáról van szó. Az EK 82. cikk alkalmazása során az érintett piac megfelelő meghatározása szükséges előfeltétele az állítólagos versenyellenes magatartás tárgyában hozott ítéletnek, mivel az erőfölénnyel való visszaélés megállapítását megelőzően meg kell állapítani az erőfölény

fennállását egy adott piac vonatkozásában, ami feltételezi, hogy ezt a piacot előzetesen körülhatárolták. Ezzel szemben az EK 81. cikk alkalmazásával összefüggésben azt kell meghatározni, hogy a vitatott megállapodás, a vállalkozások társulásainak döntése vagy az összehangolt gyakorlat alkalmas-e a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és az azon cél elérésére irányul, vagy azzal a hatással jár, hogy akadályozza, korlátozza vagy csorbítsa a versenyt a közös belső piacon, amihez adott esetben meg kell határozni az érintett piacot (a Törvényszék T-62/98. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-2707. o.] 230. pontja és a T-61/99. sz., Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5349. o.] 27. pontja).

249 Az EK 82. cikk rendszerében a földrajzi piac olyan területként határozható meg, ahol valamennyi gazdasági szereplő hasonló versenykörülmények között van jelen az érintett áruk vonatkozásában. Egyáltalán nem szükséges, hogy a gazdasági szereplők közötti verseny objektív körülményei egyöntetűek legyenek. Elegendő, ha ezek hasonlók, vagy kellő mértékben homogének (a Bíróság 27/76. sz., United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ügyben 1978. február 14-én hozott ítéletének [EBHT 1978., 207. o.] 44. és 53. pontja és a Törvényszék T-139/98. sz., AAMS kontra Bizottság ügyben 2001. november 22-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-3413. o.] 39. pontja). Önmagukban azokat a területeket tehát, ahol a verseny objektív körülményei heterogének, nem lehet egységes piacot alkotónak tekinteni (a Törvényszék T-229/94. sz., Deutsche Bahn kontra Bizottság ügyben 1997. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-1689. o.] 92. pontja).

250 Végül az állandó ítélkezési gyakorlatból következően, jóllehet általában a közösségi bíróság teljes ellenőrzést gyakorol afelett, hogy a versenyjogi szabályok alkalmazásának feltételei fennálltak-e, a Bizottság összetett gazdasági értékelésének felülvizsgálata csak az eljárásra és az indokolásra vonatkozó szabályok betartásának, a tényállás-megállapítás pontosságának, valamint nyilvánvaló mérlegelési hiba, illetve a hatáskörrel való visszaélés hiányának ellenőrzésére terjed ki (a Törvényszék T-65/96. sz., Kish Glass kontra Bizottság ügyben 2000. március 30-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-1885. o.] 64. pontja és a T-201/04. sz., Microsoft kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 17-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-3601. o.] 87. pontja).

251 Jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat érintett piacra vonatkozó részében az érintett földrajzi piacot az alábbiak szerint határozta meg:

„(136) Az áru és a terület, amelyek tekintetében a Solvay gazdasági erejét értékelni kellett, a Közösség nyersszóda piaca (az Egyesült Királyság és Írország kivételével).”

252 A Bizottság a Törvényszék által írásban feltett kérdésre adott válaszában hangsúlyozta, hogy a megtámadott határozat más rendelkezései is ugyanarra a földrajzi piacra utaltak, mint amelyet a megtámadott határozat (136) preambulumbekezdésében azonosított.

253 A Bizottság különösen a (8), (18)–(20), (23), (26), (36)–(38), (40)–(42), (43), (133), (137), (138), (188) és (191) preambulumbekezdésére hivatkozik, amelyek a „Európa nyugati részére”, „Nyugat-Európára” vagy a „Közösségre” utalnak.

254 A földrajzi piacnak a megtámadott határozat (136) preambulumbekezdésében adott meghatározása nincs ellentmondásban a megtámadott határozat más preambulumbekezdéseivel. A fenti 249. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatból ugyanis az következik, hogy elegendő, hogy a verseny feltételei kellő mértékben hasonlóak vagy homogének legyenek az érintett termékek vonatkozásában. Ennélfogva több nemzeti piac együtt is alkothat egyetlen földrajzi piacot az EK 82. cikk alkalmazása tekintetében, abban az esetben, ha a verseny objektív körülményei kellőképpen homogének.

255 Továbbá az a tény, hogy a termelők hajlamosak voltak eladásaikat azokba a tagállamokba összpontosítani, ahol termelési kapacitásokkal rendelkeztek, nem zárja ki, hogy a verseny objektív körülményei kellően homogének voltak.

256 Mindenesetre a felperes által előterjesztett negyedik jogalap vizsgálatából az következik (lásd lentebb a 261–305. pontot), hogy erőfölényben van, és hogy az érintett földrajzi piacot úgy kell meghatározni, hogy az vagy a Közösség – az Egyesült Királyság és Írország kivételével –, vagy azok az államok, amelyekben a felperest az EK 82. cikkel kapcsolatos, a nyersszóda piacán elkövetett jogsértésekkel vádolják.

257 Ahogyan az a megtámadott határozat (147) preambulumbekezdésében szerepel:

„[…] [m]ég akkor is, ha a Solvay kirekesztő magatartásával sújtott nemzeti piacokat különálló piacoknak tekintenénk, a Solvay mindegyiken erőfölényben lenne, így a fenti megállapítások nagy része továbbra is helytálló.”

258 A felperes piaci részesedéseiből következik ugyanis, hogy valamennyi államban, amelyekben az EK 82. cikkre vonatkozó jogsértésekkel vádolják, erőfölényben volt.

259 Ebből az következik, hogy – még ha feltételezzük is, hogy a Bizottság az érintett földrajzi piacot nem határozta meg pontosan – ez a hiba akkor sem lett volna alkalmas arra, hogy az eredményt jelentősen befolyásolja. Egy ilyen hiba, még ha feltételezzük is, hogy megalapozott, nem indokolhatná a Bizottság határozatának megsemmisítését (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-126/99. sz., Graphischer Maschinenbau kontra Bizottság ügyben 2002. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 2002., II-2427. o.] 49. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

260 Következésképpen a harmadik jogalapot el kell utasítani.

Az erőfölény hiányára vonatkozó negyedik jogalapról

A felek érvei

261 A felperes vitatja a Bizottság elemzését, amely szerint a felperes saját iratai is megerősítik Nyugat-Európában fennálló erőfölényét.

262 Először is a felperes úgy véli, hogy a Bizottság álláspontját a tények nem támasztják alá.

263 E tekintetben a felperes megjegyzi, hogy a megtámadott határozat (147) preambulum-bekezdésében a Bizottság kijelentette, hogy még ha a felperes kirekesztő magatartásával sújtott nemzeti piacokat különálló piacoknak tekintették is volna, a felperes ezek mindegyikén erőfölényben lett volna.

264 Ugyanakkor a felperes szerint piaci részesedése a nemzeti piacokon nem érte el a 70%-ot, így még ha ez a piaci részesedés jelentős is lenne, akkor sem utalna jelentős piaci erőre. Így a vizsgált időszakban piaci részesedése csak 56,7% volt a Benelux államokban, 54,9% Franciaországban és 52,5% Németországban. A felperes azt is kijelenti, az a tény, hogy ő az egyetlen termelő, aki tevékenységét az egész Közösségben folytatja, nem jár semmilyen következménnyel. Teljes európai termelési kapacitása – a különböző termelési egységeiből olyan más nemzeti piacokra történő jelentős szállítások hiányában, ahol termelési egységekkel rendelkezett – szintén nem jár semmilyen következménnyel. Nemzeti szinten termelési kapacitása összehasonlítható volt más nemzeti versenytársaiéval.

265 Ugyanakkor a felperes kijelenti, hogy a dömpingellenes intézkedések számára csak relatív védelmet nyújtottak, amennyiben a Kelet-Németországból Nyugat-Németországba irányuló import nem tartozott a dömpingellenes vámok, illetve a vámok hatálya alá, és az aktív feldolgozási eljárás minden esetben lehetővé tette az üveggyártók számára, hogy amerikai és kelet-európai termelőktől jelentős mennyiségű, a dömpingellenes vámok hatálya alá nem tartozó nyersszódát vásároljanak.

266 A fentieken kívül a felperes előadja, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie azt a lehetőséget, hogy ügyfelei marónátront vagy üvegcserepet is használhattak volna nyersszóda helyett. Úgy véli ugyanis, hogy az ügyfélkörével fennálló kapcsolata során ugyanis az említett termékek által okozott versenykényszer nehezedett rá.

267 A felperes ebből azt a következtetést vonja le, hogy az érintett nemzeti piacokon nem volt erőfölényben, mivel azok csak földrajzi értelemben foghatók fel.

268 Ezenfelül a felperes szerint a Bizottság nem vette figyelembe azt a fontos kiegyenlítő vásárlóerőt, amellyel egyes üveggyártó ügyfelei rendelkeztek. Így nem is ellenőrizte, hogy az ügyfelek által megvásárolt tonnamennyiség mennyiben volt szükséges a felperes hosszú távú fennmaradásához, különösen a rögzített költségeknek e nehézipari ágazatban meglévő jelentősége miatt. A Bizottság nem értékelte továbbá sem a helyi versenytársak szerepét, sem az Egyesült Államokból vagy Kelet-Európából származó import hatását.

269 Még ha feltételezhető is, hogy az érintett földrajzi piac európai dimenzióval bír, a Bizottság vizsgálata akkor is pontatlan és „rosszul indokolt” volt. E tekintetben a felperes utalt arra a versenykényszerre, amely elsősorban a nagy ipari csoportokhoz tartozó közösségi versenytársaktól, másodsorban a vonzó árakat kínálni képes amerikai és kelet-európai versenytársaktól, harmadsorban pedig a szintén nagy csoportokhoz tartozó ügyfelektől származott.

270 A felperes azt is állítja továbbá, hogy ellentmondás van a megtámadott határozat (39) preambulumbekezdése, amely szerint a fő kockázatot rá nézve nem a többi európai termelő, hanem az amerikai nyersszóda jelentette, és megtámadott határozat (53) preambulumbekezdése között, amely szerint „úgy tűnik [a felperes] fő törekvése az volt, hogy megőrizze erőfölényét a közösségi piacon a kistermelők tiltakozása, valamint a Kelet-Európából és az Amerikai Egyesült Államokból érkező import jelentette veszéllyel szemben". Versenytársainak piaci ereje már csak azért is jelentősebb volt, mivel a Bizottság 1980-ban és 1981-ben lefolytatott vizsgálata során nem írta elő számukra, hogy változtassanak szerződéses gyakorlatukon, így megőrizhették ügyfeleiket a hosszú tartamú, minden szükségletet kielégítő szerződések megkötése révén.

271 Másodszor, a felperes megjegyzi, hogy a Bizottság több esetben tévesen alkalmazta a jogot azáltal, hogy a megtámadott határozat (148) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a vizsgált időszak egésze alatt erőfölényben volt.

272 E tekintetben a felperes kiemeli, hogy a Bizottság teljes mértékben figyelmen kívül hagyta az ügyfelek kiegyenlítő erejének körülményét, amelyre a Törvényszék a T-68/89., T-77/89. és T-78/89. sz., SIV és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1992. március 10-én hozott ítéletében (EBHT 1992., II-1403. o.) utalt. Ehhez hasonlóan a Bizottság 1998. november 25-i határozatában, amelyben a közös piaccal és az EGT-megállapodással összeegyeztethetőnek nyilvánított egy összefonódást (az IV/M.1225 – Enso kontra Stora ügy, HL 1999. L 254., 9. o.), a vásárlók kiegyenlítő vásárlóerejének kérdését vizsgálta a folyadékok kartoncsomagolásának piacán. A felperes állítása szerint, mivel a termelési költségek szerkezete alapján a változó költségek a teljes költséget tekintve elhanyagolhatóak, ügyfelei azzal tudták fenyegetni, hogy elveszíti szállításai jelentős részét, sőt teljességét. A felperes úgy véli tehát, hogy a Bizottságnak vizsgálnia kellett volna, hogy volt-e lehetősége jelentős mértékben ügyfélkörétől függetlenül eljárni vagy sem.

273 Harmadszor, a felperes előadja, hogy a Bizottság nem indokolta meg szabályszerűen a megtámadott határozatot, mivel tartózkodott egyrészt annak pontosításától, hogy a közösségi piacon meglévő erőfölényét alátámasztó kritériumok közül melyeket alkalmazta a nemzeti piacokon fennálló helyzetének vizsgálatához, másrészt e

kritériumok pontos alkalmazásától az említett piacokon érvényesülő feltételeket illetően.

274 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

A Törvényszék álláspontja

275 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 82. cikkben említett erőfölény olyan, valamely vállalkozás rendelkezésére álló gazdasági erőre vonatkozik, amely alapján lehetősége van megakadályozni a tényleges verseny fenntartását az érintett piacon, és a versenytársaktól, üzletfelektől és a fogyasztóktól jelentős mértékben függetlenül viselkedni (a fenti 249. pontban hivatkozott United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 65. pontja és a fenti 250. pontban hivatkozott Microsoft kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 229. pontja). Az ilyen helyzet a monopolhelyzettől vagy kvázi monopolhelyzettől eltérően nem zárja ki a bizonyos mértékű versenyt, de az ezzel rendelkező céget olyan helyzetbe hozza, amelyben az meghatározhatja, vagy legalábbis jelentős mértékben befolyásolhatja azokat a feltételeket, amelyek mellett e verseny alakul, és amelyben mindenesetre úgy járhat el, hogy azt nem kell figyelembe vennie, anélkül hogy ez a magatartás neki kárt okozna (a 85/76. sz., Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítélet [EBHT 1979., 461. o.] 39. pontja).

276 Az erőfölény általában több tényező együttes fennállásából következik, amelyek önállóan nem szükségszerűen lennének meghatározók (a fenti 249. pontban hivatkozott United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 66. pontja). Az érintett piacon meglévő erőfölény vizsgálatát először a piac szerkezetének, majd az említett piacon lévő versenyhelyzetnek a vizsgálatával kell lefolytatni (lásd ebben az értelemben a fenti 249. pontban hivatkozott United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 67. pontját).

277 Kivételes körülményektől eltekintve a rendkívül jelentős piaci részesedések önmagukban az erőfölény meglétét bizonyítják. Ugyanis egy rendkívül jelentős piaci részesedés az azzal meghatározott ideig rendelkező vállalkozást az általa megjelenített termelés és kínálat nagyságánál fogva olyan hatalmi helyzetbe hozza – tekintve, hogy az érzékelhetően kisebb részesedéssel rendelkezők nem képesek arra, hogy gyorsan eleget tegyenek a legnagyobb részesedéssel rendelkező vállalkozástól elfordulni szándékozó keresletnek –, amely azt kötelező üzletféllé teszi, és amely már csak emiatt is – legalábbis viszonylag hosszabb időszakokra – a független magatartás lehetőségét biztosítja számára, ami az erőfölény jellegzetes megnyilvánulása (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 41. pontja és a Törvényszék T-65/98. sz., Van den Bergh Foods kontra Bizottság ügyben 2003. október 23-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4653. o.] 154. pontja).

278 Így a 70–80%-os piaci részesedés önmagában egyértelmű jele az erőfölénynek (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-30/89. sz., Hilti kontra Bizottság ügyben 1991. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1439. o.] 92. pontját és a T-191/98., T-212/98–T-214/98. sz., Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-3275. o.] 907. pontját).

279 Hasonlóképpen a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az 50%-os piaci részesedés kivételes körülményektől eltekintve önmagában az erőfölény meglétét bizonyítja (lásd ebben az értelemben a Bíróság a C-62/86. sz., AKZO kontra Bizottság ügyben 1991. július 3-án hozott ítéletének [EBHT 1991., I-3359. o.] 60. pontját).

280 A jelen ügyben a Bizottság a megtámadott határozat (137) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a felperes „Nyugat-Európában mintegy 70%-os" piaci részesedéssel rendelkezett „a vizsgált időszak egészében".

281 Keresetében a felperes nem vitatja, hogy jelentős piaci részesedéssel rendelkezik, amennyiben a közösségi piacról van szó. Azt is megjegyzi, hogy ha a piac európai, akkor piaci részesedése 60 és 70% között mozog.

282 A felperes által előterjesztett számadatokból, amelyeket a Bizottság sem vitatott, az is következik, hogy piaci részesedése 1988-ban a német piacon 52,5%, az osztrák piacon 96,9%, a belga piacon 82%, a spanyol piacon 99,6%, a francia piacon 54,9%, az olasz piacon 95%, a holland piacon 14,7% a portugál piacon pedig 100% volt.

283 E piaci részesedésekből az következik, hogy a jelen ügyre jellemző kivételes körülmények hiányában a felperes erőfölénnyel rendelkezett mind a közösségi piacon, mind azokon a nemzeti piacokon, ahol a vele szemben kifogásolt, az EK 82. cikkre vonatkozó jogsértéseket elkövette, feltéve hogy a földrajzi piacot így kell meghatározni.

284 A megtámadott határozat (138) preambulumbekezdésében a Bizottság utal a felperes piaci részesedéseinek vizsgálatát kiegészítő különböző körülményekre, amelyek az utóbbi erőfölényének fennállására vonatkoznak.

285 Mivel ezek a körülmények meghatározásukból adódóan nem kapcsolódhatnak olyan kivételes körülményekhez, amelyek lehetővé tennék annak figyelembevételét, hogy a felperes nincs erőfölényben, a felperes ezekkel szemben előterjesztett kifogásai nem vizsgálhatók.

286 A felperes egyébként három érvre utal, amelyeket annak megállapításához kell megvizsgálni, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében a jelen ügyben fennálltak-e ilyen kivételes körülmények.

287 Először a felperes azt állítja, hogy jelentős a közösségi és nem közösségi vállalkozásoktól származó versenykényszer.

288 E tekintetben mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy a verseny bizonyos foka nem összeegyeztethetetlen az érintett piacon jelen lévő erőfölénnyel.

289 Másfelől meg kell jegyezni, hogy a közösségi versenytársakkal kapcsolatban a felperes semmilyen pontos bizonyítékot nem terjesztett elő érvelésének alátámasztására.

290 Mindenesetre a felperes által a keresetben előterjesztett számadatokból az következik, hogy a Bizottság az értékelésében nem követett el nyilvánvaló értékelési hibát, amikor a megtámadott határozat (138) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a felperes jelentős piaci részesedéssel bírt a Benelux államokban, Franciaországban és Németországban, valamint, hogy Olaszországban, Spanyolországban és Portugáliában monopolhelyzetben vagy kvázi monopolhelyzetben volt.

291 A nem közösségi versenytársakkal kapcsolatban a felperes állítása szerint a Kelet-Németországból érkező import a nyugat-németországi beszerzések 8%-át tette ki, és ezt az arányt a Bizottság sem vitatja. Ugyanakkor függetlenül attól, hogy a földrajzi piac közösségi vagy nemzeti szintű, ilyen arány alapján nem lehet a felperes erőfölényének hiányára következtetni az érintett piacon.

292 Az amerikai importtal kapcsolatban a megtámadott határozat (31) preambulumbekezdése azt tartalmazza, hogy az amerikai termelőknek a kontinentális Nyugat-Európába irányuló szállításai összesen csupán 40 000 tonnát tettek ki, és annak is majdnem teljes egészét az aktív feldolgozási eljárás keretében teljesítették.

293 Ahogyan a Bizottság helyesen rámutat, még ha figyelembe is vesszük, hogy ezt a mennyiséget egy év alatt teljesítették, ez akkor is csak 0,07%-át teszi ki a Közösség

nyersszóda fogyasztásának, amely 1989-ben 5,5 millió tonnára emelkedett. Ez a piaci részesedés nem tekinthető jelentősnek.

294 Végül a felperes azon állítását, hogy ügyfelei azzal fenyegették, hogy az amerikai és a kelet-európai termelőktől származó beszerzéseikhez az aktív feldolgozási eljárást használják fel, semmilyen bizonyíték nem támasztja alá. Mindenesetre ez az érv hatástalan, mivel pusztán az a tény, hogy ügyfelei ezzel fenyegették, nem tekinthető az erőfölényt kizáró kivételes körülménynek.

295 Másodszor a felperes utal a nyersszóda marónátronnal vagy üvegcseréppel való helyettesítésének lehetőségére, amely versenykényszert jelentett az ügyfélkörével fennálló kapcsolatában.

296 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a megtámadott határozat (139)–(145) preambulumbekezdésében a Bizottság részletesen elemezte a nyersszóda marónátronnal való helyettesíthetőségének fokát, és megállapította, hogy a gyakorlatban a helyettesítési lehetőségek nem jelentenek jelentős kényszert a felperes piaci erejét tekintve. Keresetében a felperes nem terjesztett elő olyan bizonyítékot, amely ezen elemzés vitatására alkalmas.

297 Az üvegcseréppel kapcsolatban a Bizottság a megtámadott határozat (144) preambulumbekezdésében utalt arra, hogy valamely üregesüveg-gyártó ügyfél nyersszóda-szükséglete 15%-ra csökkenhet az üvegcserép felhasználása révén. A felperes ezt a számot nem vitatja. A Bizottság azt is hozzátette, lehetséges volt, hogy az üvegcserép felhasználása általában csökkentse az ügyfeleknek a nyersszódaszállítóktól való függését anélkül, hogy a nagy szódatermelőknek a kistermelők kiszorítására alkalmas teljesítményét csökkentené. Így meg kell állapítani, hogy a felperes állításával ellentétben a Bizottság figyelembe vette a nyersszóda üvegcseréppel való helyettesítésének lehetőségét.

298 Ilyen körülmények között a felperes nem bizonyította, hogy a Bizottság nyilvánvaló értékelési hibát követett el azzal a következtetésével, hogy a helyettesítési lehetőségek nem jelentettek jelentős kényszert a felperes piaci részesedése vonatkozásában.

299 Harmadszor, a felperes azt állítja, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie az ügyfelek által gyakorolt versenykényszert.

300 Mindazonáltal a felperes által előterjesztett és a Bizottság által megerősített számadatok szerint a felperes teljes termelése Európában a tényállás idején 3,7 millió tonna volt, és eladásai Európában 3,1 millió tonnát tettek ki.

301 A megtámadott határozat (42) preambulumbekezdésében a Bizottság megállapítja, hogy a felperes legfontosabb ügyfele a Saint-Gobain csoport volt, amellyel a különböző tagállamokban határozatlan idejű szerződéseket kötött évente 500 000 tonna Nyugat-Európában történő értékesítésére.

302 Következésképpen a felperesnek legnagyobb ügyfele, a Saint-Gobain számára teljesített eladásai, termelésének körülbelül 14%-át, európai eladásainak pedig 16%-át teszik ki.

303 Feltételezve tehát, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett vennie a felperes vásárlóinak kiegyenlítő erejét, a fent említett százalékos arányokból az következik, hogy sem a Saint-Gobain, sem a felperes más ügyfele nem volt abban a helyzetben, hogy ellensúlyozza piaci erejét.

304 Összegezve, a felperes által előterjesztett érvek nem teszik lehetővé azon kivételes körülmények fennállásának megállapítását, melyek igazolnák azon megállapítás megkérdőjelezését, amely szerint a felperes az érintett piacon erőfölényben volt.

305 Következésképpen a negyedik jogalapot el kell utasítani.

Az erőfölénnyel való visszaélés hiányára vonatkozó ötödik jogalapról

306 Az ötödik jogalap öt részből áll, amelyek a kiegészítő mennyiségek utáni árengedményekre, a Saint-Gobainnek biztosított „csoportos" árengedményekre, a kizárólagossági megállapodásokra, a versenyjogi kikötésekre és a felperesnek felróható hátrányosan megkülönböztető gyakorlatokra vonatkoznak.

A kiegészítő mennyiségek utáni árengedményekre vonatkozó első részről

– A felek érvei

307 A felperes kijelenti, hogy nem volt általános hűségpolitikája. E tekintetben a megtámadott határozat 53–55. pontjában említett stratégiai feljegyzései arra utalnak, hogy szándékában állt azokat az idővel elkötelezetté váló ügyfeleket kedvezőbb elbánásban részesíteni, amelyeknél ez gazdaságilag indokolt volt. A cél az volt, hogy jutalmazza azt a gazdasági előnyt, amelyhez termelési kapacitásának korlátozott ideig – legfeljebb két évig –, ugyanakkor addig biztosan való kihasználásának biztosításával jutott, amit a Bizottság 1981-ben kifejezetten el is fogadott.

308 Az a tény, hogy a kikötött árengedmények kiegészítő tonnamennyiségekre vonatkoztak, a nyerssződatermelés sajátos költségszerkezetével igazolható. A változó költségek ugyanis rendkívül kis arányt képviselnek a teljes költséghez képest. A nyerssződa árának év eleji megtárgyalása és rögzítése során figyelembe vették az ügyfelek által megvásárolni vállalt tonnamennyiségekre jutó összköltséget. A szerződés teljesítése során az ügyfél által esetlegesen vásárolt kiegészítő mennyiségekkel kapcsolatban a felperes megjegyzi, hogy mivel a rögzített költségeket a rögzített mennyiségek már lefedték, az árak rögzítésében, valamint az érintett ügyfélnek adott engedmény meghatározásában szélesebb mozgástere volt.

309 A felperes előadja különösen azt, hogy a Bizottság pontatlanul értékelte a német nemzeti igazgatóság által a német ügyfeleknek adott állítólagos hűségengedmények hatásait. A Bizottság ugyanis tévesen értékelte úgy, hogy az egyéb nyerssződatermelők csak a kiegészítő tonnamennyiségek területén voltak versenytársai. A felperes szerint ezzel szemben azok a versenytársai, amelyek a kiegészítő tonnamennyiségek utáni árengedményekben részesülő ügyfeleinek akartak értékesíteni, a kiegészítő tonnamennyiségeket meghaladó, sőt összes szükségletük kielégítésére alkalmas mennyiség szállítására tehettek ajánlatot, ami versenyképes átlagárakra vonatkozó ajánlattételt tett lehetővé számukra. A Bizottság egyébként nem vizsgálta a versenytársak termelési kapacitását, és akkori költségstruktúrájukat sem.

310 A felperes úgy véli továbbá, hogy a szerződések időtartama, amit két évre korlátoztak, lehetővé tette versenytársai számára, hogy rövid távon megingassák helyzetét. Az ügyfelek tárgyalóképességét figyelembe véve, még arra is lehetőségük lehetett, hogy a szerződés időtartama alatt megkérdőjelezzék „mennyiségi elkötelezettségüket”.

311 Következésképpen az árengedmények rendszere a jelen ügyben összhangban van a Bíróság ítélkezési gyakorlatával, amely elfogadhatónak tartja az árengedményeket, ha azokat gazdasági ellentételezés igazolja.

312 A felperes egyébként utal az Egyesült Államokból származó nyerssződaimporttal szembeni ideiglenes dömpingellenes intézkedésről szóló, 1995. április 10-i 823/95 bizottsági rendeletre (HL L 83., 8. o.), abból arra következtetve, hogy a többletmennyiségekre vonatkozó árengedmények rendszere Európában rendkívül korlátozott hatással járt, amennyiben ezt a rendszert kizárólag csekély mennyiségre, meghatározott piacokon alkalmazták.

313 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

314 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a visszaélés objektív fogalom, amely az erőfölényben lévő vállalkozások olyan magatartására vonatkozik, amely alkalmas arra, hogy befolyásolja azon piac szerkezetét, amelyen pontosan az érintett vállalkozás jelenlétének következtében a verseny már meggyengült, és amelynek hatása az, hogy a termékeknek vagy a szolgáltatásoknak a gazdasági szereplők általi teljesítésen alapuló rendes versenyét jellemző eszközöktől eltérő eszközökkel korlátozza a piacon még létező versenyszint fenntartását vagy a verseny fejlődését (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 91. pontja; és a Törvényszék T-210/01. sz., General Electric kontra Bizottság ügyben 2005. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5575. o.] 549. ponta).

315 Az erőfölény fennállásának megállapítása önmagában nem jelenti az érintett vállalkozás elmarasztalását, ugyanakkor az érintett vállalkozás – függetlenül ezen erőfölényes helyzet kialakulásának okaitól – különleges felelősséggel tartozik azért, hogy magatartásával ne sértse a közös piacon fennálló hatékony és torzulásmentes versenyt (a Bíróság 322/81. sz., Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin kontra Bizottság ügyben, 1983. november 9-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 3461. o.] 57. pontja és a fenti 250. pontban hivatkozott Microsoft kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 229. pontja). Hasonlóképpen, jóllehet az erőfölény fennállása nem akadályozza meg az erőfölényes helyzetben lévő vállalkozást abban, hogy saját kereskedelmi érdekeit védje, amikor azokat veszélyeztetik, és a vállalkozásnak lehetősége van – ésszerű mértékben – megtenni azokat az intézkedéseket, amelyeket érdekei védelméhez

megfelelőnek ítél, az ilyen magatartás nem fogadható el akkor, ha az erőfölényes helyzet megerősítése, és az azzal való visszaélés a célja (lásd a fenti 249. pontban hivatkozott United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 189. pontját és a Törvényszék T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4071. o.] 55. pontját).

316 Különösen az erőfölényben lévő vállalkozás által adott árengedménnyel kapcsolatosan az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy az ügyfél azon elkötelezettségének ellentételezéseként adott hűségengedmény, hogy kizárólagosan vagy majdnem kizárólagosan az erőfölényben lévő vállalkozásnál végzi beszerzéseit, ellentétes az EK 82. cikkel. Az ilyen árengedmény ugyanis arra irányul, hogy pénzügyi előnyökkel akadályozza az ügyfelek versenytársaktól származó beszerzéseit (a Bíróság 40/73–48/73., 50/73., 54/73–56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 1975., 1663. o.] 518. pontja és a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 56. pontja).

317 Ellentétes az EK 82. cikkel, ha erőfölényben lévő vállalkozás alkalmaz a piacról kiszorító hatással bíró engedményrendszert. Emiatt a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a meghatározott vásárlási cél elérésén alapuló engedmény ellentétes az EK 82. cikkel (a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 57. pontja).

318 A kizárólag az erőfölényben lévő vállalkozástól származó vásárlások nagyságához kötött mennyiségi engedmények rendszere általában nem jár az EK 82. cikk által tiltott, piacról kiszorító hatással. Ha az adott mennyiség növekedése a szállító alacsonyabb költségeként jelenik meg, utóbbinak joga van arra, hogy ügyfeleit ebben a csökkenésben részesítse kedvezőbb ár formájában. A mennyiségi engedmények így feltételezhetően az erőfölényben lévő vállalkozás által elért hatékonyságból és méretgazdaságosságból eredő hasznot tükrözik (a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 58. pontja).

319 Ebből az következik, hogy azon engedményrendszer, amelyben a visszatérítés mértéke a vásárlás mennyiségétől függően növekszik, nem sérti az EK 82. cikket, kivéve ha

az engedmény adásának feltételei és módja alapján úgy tűnik, hogy a rendszer nem gazdaságilag igazolt ellentételezésen alapul, de a hűségen és meghatározott vásárlási cél elérésén alapuló engedményhez hasonlóan az a célja, hogy akadályozza az ügyfelek versenytársaktól való beszerzéseit (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 90. pontja és a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontja).

320 A mennyiségi engedmények rendszere visszaélésszerű jellegének megállapításához a körülményeket – különösen az engedmény adásának feltételeit és módjait – összességükben kell értékelni, és vizsgálni kell, hogy az engedmények – egy olyan előny révén, amely nem nyugszik semmiféle azt igazoló gazdasági ellenszolgáltatáson – a vásárló beszerzési forrásokra vonatkozó választási lehetőségének elvételére vagy korlátozására, a versenytársak piacra jutásának akadályozására, a kereskedelmi partnerek tekintetében egyenlő szolgáltatásokért egyenlőtlen feltételek alkalmazására, vagy az erőfölény torzított versennyel való megerősítésére irányulnak-e (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 90. pontja és a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. pontja).

321 Jelen ügyben a megtámadott határozatnak a felperes versenykorlátozó magatartására vonatkozó részében, a megtámadott határozat (53)–(55) preambulumbekezdésében a Bizottság utalt a felperes 1982 utáni kereskedelmi stratégiájára.

322 E tekintetben a Bizottság két 1988-as stratégiai dokumentumot vesz alapul, amelyek szerint a felperes szerződésben kikötött árengedményekkel akarta magához kötni ügyfeleit.

323 A megtámadott határozat (56)–(80) preambulumbekezdésében a Bizottság megvizsgálta a felperes által Németországban és Franciaországban alkalmazott árengedményrendszert.

324 A Bizottság különösen az alábbiakat állapította meg:

„Az alap-tonnamennyiségre adott szokásos árengedmények mellett 1982-től kezdődően a Solvay a nagyobb ügyfelek részére további két formában nyújtott árengedményt Németországban:

– A kiegészítő tonnamennyiség utáni árengedményt, az ún. »Spitzenrabattot«, amely majdnem mindig a listaár 20%-a volt,

– egy különleges éves utalvánnyal való kifizetés útján (esetenként 3,4 millió [német márka] [DEM] összeghatárig), azzal a feltétellel, hogy az ügyfél szükségletei egészét vagy jelentős részét a Solvay-től szerzi be.

[…]

A Vegla-ügyben, amely a Saint-Gobain csoport tagja és a Solvay fő ügyfele volt Németországban, az árengedmények rendszere az alábbiak szerint működött 1989-ben:

1) 85 000 tonna szerződéses alap-tonnamennyiség után 10% árengedmény;

2) 43 000 tonna »kiegészítő« tonnamennyiség után 20% árengedmény;

3) a kiegészítő tonnamennyiség után egy 3 349 000 DEM értékű utalvány járt.

[…]

Az esetek nagy részében, mint a Vegla esetében, az árengedmények rendszere megerősítette a Solvay kizárólagos szállítói helyzetét. Ugyanakkor ez a rendszer a Solvay erőfölényének fenntartását is célozta, ha az ügyfelek meg akarták osztani tevékenységüket két szállító között. A Flachglas, a Solvay második németországi ügyfele tevékenységét 70/30 arányban osztotta meg a Solvay és az M & W között. 1983-tól kezdődően a Solvay által a Flachglasszal szemben alkalmazott árak tartalmaztak egy 8,5%-os mennyiségi árengedményt a teljes mennyiségre, 70 kilotonnáig, 20%-os árengedményt a kiegészítő tonnamennyiség után, valamint egy 500 000–750 000 DM értékű utalványt. Ez az utalvánnyal adott kiegészítő árengedmény mutatta, hogy a 70 kilotonna feletti mennyiség feletti kiegészítő tonnamennyiség valódi ára (mennyiségtől függően) csak 250 vagy 260 DM volt tonnánként. A második szállító számára így rendkívüli nehézséget okozott, hogy megszerezze a beszerzés »lényegi«, a Solvay által birtokolt részét, amelyet (a Solvay saját iratai szerint) az árengedmények »akadályával« védett. Még ha a második szállító képes is lett volna arra, hogy a kiszámlázott 322,40 DEM-es árral egyenlő árat ajánljon (listaár - 20%), rendkívül valószínűtlen volt, hogy az ügyfél megkockáztatja a fontos utalvány elvesztését, amely kifizetésének nyilvánvaló feltétele az volt, hogy a szerződéses alap-tonnamennyiséget meghaladóan vásároljon a Solvay-től. A Matthes & Weber birtokában lévő iratok megerősítik, hogy lehetetlen volt e társaság számára, hogy a Flachglas beszerzéseinek a Solvay által birtokolt részéből részt szerezzen.”

325 A felperes soha nem vitatta a Franciaországban alkalmazott árengedményrendszerre vonatkozó, vele szemben felhozott tényeket. Kizárólag a Németországban alkalmazott rendszerre utalt.

326 Így kizárólag azt kell vizsgálni, hogy a felperes által Németországban alkalmazott árengedményrendszer olyan mennyiségi árengedményrendszernek tekintendő-e, amellyel a szállító lehetővé tette, hogy az ügyfelei részesüljenek a vásárlási elkötele-

zettségük által elérhető méretgazdaságosság előnyeiből, vagy hűségengedmény-rendszernek, amely egy semmilyen gazdasági szolgáltatás által nem igazolt előny alapján arra irányult, hogy korlátozza az ügyfelek beszerzési forrásra vonatkozó választási lehetőségét.

327 E tekintetben a felperes nem vitatja a két 1988-as stratégiai dokumentum létezését és tartalmát, de kijelenti, hogy ezek célja az volt, hogy előnyben részesítsék az adott időre kötelezettséget vállaló ügyfeleket, ami gazdaságilag igazolható.

328 Az ítélkezési gyakorlattal összhangban a körülményeket – különösen az engedményadás feltételeire és módjaira vonatkozóakat – összességükben kell értékelni.

329 A megtámadott határozatból az következik, hogy a kizárólag a vásárlások nagyságához kötött mennyiségi engedménnyel ellentétben, semmilyen fokozatosság nem jelent meg az alap-tonnamennyiség és a kiegészítő tonnamennyiség után adott árengedmények mértékében, mivel a rendszer szerint az elsőre körülbelül 7–10%-os mérték járt, amely a második esetében 20%-ra ugrott, amely összeget egyébként a különleges utalvány kifizetése egészített ki.

330 A 20%-os mértéket ráadásul akkor kezdték alkalmazni, amikor az ügyfél a szerződésben meghatározott mennyiségeken felül rendelt a felperestől, függetlenül e mennyiség abszolút értelemben vett jelentőségétől, ahogyan ez a megtámadott határozat (160) preambulumbekezdéséből következik.

331 Az árcsökkentésre így nem fokozatosan a szerződésben meghatározott mennyiségek alapján került sor, hanem kizárólag akkor, amikor a mennyiségek elértek egy bizonyos, a szerződés tárgyalása során megállapított szükségletekhez közeli szinten rögzített küszöböt. Márpedig a mennyiségi engedmények rendszerében az előnyt az alap-tonnamennyiség árára kell tükröztetni, a megvásárolt mennyiségek alapján.

332 Ezen árengedmények halmozódó alkalmazása azzal a következménnyel járt, hogy a kiegészítő mennyiségek ára jelentős mértékben az ügyfél által a szerződésben rögzített alapmennyiségek átlagára alatt maradt, ahogy a Bizottság azt a megtámadott határozat (61) és (62) preambulumbekezdésében kiemeli.

333 Következésképpen az ügyfeleket arra ösztönözték, hogy a szerződéses mennyiséget meghaladó tonnamennyiséget is a felperestől szerezzék be, ugyanis más szállítók ezekre a tonnamennyiségekre nehezen ajánlhattak volna versenyképes árakat a felperes által ajánlott árakhoz viszonyítva (a megtámadott határozat (63)–(66) preambulumbekezdése).

334 Másfelől a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 107–109. pontjának megfelelően a felperesnek kellene bizonyítania, hogy engedményrendszere objektív gazdasági indokokon alapult. A felperes e tekintetben semmilyen konkrét bizonyítékot nem terjesztett elő. Kizárólag arra utalt, hogy azon gazdasági előny jutalmazásáról volt szó, amelyet termelési kapacitása kihasználtságának biztosításával ért el.

335 Az ilyen érvelés túl általános, és nem szolgálhat olyan igazolásként, amely lehetővé teszi az adott engedmények mértéke kiválasztásának konkrét megindokolását.

336 Ráadásul a vitatott engedményrendszer vásárlói hűség kialakítására alkalmas jellege a megtámadott határozat (68)–(71) preambulumbekezdésében vizsgált okirati bizonyítékokból is következik, amelyeket a felperes sem vitat.

337 Egyébként a dömpingellenes eljárással kapcsolatban a 823/95 rendeletre való hivatkozás nem releváns, mivel azt teljesen más jogi környezetben fogadták el.

338 Végül, még ha feltételezzük is, hogy az árengedményeket csak kis mennyiségekre alkalmazták, az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az EK 82. cikk megsértésének megállapítása céljából elegendő azt bizonyítani, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás visszaélésszerű magatartása a verseny korlátozására irányul, vagy – másképpen fogalmazva – a magatartás ilyen hatást vált vagy válthat ki (a fenti 315. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 239. pontja).

339 Jelen ügyben ez a helyzet a felperes által Németországban alkalmazott, a kiegészítő tonnamennyiségek utáni árengedmények rendszerével.

340 Összegzésként meg kell állapítani, hogy a felperes nem bizonyította, hogy a Bizottság hibát követett el, amikor megállapította, hogy az általa Németországban alkalmazott árengedményrendszernek az volt a célja, hogy az ügyfélkört magához kösse, és hogy az alkalmas volt arra, hogy versenyt kizáró hatást váltson ki.

341 Következésképpen az ötödik jogalap első részét el kell utasítani.

A Saint-Gobainnek adott „csoportos” árengedményre vonatkozó második részről

– A felek érvei

342 A felperes kifejti, hogy a Saint-Gobainnel kötött titkos megállapodás nem minősült kizárólagos vagy majdnem kizárólagos szerződésnek, mivel ő a Saint-Gobain teljes szükségletének csak hozzávetőleg 67%-át szállította.

343 A felperes előadja, hogy a nemzeti szinten teljesített szállítások gazdasági realitáson, nevezetesen a szállítási költségeken alapultak. Az 1,5%-os árengedményt továbbá a nemzeti leányvállalatok által ténylegesen megvásárolt mennyiségek után és a Saint-Gobain kérésére nyújtották. Kiegészítő mennyiségi engedményről van szó, amelyet mérsékelt szinten tartottak a közösségi versenyjogszabályok bármilyen megsértésének elkerülése érdekében.

344 A felperes hozzáteszi, hogy ezt az árengedményt nem a csoport vásárlásai alapján számították ki. A Saint-Gobain leányvállalataira vonatkozó árengedmény alapját adott leányvállalatra vonatkozó eladási ár és eladások szorzataként határozták meg. Következésképpen az árengedmény azokhoz a vásárlásokhoz kötődött, amelyek teljesítésére a Saint-Gobain leányvállalatai közvetlenül vállaltak kötelezettséget a felperes különböző nemzeti igazgatóságainál.

345 A felperes egyébként megjegyzi, hogy a 91/299 határozat elfogadását követően a Bizottság elfogadta Saint-Gobain csoporttal 1994-ben kötött egyik olyan szerződést, amely alapján a Saint-Gobain csoporthoz tartozó társaságok a nyerssződaszállítást tekintve kedvezőbb feltételekben részesültek, figyelemmel arra a tényre, hogy a szerződés időtartama három év volt, és azt nem hosszabbították meg.

346 Végül a felperes azt állítja, hogy a Saint-Gobain csoporttal kötött titkos megállapodás nem korlátozta a Saint-Gobain nemzeti leányvállalatait abban, hogy fenyegetéssel harcoljanak ki kedvezőbb szerződési feltételeket, sőt – a Saint-Gobain France esetéhez hasonlóan – felmondják szerződésüket.

347 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

348 A megtámadott határozat (161) preambulumbekezdésében a Bizottság megállapította, hogy a titkos megállapodás célja a felperes helyzetének a Saint-Gobain kizárólagos vagy majdnem kizárólagos nyugat-európai beszállítójaként való megerősítése volt, Franciaország kivételével.

349 Meg kell állapítani, hogy a felperes nem vitatja sem a titkos megállapodás létezését, sem az említett megállapodás 4. kikötésének a tartalmát, amely a következőket tartalmazta:

„Jelen megállapodásban a Solvay további 1,5%-os kiegészítő árengedményt nyújt a Saint-Gobain részére, amelyet a Saint-Gobain Solvay-tól származó európai nyerssződabeszerzésének összessége alapján számítanak ki.”

350 A felperes állítása szerint ez az árengedmény kiegészítő mennyiségi árengedmény volt, amelyet a Saint-Gobain leányvállalatainak nyújtott a különböző nemzeti igazgatóságaitól származó beszerzéseik után.

351 A Bizottság kijelenti, hogy az 1,5%-os árengedmény nem minősült mennyiségi engedménynek, amennyiben a Saint-Gobain mindegyik leányvállalata olyan árengedményben részesült, amely nem kizárólag az általa vásárolt mennyiséghez kötődött, hanem a többi leányvállalat által vásárolt mennyiségektől is függött. A teljes csoport teljesítménye alapján számítva ennek az árengedménynek, amely nem képezett a leszállított mennyiségekhez kötődő gazdasági előnyt, az volt a célja és a hatása, hogy az egész csoportot magához kösse, tehát hűségengedménynek minősült.

352 E tekintetben a titkos megállapodás 4. kikötésének szövegéből is az következik, hogy az árengedményt a Saint-Gobain felperestől származó, nyersszódára vonatkozó európai „vásárlásai összessége” alapján számították.

353 A Törvényszék továbbá pervezető intézkedések keretében felszólította a felperest, hogy a feltett írásbeli kérdésre válaszolva pontosítsa érvelését, a felperes azonban megelégszik annak megerősítésével, hogy az árengedményt – szemben azzal, „ahogy azt a megállapodás sejtetni engedi” – nem a Saint-Gobain tőle való európai vásárlásai összessége után számították ki vagy nyújtották.

354 A titkos megállapodás 4. rendelkezése szó szerinti értelmezésének megcáfolására alkalmas megállapítások hiányában úgy kell tehát tekinteni, hogy az a 1,5%-os árengedmény, amelyet azoktól a gazdasági előnyöktől, azaz a hatékonyságtól és méretgazdaságosságtól függetlenül adott, amelyeket a Saint-Gobain minden egyes leányvállalata kizárólag a saját nyersszóda-vásárlásai révén ért volna el, hűségengedménynek minősül.

355 A felperes azt is megjegyzi, hogy az árengedmény rendkívül csekély mértéke miatt az nem járt semmilyen versenyellenes hatással. E tekintetben elegendő megállapítani, hogy a hűségengedmény, még ha csekély mértékű is, befolyással van a versenyfeltételekre.

356 Azzal a ténnyel kapcsolatban, hogy a Bizottság elfogadta egy olyan szerződés megkötését, mely szerint a Saint-Gobain a felperes által megállapított kedvezőbb feltételekben részesült, elegendő azt megállapítani, hogy a Bizottság felperes által bemutatott levele utal arra, hogy „az [EK 82. cikk] alkalmazása nem zárható ki”.

357 Végül azzal az érvvel kapcsolatban, hogy a titkos megállapodás nem akadályozta meg a Saint-Gobain nemzeti leányvállalatait abban, hogy fenyegetéssel harcoljanak ki maguknak kedvezőbb szerződési feltételeket, vagy akár a Saint-Gobain France esetében

a szerződést is felmondják, a felperes semmilyen érvet nem terjesztett elő e megállapítás alátámasztására. Mindenesetre ez az érv nem releváns, mivel nem kapcsolódik az erőfölénnyel való visszaélésnek minősülő magatartást igazoló kivételes körülményhez.

358 Következésképpen meg kell állapítani, hogy a Bizottság helyesen tekintette a Saint-Gobainnek adott „csoportos” visszatérítést az EK 82. cikkel ellentétesnek.

359 Következésképpen az ötödik jogalap második részét el kell utasítani.

A kizárólagossági megállapodásokra vonatkozó harmadik részről

– A felek érvei

360 A felperes állítása szerint a különböző vállalkozásokkal kötött kifejezett kizárólagossági megállapodások tekintetében a Bizottság a különböző iratokból tévesen következtetett arra, hogy egyes ügyfelei elfogadták vagy elfogadni kényszerültek, hogy beszerzéseiket kizárólag az érintett nemzeti igazgatóságnál intézzék.

361 Ami a *de facto* kizárólagosságot illeti, a felperes megjegyzi, hogy az iratokból nem következik, hogy a szerződés előírta volna a beszerzendő mennyiségeket, így biztosítva előzetesen, hogy ezek közelítsenek az ügyfél össz-szükségletéhez. E mennyiségek rögzítése egyébként teljes mértékben igazolható az ügyfelek raktározási képességének hiányára és a nyersszóda rendszeres és állandó szállításának szükségességére tekintettel.

362 A felperes emellett azt állítja, hogy a Bizottság ellentmondásosan járt el. Egyrészt 1981-ben engedélyezte számára, hogy a meglévő szerződéseit legfeljebb kétéves időtartamra kötött szerződésekkel vagy kétéves felmondási időt előíró határozatlan idejű szerződésekkel váltsa fel. Másrészt jelenleg úgy tekinti, hogy ez az időtartam túlzottan hosszú.

363 Végül a felperes azt állítja, hogy a vizsgált időszakban a Glaverbel – épp úgy, mint a Saint-Gobain – Franciaországot illetően felmondta a vele kötött szerződését.

364 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

365 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy piacon erőfölényben lévő vállalkozás számára az a tény, hogy – akár az ő kérésükre – magához kösse a vásárlóit olyan kötelezettség vagy ígéret alapján, hogy azok szükségleteik egészét vagy jelentős részét tőle szerezzék be, az EK 82. cikk szerinti erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, akár úgy, hogy a szóban forgó kötelezettség mellett mást nem kötnek ki, akár úgy, hogy azt engedményadással ellentételezik. Ugyanez a helyzet akkor is, ha az említett vállalkozás a vásárlókat magához kötő formális kötelezettség nélkül, akár a vásárlókkal kötött korábbi megállapodások alapján, akár egyoldalúan hűségengedmény-rendszert alkalmaz, azaz a kedvezményeket ahhoz a feltételhez köti, hogy az ügyfél – akármilyen, jelentős vagy csekély, legyen is vásárlásainak mértéke – szükségleteinek egészét vagy jelentős részét kizárólag az erőfölényben lévő vállalkozástól szerezze be (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 89. pontja). Az ilyen jellegű kizárólagos beszerzési kötelezettségek ugyanis – engedménnyel való ellentételezéssel vagy anélkül, vagy olyan hűségengedmény adásával, mely arra ösztönzi a vásárlót, hogy kizárólag az erőfölényben lévő vállalkozástól szerezzen be – ellentétesek a torzításmentes verseny céljával a közösségi piacon, mert nem alapozza meg azokat e kötelezettséget vagy előnyt igazoló gazdasági szolgáltatás, de céljuk a vásárló megfosztása a beszerzési forrásokra vonatkozó választási lehetősé-

gektől, vagy ezen választási lehetőségeknek a korlátozása a vásárló tekintetében, illetve más termelők piacra jutásának akadályozása (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 90. pontja).

366 Jelen ügyben a megtámadott határozatban a Bizottság utalt a kifejezett kizárólagosság és a *de facto* kizárólagosság fennállására.

367 Ami a Veglát, az Oberland Glast és az Owens Corningot illeti, a Bizottság a megtámadott határozat (170) preambulumbekezdésében kijelentette, hogy kifejezetten megállapodtak abban, hogy az ügyfél szükségleteinek egészét a felperestől szerzi be. Ebben a tekintetben részletes okirati bizonyítékokra támaszkodik a megtámadott határozat első részében ((92)–(97) és (110) preambulumbekezdés).

368 A Törvényszék írásbeli kérdése alapján a Bizottság pontosította az ügy azon irataira vonatkozó utalásait, melyekre a kifejezett kizárólagosság fennállására vonatkozó megállapítását alapozta.

369 A felperes nem vitatja az iratok létezését, de azt állítja, hogy azokat a Bizottság tévesen értelmezte.

370 A Veglával kapcsolatban a felperes hozzáteszi, hogy „kétségkívül pontos, hogy a felperes német leányvállalata (DSW), úgy tűnik, néha kizárólagosként értelmezte ezt a szerződést". Emellett kijelenti, hogy a DSW nem mindig egyformán értelmezte azt, anélkül, hogy ezt a megállapítást bizonyítékokkal támasztotta volna alá.

371 Az Oberland Glasszal kapcsolatban a felperes – anélkül, hogy annak létezését vitatná – fenntartja, hogy egy „elszigetelt esetről” volt szó.

372 Ami az Owens Corningot illeti, a felperes elismerte az ajánlatok létezését egyes nemzeti igazgatóságai részéről. Egyedüli védekezése annak megerősítése volt, hogy az iratokból nem következett, hogy ezeket a kizárólagossági ajánlatokat vagy kötelezettségeket elfogadták.

373 Ezen elemek együtteséből az következik, hogy a Bizottság jogosan tekinthette úgy, hogy a felperes kifejezett kizárólagossági megállapodásokat kötött.

374 A *de facto* kizárólagossági megállapodásokat illetően, a Bizottság a megtámadott határozat (171) preambulumbekezdésében kijelentette, hogy a kifejezett kizárólagossági esetektől eltérően, a határozatlan időre kötött, kétéves felmondási idővel kiegészített fő szerződésben megállapított szerződéses tonnamennyiség megfelelt az ügyfél teljes szükségletének, általában plusz/mínusz 15%-os eltéréssel, és hogy az ügyfél minden év elején bejelentette a felperesnek szükségletei pontos mennyiségét ezen a sávon belül.

375 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 365. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az a tény, hogy a kizárólagosság az ügyfél kérése volt, nem releváns. Így a felperes azon érvét, hogy a mennyiségeket ügyfelei kívánsága alapján határozták meg, el kell utasítani.

376 Meg kell állapítani továbbá, hogy a felperes nem vitatja a megtámadott határozat azon megállapításait, melyek a BSN-nel, Verlipackkal és a Verreries d’Albival kötött kizárólagossági megállapodásokra vonatkoznak.

377 Ahogy egyébként azt a Bizottság megjegyzi, a Saint-Roch ügyiratokban meglévő, Bizottságnak írt 1989. december 21-én kelt levele szerint 1982 és 1987 között, valamint 1989-ben a Saint-Roch vásárlásainak teljes mennyiségét, valamint 1988-ban majdnem teljes mennyiségét a felperes szállította. Meg kell tehát állapítani, hogy a Solvay-nak valójában *de facto* kizárólagossági megállapodása volt a Saint-Roch tekintetében.

378 A Bizottság utal továbbá egy levélre, amit a Glaverbel küldött meg neki 1989. december 18-án – ez is megtalálható az aktában –, amely megerősíti, hogy a Kelet-Németországból származó beszerzéseken kívül valamennyi beszerzése a felperestől származik.

379 Az előbbiekből az következik, hogy az érintett piacon a megtámadott határozatban említett vállalkozások közül legalább kettőnek, nevezetesen a Saint-Rochnak és a Gleverbelnek szükségleteik teljességét a felperes szállította.

380 Így azt a következtetést kell levonni, hogy a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a felperes kifejezett kizárólagossági megállapodásokat kötött, és hogy *de facto* kizárólagosság is fennállt.

381 A felperesnek a Bizottság ellentmondásos magatartására vonatkozó érvével kapcsolatban a megtámadott határozat (192) és (193) preambulumbekezdéséből az következik, hogy miután hozzájárult ahhoz, hogy a határozatlan idejű szerződésekben kétéves felmondási időt kössenek ki, a Bizottság a felperessel szemben csak a hűségengedmények és „a hivatalos kizárólagossági megállapodások” miatt szabott ki bírságot. Így meg kell állapítani, hogy a felperes érve megalapozatlan.

382 Végül a felperes azon érve, mely szerint a Glaverbel és a Saint-Gobain France felmondták a vele kötött szerződést, amellett, hogy nem megalapozott, a kizárólagossági megállapodások jogellenes jellegét sem változtatja meg.

383 Következésképpen az ötödik jogalap harmadik részét el kell utasítani.

A versenyjogi kikötésekre vonatkozó negyedik részről

– A felek érvei

384 A felperes megjegyzi, hogy a szerződéseiben szereplő, vitatott versenyjogi kikötéseket a Bizottság észrevételeinek megfelelően dolgozták át.

385 A megtámadott határozat (177) preambulumbekezdésében továbbá a Bizottság jogellenesen összemosta az egyes szerződésekben szereplő biztosítékokat a versenyjogi kikötésekkel. A megtámadott határozat (123) preambulumbekezdéséből az következik ugyanis, hogy a Bizottság szerint önmagukban ezek a kikötések nem kifogásolhatók, ha azonban ezek a biztosítékok lehetővé tették az ügyfél számára, hogy a versengő ajánlatokat a felperesnek fizetendő ár csökkentésére használja, akkor kevéssé valószínű, hogy a versenytárs hatékonyan tudja megszerezni és megtartani a beszerzések egy részét.

386 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

387 A megtámadott határozat (112)–(122) preambulumbekezdésében a Bizottság részletezte a felperes által kötött szerződésekben szereplő versenyjogi kikötésekkel kapcsolatos elemeket.

388 A felperes nem vitatja ezeknek a versenyjogi kikötéseknek a létezését.

389 Egyedüli érve, hogy ezeket a Bizottság 1981-ben elfogadta.

390 Ebben a tekintetben ugyanakkor a Bizottság nem fogadta el 1981-ben a „versenyjogi kikötést" vagy az „angol klauzulát", ahogyan azt a felperessel szemben fel is hozta a megtámadott határozat (112)–(122) preambulumbekezdésében.

391 A biztosítékokkal kapcsolatban meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat (177) preambulumbekezdésében a Bizottság különbséget tett „a versenyjogi kikötések különböző formái" és „a (111)–(123) preambulumbekezdésben kifejtett más hasonló mechanizmusok" között. Így a felperes által előterjesztett érv nem megalapozott. Mindent egybevetve a Bizottság érvelésének lényege tisztán az úgynevezett versenyjogi kikötésekre vonatkozik.

392 Következésképpen az ötödik jogalap negyedik részét el kell utasítani.

A felróható gyakorlatok megkülönböztető jellegére vonatkozó ötödik részről

– A felek érvei

393 A felperes azt állítja, hogy az általa alkalmazott hátrányosan megkülönböztető gyakorlatok létezésére vonatkozó kifogás minden ténybeli alapot nélkülöz a megtámadott határozatban. Egyedül a megtámadott határozatnak a kiegészítő mennyiség utáni árengedmények jogi minősítésével foglalkozó (160) preambulumbekezdésében van utalás az állítólagos hátrányosan megkülönböztető bánásmódra. Ugyancsak téves lenne azt állítani, egyrészt, hogy a Saint-Gobain csoport leányvállalatai – és különösen a Vegla – kedvezőbb bánásmódban részesültek, másrészt, hogy a Vegla a PLM-hez képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesült. A síküveggyártók, amilyen a Vegla is, más piacon tevékenykednek, mint az olyan üregesüveg-gyártók, mint a PLM.

394 A Bizottság mindenesetre helytelenül értékelte a nyersszóda árának az üveggyártók költségeiben betöltött szerepét. Ugyanis noha a nyersszóda az üveggyártásban a legfontosabb nyersanyag, az üveg eladási árában csak átlagosan 2–6%-ban jelenik meg. Így a nyersszóda árát érintő engedményekben mutatkozó különbségek nem gyakorolhattak jelentős befolyást az érintett üveggyártók versenyhelyzetére.

395 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

396 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az erőfölényben lévő vállalkozásnak joga van arra, hogy kizárólag a tőle való vásárlások mennyiségéhez kötődően mennyiségi engedményt adjon ügyfeleinek. Ezen engedmények kiszámításának módjai azonban nem eredményezhetik azt, hogy a kereskedelmi partnerekre ugyanazokért a szolgáltatásokért egyenlőtlen feltételeket alkalmazzanak, megsértve ezzel az EK 82. cikk második bekezdésének c) pontját. E tekintetben meg kell állapítani, hogy a mennyiségi engedmények rendszerének az a lényege, hogy egy termék vagy szolgáltatás legfontosabb vásárlóit vagy igénybevevőit alacsonyabb egységes átlagárban részesítsék, illetve – ugyanilyen eredménnyel –, hogy az engedmények átlagos mértéke meghaladja a termék vagy szolgáltatás kevésbé fontos vásárlóira vagy igénybevevőire megállapított mértéket. Azt is meg kell jegyezni, hogy még a mennyiségi engedményeknek egy maximális engedményig való fokozatos növekedése esetén is matematikailag az engedmény átlagos mértéke növekszik, illetve az átlagár csökken, először a vásárlások növekedésénél nagyobb arányban, utóbb pedig a vásárlások növekedésénél kisebb arányban addig, míg az engedmény legnagyobb mértékénél nem állandósul. Pusztán az a tény, hogy a mennyiségi engedmények rendszere azt eredményezi, hogy adott mennyiségek után egyes ügyfelek arányosan magasabb mértékű kedvezményben részesülnek, mint más ügyfelek – a különböző vásárlási mennyiségek függvényében –, e rendszer velejárója, és nem lehet pusztán ebből arra következtetni, hogy a rendszer hátrányosan megkülönböztető. Ugyanakkor, ha az alkalmazott mértékhez kapcsolódó különböző engedménysávok küszöbe azt eredményezi, hogy az engedményekben vagy kiegészítő engedményekben csak egyes kereskedelmi partnerek részesülnek, a tevékenységük mértéke által, illetve a szállítóik által a versenytársaival szemben nekik köszönhetően realizált méretgazdaságosság révén nem igazolt gazdasági előnyt nyújtva számukra, akkor a mennyiségi engedmények rendszere egyenlő szolgáltatásokra egyenlőtlen feltételek alkalmazását eredményezi. Megállapítható, hogy objektív igazolások hiányában hátrányosan megkülönböztető bánásmódra utalhat olyan magas küszöb alkalmazása, amelyet kizárólag az erőfölényben lévő vállalkozás néhány különösen fontos partnere teljesíthet, illetve a mennyiségek növekedésével párhuzamosan a mennyiségi engedmények mértéke növekedése fokozatosságának a hiánya (a Bíróság C-163/99. sz., Portugália kontra Bizottság ügyben 2001. március 29-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-2613. o.] 50–53. pontja).

397 Jelen ügyben, ahogyan az az ötödik jogalap első részének vizsgálata során már megállapításra került, a felperes nem vitatja az árengedmények Franciaországban alkalmazott rendszerére vonatkozó állításokat.

398 A felperes által alkalmazott engedményrendszer nem mutatott fokozatosságot a mennyiség alapján, még az ilyen engedményben részesülő vállalkozások között sem. A megtámadott határozatból ugyanis az következik, hogy a Durant-nak és a Perrier-nek biztosított árengedmények különböző mértékűek voltak ((75) és (76) preambulumbekezdés).

399 Így pusztán e tény alapján, a felperes állításával ellentétben, a hátrányosan megkülönböztető gyakorlatok létezésére alapított kifogást a megtámadott határozatban megállapított tények alátámasztották.

400 Ami a felperesnek az üregesüveg-gyártók és síküveggyártók eltérő piacára vonatkozó érvét illeti, emlékeztetni kell arra, hogy az érintett piac a nyersszóda, és nem az üveg piaca. Következésképpen nem kell különbséget tenni a nyersszódatermelők ügyfelei között található üveggyártók között.

401 A felperes hivatkozik a nyersszóda elhanyagolható költségeire is. Ez az állítás azonban nem megalapozott, és nem alkalmas arra sem, hogy kétségbe vonja a felperessel szemben kifogásolt gyakorlatok hátrányosan megkülönböztető jellegét.

402 Így az ötödik jogalap ötödik részét el kell utasítani, és következésképpen az ötödik jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

Az iratokhoz való hozzáférés jogának megsértésére vonatkozó hatodik jogalapról

403 A hatodik jogalap lényegében három részből áll, amelyek a terhelő dokumentumokhoz való hozzáférés hiányára, az ügy iratai között található, a pervezető intézkedések keretében megismert, a védelem számára hasznos iratok létére, és arra vonatkoznak, hogy a felperes nem tekinthetett be az ügy valamennyi iratába.

404 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartása a közösségi jog alapelvét képezi, és azt minden olyan eljárás során, amely szankció kiszabásához vezethet – így a közigazgatási eljárás során is –, biztosítani kell. Ezen elv azt követeli meg, hogy az érintett vállalkozásoknak és vállalkozások társulásainak a közigazgatási eljárástól kezdve lehetőségük legyen kifejteni álláspontjukat a Bizottság által állított tényállás, kifogások és körülmények valószerűségéről és jelentőségéről (a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 11. pontja és a Törvényszék T-314/01 sz., Avebe kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3085. o.] 49. pontja).

405 Az iratbetekintés joga, amely együtt jár a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elvével, magában foglalja, hogy a Bizottság lehetőséget biztosít az érintett vállalkozás számára a vizsgálati iratai között található valamennyi olyan dokumentum vizsgálatára, amely hasznos lehet a védelem szempontjából. Ezek magukban foglalják mind a terhelő, mind a mentő iratokat, kivéve a más vállalkozások üzleti titkait, a Bizottság belső iratait és egyéb bizalmas jellegű információkat (lásd a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 68. pontját, valamint a fenti 88. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 145. pontját).

406 A terhelő iratokat illetően az érintett vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy a Bizottság által a határozatban elfogadott következtetés más lett volna, ha a dokumentumot – amelyet a vállalkozással nem közöltek, és amelyre a Bizottság a jogsértés megállapítása során támaszkodott – terhelő bizonyítékként elutasították volna. A mentő iratokat illetően az érintett vállalkozásnak azt kell bizonyítania, hogy közlésük hiánya a hátrányára befolyásolhatta az eljárás lefolyását és a Bizottság határozatának tartalmát. Elegendő, ha a vállalkozás bebizonyítja, hogy az említett mentő dokumentumokat fel tudta volna használni a védelméhez, abban az értelemben, hogy amennyiben a közigazgatási eljárás során ezekbe betekinthetett volna, olyan tényezőkre tudott volna hivatkozni, amelyek nem egyeztek a Bizottságnak az ebben a szakaszban levont következtetéseivel, tehát bármilyen módon befolyásolhatta volna a Bizottság által – az adott esetben – a határozatban elfogadott értékelést, legalábbis az e vállalkozásnak felrótt magatartás súlyát és időtartamát illetően, és ebből következően a bírság szintjét. Annak lehetősége, hogy közzé nem tett dokumentum befolyásolhatta az eljárás kimenetelét és a Bizottság határozatának tartalmát, csak bizonyos bizonyítékok előzetes vizsgálata után állapítható meg annak nyilvánvalóvá tételéhez, hogy a közzé nem tett dokumentumok jelentősége – e bizonyítékok tekintetében – nem lett volna figyelmen kívül hagyható (lásd a fenti 405. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 73–76. pontját, valamint a fenti 88. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítélet 146. pontját).

407 Végül, az iratbetekintés jogának megsértése csak akkor jár a Bizottság határozatának teljes vagy részleges megsemmisítésével, ha a vizsgálati iratokba a közigazgatási eljárás során való szabálytalan betekintés olyan iratok megismerésében akadályozta meg az érintett vállalkozást vagy vállalkozásokat, amelyek a védelmük szempontjából hasznosak lehettek volna, és ekképpen megsértette a védelemhez való jogukat. Ez lenne a helyzet, amennyiben az irat rendelkezésre bocsátásával – bármilyen csekély – esély lett volna a közigazgatási eljárás eredményének megváltoztatására, amennyiben az érintett vállalkozás hivatkozhatott volna rá az említett eljárás során (lásd ebben az értelemben a fenti 405. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 73–76. pontját).

408 Ezen megfontolások alapján kell megítélni azt, hogy a Bizottság tiszteletben tartotta-e a felperes védelemhez való jogát.

A terhelő iratokba való betekintés hiányára vonatkozó első részről

– A felek érvei

409 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság nem jelölte meg, mely iratokon alapulnak egyes megállapításai, különösen ami a megtámadott határozat (138) és (176) preambulumbekezdésben foglaltakat illeti.

410 A felperes továbbá azt is állítja, hogy a Bizottságnak a rá vonatkozó állításait el kell vetni, mivel a kifogásközléshez csatolt iratok nem tartalmaznak semmilyen, ezeket az állításokat alátámasztó bizonyítékot.

411 A Bizottság vitatja a felperes által előterjesztett érveket.

– A Törvényszék álláspontja

412 A megtámadott határozat (138) preambulumbekezdése szerint:

„A felperes piaci erejének a jelen üggyel kapcsolatos értékelése érdekében a Bizottság megvizsgált valamennyi szerepet játszó gazdasági tényezőt, a következő elemeket is beleértve.

[…]

ix) a Solvay, mint az ár meghatározásában meghatározó befolyással rendelkező cég hagyományosan elfogadott szerepét;

x) más közösségi gyártóknak a Solvay-ról, mint vezető gyártóról kialakult képét, és hagyományos vásárlói tekintetében az ellene folytatott agresszív verseny folytatására való hajlandóságuk hiányát.”

413 Egyébiránt a (176) preambulumbekezdésben a kizárólagossági megállapodásokat illetően a következő található:

„Figyelemmel arra, hogy lehetetlen biztosan előre jelezni, hogy mi lesz a két évvel későbbi helyzet, a hosszú felmondási időnek számottevő visszatartó ereje volt azon vásárlókra nézve, akik a Solvay-val folytatott üzleti kapcsolat megszakítását fontolgatták. Közülük néhányan minden bizonnyal akadálynak látták a hosszú felmondási időt.”

414 Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy e három megállapítás általános érvényű, ezeket a megtámadott határozat jogi értékelésről szóló második része tartalmazza.

415 E tekintetben a felperes nem fejti ki, hogy ezeknek a megállapításoknak milyen módon lehet köze a kifogásolt jogsértésekhez. Márpedig fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a terhelő iratokat illetően az érintett vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy a Bizottság által a határozatban elfogadott következtetés más lett volna, ha a dokumentumot

– amelyet a vállalkozással nem közöltek, és amelyre a Bizottság a jogsértés megállapítása során támaszkodott – terhelő bizonyítékként el kellett volna utasítani.

416 Ebből kiindulva a hatodik jogalap első részét el kell utasítani.

Az ügy iratai közé tartozó, a pervezető intézkedések folytán megismert, a védelem számára hasznos iratok létére vonatkozó második részről

417 Az ítélkezési gyakorlat alapján az iratbetekintés joga, amely együtt jár a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elvével, magában foglalja, hogy a Bizottság lehetőséget biztosít az érintett vállalkozás számára a vizsgálati iratai között található valamennyi olyan dokumentum vizsgálatára, amely hasznos lehet a védelme szempontjából. Ezek magukban foglalják mind a terhelő, mind a mentő iratokat, kivéve a más vállalkozások üzleti titkait, a Bizottság belső iratait és egyéb bizalmas jellegű információkat. A mentő iratokat illetően az érintett vállalkozásnak azt kell bizonyítania, hogy közlésük hiánya a hátrányára befolyásolhatta az eljárás lefolyását és a Bizottság határozatának tartalmát (lásd a fenti 88. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 145. és 146. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

418 A jelen ügyben a felperes 2005. július 15-én, az ügy irataink megtekintését követően tette meg észrevételeit.

419 A felperes előadja, hogy az iratbetekintés a közigazgatási eljárási szakaszban lehetővé tette volna számára, hogy az érintett földrajzi piac, az érintett árupiac, az erőfölény fennállása, valamint az erőfölénnyel való visszaélés vonatkozásában hasznos érveket hozzon fel védelmére.

– Az érintett földrajzi piacról

420 A felperes szerint a megtekintett iratokból az derül ki, hogy az érintett földrajzi piac különösen összetett. Egyrészről állítása szerint a Bizottság nem vette figyelembe a nyersszóda szállítási költségeinek mértékét, pedig ezek a költségek nem tennék lehetővé valamely külföldi gyártó számára a belföldi gyártó üzemének természetes vonzáskörzetén belül a vele való versenyt. Másrészt a vásárlók a helyi gyártót részesítik előnyben, amely garantálja a szállítás folyamatosságát, és ebből következően az ellátás biztonságát. A felperes ebben a tekintetben az AKZO-t és a Rhône-Poulenc-et érintő iratokra hivatkozik.

421 A felperes szerint, amennyiben a megtámadott ítéletben meghatározott érintett földrajzi piac nem egyezik meg azzal, amelyet a versenytársak ilyenként érzékelnek, nem lehet az érintett földrajzi piacot úgy felfogni, mint amely szorosan követi az államhatárokat. A piacot ugyanis pontosan nehezen körülhatárolható regionális egységek alkotják. Mindenesetre az érintett földrajzi piac meghatározása ebben az esetben nem lehetséges a Bizottság által parcellák szerint lefolytatott vizsgálat alapján.

422 Ezt az érvelést el kell utasítani.

423 A nyersszóda szállítási költségeinek mértéke tekintetében meg kell állapítani, hogy a felperes nem bizonyította, hogy az AKZO és a Rhône-Poulenc irataiba való betekintés megtagadása a hátrányára befolyásolhatta az eljárás lefolyását és a megtámadott határozat tartalmát. Az ügy irataiból ugyanis az derült ki, hogy a felperes tudott erről a körülményről, mivel a kifogásközlésre adott válaszában jelezte, hogy a nyersszóda olyan áru, amely „nem igényel különösebb feldolgozást, és ezért nem különösen drága”, valamint hogy „a szállítási költség az önköltségi ár fontos eleme a felhasználók számára”. Ezt az érvet tehát előadhatta volna a közigazgatási eljárásban is, még akkor is, ha nem rendelkezett az AKZO és a Rhône-Poulenc irataival.

424 Azzal a ténnyel kapcsolatban, hogy a vásárlók a helyi gyártót részesítették előnyben, azt is figyelembe kell venni, hogy a felperesnek erről tudomása volt, mivel 1981. február 19-én a felperes a nemzeti igazgatóságokhoz címzett levelében felhívta azokat, hogy a Bizottság megjegyzéseinek megfelelően módosítsák az üvegiparral kötött szerződéseiket a tonnamennyiség tekintetében. Ennek alapján nem hivatkozhat a helyi gyártók előnyben részesítésére annak megalapozása érdekében, hogy az AKZO és a Rhône-Poulenc iratainak át nem adása hátrányára befolyásolhatta az eljárás lefolyását vagy a megtámadott határozat tartalmát.

425 Ebből következően a felperes által előterjesztett kifogást el kell utasítani.

– Az érintett termékpiacról

426 A felperes azt állítja, hogy a versenytársainál és vásárlóinál talált iratok lehetővé tették volna számára, hogy kétségbe vonja a Bizottság elemzését az érintett termékpiac meghatározását illetően. A marónátron ugyanis a megtámadott határozatban meghatározott jogsértő időszak nagy részében jelentős hatást gyakorolt a nyerssz ó da gyártóinak piacára.

427 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a felperes, aki a szóban forgó időszakban Európa legnagyobb nyerssz ó dagyártója volt, ugyancsak szolgáltatott a Bizottságnak annak megállapítására alkalmas részleteket, hogy a nyerssz ó da a marónátronnal helyettesíthető. A megtámadott határozat (143) preambulumbekezdése szerint a felperes egyébként az egyik legnagyobb marónátrongyártó volt.

428 Ezenkívül a felperes által az iratbetekintést követően előadottak nem vonják kétségbe a Bizottságnak a megtámadott határozatban foglalt azon elemzését, amely szerint az utóbbi elfogadja, hogy van bizonyos helyettesíthetőség a nyerssz óda és a marónátron között ((139)–(143) preambulumbekezdés).

429 Ezek alapján a felperes nem bizonyította, hogy a dokumentumok közlésének hiánya a hátrányára befolyásolhatta az eljárás lefolyását és a megtámadott határozat tartalmát.

430 Ezek alapján a felperes által előterjesztett kifogást el kell utasítani.

– Az erőfölényes helyzet fennállásáról

431 A felperes szerint a versenytársaknál, különösen a Rhône-Poulenc-nál és az AKZO-nál lefoglalt iratok megerősítik, hogy a Bizottság nem vizsgált két alapvető körülményt, tudniillik a kontinens többi gyártójának vele szembeni versenyképességét, valamint a vásárlók kiegyenlítő erejét. Ezenkívül a Bizottság állítása szerint nem vette figyelembe a kelet-európai, valamint az Egyesült Állomokból érkező import valós versenykényszerét. Álláspontja szerint ezekből a körülményekből kiderül, hogy nem bizonyított erőfölényes helyzete a vele szemben kifogásolt versenyellenes gyakorlattal érintett régiókban.

432 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a kifogásközlésre adott válaszában a felperes már kifejtette ezeket az érveket. Különösen az alábbiakat közölte:

„[A Solvay] nem csak, hogy nem cselekedhet a piacon a versenytársak, különösen a kelet-európai és az amerikai gyártók figyelembevétele nélkül, hanem ráadásul és mindenekelőtt függő helyzetben, de legalábbis kölcsönös függésben van a vásárlókkal szemben."

433 E tekintetben a felperes különböző iratokat nyújtott be a Bizottságnak a közigazgatási eljárás keretében.

434 Mindezen körülmények között meg kell jegyezni, hogy a felperesnek az iratbetekintést követően tett észrevételei nem bizonyítják azt, hogy mennyiben lettek volna a védelme szempontjából hasznosak a szóban forgó, különösen az AKZO-tól és a Rhône-Poulenc-tól származó iratok.

435 Következésképpen a felperes által előterjesztett kifogást el kell utasítani.

– Az erőfölénnyel való visszaélésről

436 A felperes azt állítja, hogy a versenytársainál talált iratok bizonyítják, hogy a megtámadott határozat „hiányos", ami a „kiszorító magatartására" vonatkozó értékelést illeti. Ez utóbbinak ugyanis nem az volt sem a célja, sem a hatása, amit a megtámadott határozat neki tulajdonít. A Rhône-Poulenc és az AKZO üzemei

a szóban forgó időszak nagy részében maximális kapacitással üzemeltek. A felperes arra is felhívja a figyelmet, hogy nem szerezte meg a versenytársak valamennyi eladási lehetőségét.

437 Másfelől a felperes szerint az AKZO különböző üzemek közvetlen gyártási költségeiről készített egyik tanulmánya kimutatja, hogy megalapozott gazdasági érdek fűződik a kiegészítő mennyiségekre biztosított árengedményekhez, amennyiben a gyártási költségeket már fedezi az ár. Másfelől álláspontja szerint a kiegészítő mennyiségekre biztosított árengedmények szokásos gyakorlatot képeznek a piacon.

438 Mindazonáltal azt kell elsősorban megállapítani, hogy a kifogásközlésben a Bizottság megemlítette, hogy „a 80-as évek elején a szóda iránti kereslet csökkent a fejlett országokban, aminek főként a gazdasági visszaesés, az üvegek újrafelhasználása, valamint az üvegek műanyag és/vagy alumínium csomagolásra cserélése volt az oka”, hogy „az utóbbi években a kereslet érzékelhető visszaállása volt megfigyelhető, és a teljes szódatermelést el lehetett adni” valamint, hogy „a gyártási egységek teljes kapacitással működtek”.

439 A megtámadott határozat (17) preambulumbekezdésében a Bizottság azt is jelezte, hogy a gyártási egységek 1990-ben teljes kapacitással működtek.

440 Következésképpen a Bizottság tudott erről a körülményről a közigazgatási eljárás során, valamint akkor, amikor a megtámadott határozat (191) preambulumbekezdésében úgy ítélte meg, hogy a felperes „hosszú időn át megszerezte a versenytársak valamennyi eladási lehetőségét”.

441 Mindezek alapján a felperes nem bizonyította, hogy az AKZO és a Rhône-Poulenc dokumentumai közlésének hiánya a hátrányára befolyásolhatta az eljárás lefolyását és a megtámadott határozat tartalmát.

442 Másodszor a felperesnek a kiegészítő mennyiségekre biztosított árengedményekhez fűződő megalapozott gazdasági érdekével összefüggésben meg kell állapítani, hogy ezt az érvet a közigazgatási eljárás során is felhozhatta volna saját költségei ismeretében, anélkül hogy ehhez versenytársainak irataira kellett volna támaszkodnia.

443 A felperes egyebekben ezt az érvet a kifogásközlésre adott válaszában is előadta, jelezve, hogy ezek a visszatérítések a „[Solvay] számára előnyösek" voltak. Hozzátette továbbá az alábbiakat:

„A vásárlónként rögzített küszöbök valójában a szódagyártók jövedelmezőségi rátáját tükrözték. Tudjuk ugyanis, hogy a közvetlen gyártási költségek elérését követően minden eladott tonna egyre jelentősebb nyereséget termel. A bizonyításra kötelezett Bizottság nem bizonyította ebben a tekintetben, hogy a vitatott árengedmények, amelyek kétségtelenül a mennyiségekhez kapcsolódtak, olyan mértékűek voltak, hogy semmilyen kézzelfogható gazdasági előnnyel nem jártak [a Solvay-ra nézve]".

444 Harmadszor, a kiegészítő tonnamennyiségekre vonatkozó árengedmények vonatkozásában elegendő arra rámutatni, hogy a felperes azon érve, amely szerint ez szokásos gyakorlatnak tekinthető, nem jelenti azt, hogy a kiegészítő tonnamennyiségekre valamely erőfölényes pozícióval rendelkező vállalkozás részéről biztosított árengedmények összhangban lennének az EK 82. cikkel.

445 Következésképpen a felperes által előterjesztett kifogást el kell utasítani.

446 Következtetésképpen a felperes által a pervezető intézkedések keretében elrendelt iratbetekintést követően hivatkozott iratok megvizsgálásából az következik, hogy a Bizottság nem sértette meg a védelemhez való jogot. Ebből következően a hatodik jogalap második részét el kell utasítani.

Az iratbetekintés teljességének hiányára vonatkozó harmadik részről

– A felek érvei

447 Keresetében a felperes azt állítja, hogy sosem kapott az ügy valamennyi iratát felsoroló teljes listát a Bizottságtól. Ezenkívül a 91/299 határozat meghozatalát megelőző közigazgatási eljárás során a Bizottság csak a terhelő iratok megtekintését biztosította, a kifogásközléshez mellékelve azokat. Következésképpen az ügy iratainak a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay I”-ítéletben található leírásából arra lehet következtetni, hogy a felperestől megtagadták a betekintést több, a versenytársait (Rhône-Poulenc, CFK, Matthes & Weber, AKZO és ICI) érintő „részaktába”, valamint körülbelül tíz, a 17. rendelet akkor hatályos szövegének 11. cikke szerinti információkérésre, különösen a Bizottság által az egyes vásárlókhoz intézett információkérésekre adott választ tartalmazó iratba. A felperes állítása szerint így megakadályozták annak megvizsgálásában, hogy ezek az iratok tartalmaztak-e a védelméhez hasznos elemet, különösen ami az érintett földrajzi piacot, az erőfölényes helyzetet vagy az azzal való visszaélést illeti. A bizonyítékoknak a kifogásolt tények óta eltelt idő miatti elenyészése még fontosabbá tette volna ezt az iratbetekintést.

448 A Törvényszék Hivatalában történt iratbetekintést követően 2005. július 15-én tett észrevételeiben a felperes azt állította, hogy nem tudja pontosan megjelölni, hogy az aktából hiányzó iratok mennyiben lettek volna hasznosak a védelméhez.

E tekintetben felhívja a figyelmet arra, hogy egyrészt a Bizottság kifejezetten elismerte öt irattartó elvesztését, másfelől nem tudta garantálni a még meglévő irattartók tartalmának teljességét sem, az iratok folytatólagos számozásának, valamint az azokat felsoroló listának a hiányában. Ebből a felperes arra a következtetésre jutott, hogy a megtámadott határozatot teljes egészében meg kell semmisíteni, tekintettel arra, hogy a Törvényszék nem képes megvizsgálni annak jogszerűségét.

449 A Bizottság vitatja a felperes által előadott érveket.

– A Törvényszék álláspontja

450 Mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy a 91/299 határozat meghozatalát megelőző közigazgatási eljárás során a Bizottság nem állította össze az ügyhöz tartozó iratokat felsoroló listát, valamint hogy a felperessel kizárólag azokat a vele szemben terhelő iratokat közölte, amelyeket a kifogásközléshez csatolt.

451 Ebben a tekintetben a Bizottság a tárgyaláson kiemelte, hogy egyes ügyekben az a gyakorlat alakult ki, hogy az érintett vállalkozásokkal az ügy iratainak terjedelmére tekintettel csak a kifogásokat közölték, kizárólag egyes dokumentumok mellékelésével, és azzal, hogy a vállalkozásokat tájékoztatták, hogy a Bizottság helyiségeiben valamennyi elérhető iratot megtekinthetik az azokat felsoroló lista segítségével. Mindazonáltal a 91/299 határozat meghozatalának alapjául szolgáló ügyben a Bizottság szerint az előadó úgy döntött, hogy „egyszerűsíti az eljárást" abból a megfontolásból, hogy mivel a kifogásközléssel az összes iratot közölték, ez a betekintés, és ebből következően az iratokat felsoroló lista is szükségtelen.

452 Fel kell ugyanakkor hívni a figyelmet arra, hogy a Bizottság a versenypolitikáról szóló tizenkettedik jelentésének 40. és 41. pontjában az ügy irataiba való betekintés vonatkozásában a következő szabályokat állapította meg:

„A Bizottság lehetővé teszi az eljárásban érintett vállalkozások számára, hogy megismerjék az őket érintő ügy iratait. Az ügy iratainak tartalmáról a vállalkozásokat a kifogásközléshez vagy a panasz elutasítását tartalmazó válaszlevélhez mellékelt, az ügy valamennyi iratát tartalmazó listával értesítik, az elérhető iratok vagy az iratok elérhető részeinek megjelölésével. A vállalkozásoknak az iratok megtekintésére a helyszínen van lehetőségük. Ha valamely vállalkozás csak néhányat kíván ezek közül megvizsgálni, a Bizottság azokról másolatot küldhet. A Bizottság bizalmasnak, és ebből következően nem hozzáférhetőnek tekinti egy adott vállalkozás vonatkozásában a következő iratokat: más vállalkozások üzleti titkát tartalmazó iratokat vagy részeiket, a Bizottság belső iratait, mint a jegyzetek, tervezetek, vagy más munkairatok, minden más bizalmas jellegű információt, például azokat, amelyek lehetővé teszik az azt felfedni nem kívánó panaszosok kilétét, valamint a Bizottságnak címzett olyan közléseket, amelyeket azzal a feltétellel adtak át, hogy a Bizottság megőrzi azok bizalmas jellegét.”

453 Ezekből a szabályokból következik, hogy a 91/299 határozat meghozatalát megelőző közigazgatási eljárás során a Bizottság köteles volt a felperes számára elérhetővé tenni a rá nézve terhelő és mentő összes olyan iratot, amelyet a vizsgálat során beszerzett, kivéve más vállalkozások üzleti titkait, a Bizottság belső iratait, valamint más bizalmas jellegű információkat (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-7/89. sz., Hercules Chemicals kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1711. o.] 51–54. pontját, valamint a T-10/92–T-12/92. és T-15/92. sz., Cimenteries SBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1992. december 18-án hozott ítéletének [EBHT 1992., II-2667. o.] 39–41. pontját).

454 A fentiek alapján meg kell állapítani, hogy a 91/299 határozat meghozatalának alapjául szolgáló eljárásban a Bizottság eltért az 1982-ben lefektetett szabályoktól azzal, hogy nem készítette el az összes iratot felsoroló listát, és nem tette lehetővé a felperesnek az ügyre vonatkozó valamennyi iratba történő betekintését.

455 Továbbá meg kell állapítani, hogy mivel a 91/299 határozatot a Törvényszék a hitelesítés hiánya miatt megsemmisítette, a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a közigazgatási eljárás újbóli megindítása nélkül is jogszerűen hozta meg a megtámadott határozatot.

456 Következésképpen meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat meghozatalát megelőzően a Bizottság nem ismertette a felperessel a számára elérhető valamennyi iratot, és nem hívta fel a szóban forgó iratok helyszíni megtekintésére, aminek következtében a közigazgatási eljárás ebben a tekintetben szabálytalan volt.

457 Mindazonáltal az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a védelemhez való jogok az eljárási szabálytalanság miatt csak akkor sérülnek, ha e szabálytalanságnak tényleges kihatása van arra, hogy az érintett vállalkozások miként tudják megvédeni magukat (a Törvényszék T-44/00. sz., Mannesmannröhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2223. o.] 55. pontja, valamint a fenti 314. pontban hivatkozott General Electric kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 632. pontja).

458 E körülmények között a Törvényszék a megtámadott határozat elleni bírósági jogorvoslati eljárásban az ügy irataiba való teljes körű betekintésre irányuló pervezető intézkedést hozott, annak megítélése érdekében, hogy a Bizottság részéről valamely irat kiadásának vagy közlésének visszautasítása hátráltathatta-e a felperes védekezését (lásd ebben a vonatkozásban a fenti 405. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 102. pontját).

459 Ebben a tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy mivel a Törvényszék előtt a bizottsági határozatok megsemmisítése tárgyában indított bírósági eljárás az adott keresetben felhozott jogalapok bírósági felülvizsgálatára korlátozódik, e vizsgálatnak nem célja és nem is eredménye az ügy közigazgatási eljárásban lefolytatott teljes vizsgálatának helyettesítése. Az ügy egyes irataink késve történő megismerése nem hozza a Bizottság határozata ellen jogorvoslattal élő vállalkozást olyan helyzetbe, amely lehetővé tette volna, hogy ugyanezen iratokra az intézményhez címzett írásbeli és szóbeli észrevételei megtétele alkalmával támaszkodjon (lásd a fenti 405. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 103. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ezenkívül, amennyiben az ügy irataihoz való betekintést

a közösségi bíróság a bírósági eljárás szakaszában biztosítja, az érintett vállalkozásnak nem kell bizonyítani, hogy amennyiben hozzáfért volna a nem közölt iratokhoz, a Bizottság határozatának tartalma más lett volna, csupán annyit, hogy a szóban forgó iratok hasznosak lettek volna a védekezése tekintetében (a Bíróság C-199/99. P. sz., Corus UK kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletének [EBHT 2003., I-11177. o.] 128. pontja, valamint a Bíróság fenti 55. pontban hivatkozott „PVC II”-ügyben hozott ítéletének 318. pontja).

460 A jelen esetben a Törvényszék felszólítására a Bizottság benyújtotta a kifogásközlést, valamint a csatolt iratokat. Elkészítette továbbá az ügy jelenlegi állapotában az arra vonatkozó valamennyi iratot felsoroló listát.

461 Ebben a vonatkozásban elsősorban azt kell megállapítani, hogy bizonytalan az ügy iratainak az eredeti állapotuk szerinti tartalma. Valóban igaz, hogy a Bizottság jelezte, hogy az ügy aktája jelenlegi állapot szerint az eredeti iratok másolataiból áll, és azt 1-től 71-ig terjedően számozott „részakták” képezik. Mindazonáltal ezzel egyidejűleg a Bizottság jelezte egy számozatlan, „Oberland Glas” elnevezésű „részakta” létét is.

462 Másodsorban meg kell állapítani, hogy a Bizottság kifejezetten elismerte, hogy a 66–70. számú „részakták” elvesztek. 2005. március 15-én kelt leveléből kiderül, hogy erre a megállapításra annak felismerésével jutott, hogy az 1–65. számú „részaktákkal” rendelkezik, valamint, hogy a 71. sz. „részakta” tartalmazza a kifogásközlést.

463 2005. november 18-án kelt észrevételeiben a Bizottság jelezte, hogy „kevéssé valószínű, hogy a fellelhetetlen iratok mentő iratokat tartalmaznának”. A tárgyaláson e mondat értelmezése kapcsán a Bizottság előadta, hogy „valószínűnek tűnik”, hogy a szóban forgó „részakták” nem tartalmaznak mentő iratot, és hogy „statisztikai” szemszögből megítélve azok aligha lehettek volna hasznosak a felperes védelme tekintetében.

464 Ezekből a válaszokból következik, hogy a Bizottság nem képes biztonsággal azonosítani a 66–70. számú „részakták” mindegyikének szerzőjét, természetét és tartalmát.

465 Azt kell tehát megvizsgálni, hogy a felperesnek volt-e lehetősége megvizsgálni a vizsgálati iratok között szereplő valamennyi olyan iratot, amely a védelme tekintetében releváns lehetett, és ellenkező esetben az iratbetekintés megsértése olyan jelentőségű volt-e, hogy ezt az eljárási garanciát megfosztotta tartalmától. Az ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az iratbetekintés joga egyike a védelemhez való jog tiszteletben tartását célzó eljárási garanciáknak (a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay I”-ítélet 59. pontja), és a határozathozatalt megelőző eljárásban az iratbetekintés jogának Bizottság általi megsértése alapot adhat a határozat megsemmisítésére, amennyiben az érintett vállalkozás védelemhez való joga sérült (a fenti 459. pontban hivatkozott Corus UK kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 127. pontja).

466 Ebben a vonatkozásban meg kell vizsgálni, hogy a kifogásközlésben és a megtámadott határozatban vele szemben felhozott kifogásokkal összefüggésben sérült-e a felperes védelemhez való joga.

467 Az ítélkezési gyakorlat szerint a védelemhez való jog megsértését mindig az adott eset különös körülményeire tekintettel kell vizsgálni, mivel ez alapvetően azon kifogásoktól függ, amelyeket a Bizottság az érintett vállalkozás által állítólag elkövetett jogsértés alátámasztására megállapított (a fenti 405. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 127. pontja). Röviden meg kell tehát vizsgálni a Bizottság által a kifogásközlésben és a megtámadott határozatban felhozott érdemi kifogásokat (a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay I”-ügyben hozott ítélet 60. pontja).

468 A védelemhez való jog megsértését az érintett vállalkozás által a megtámadott határozattal szemben kifejezetten felhozott érvek fényében is meg kell vizsgálni (lásd ebben a vonatkozásban a fenti 35. pontban hivatkozott „ICI II”-ítélet 59. pontját.

469 Ebben az ügyben a jelen kereset keretében a Törvényszék megvizsgálta a felperes által előadott érvelést és a megtámadott határozatban foglalt érdemi kifogásokat, és úgy ítélte meg, hogy a felperes által előadott valamennyi jogalapot el kell utasítani.

470 Az erőfölényes helyzet fennállását illetően meg kell állapítani, hogy a Bizottság főként a felperes piaci részesedésére alapozva állapította meg, hogy a felperes az érintett piacon erőfölényes helyzetben van. Márpedig semmi nem enged arra következtetni, hogy a felperes az elveszett „részaktákban" olyan elemeket fedezhetett volna fel, amelyekkel cáfolhatta volna azt a megállapítást, hogy a nyersszóda piacán erőfölényes helyzetben volt (lásd ebben az értemben a fenti 35. pontban hivatkozott „ICI II"-ítélet 61. pontját). Másfelől, mint az a fenti 277. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatból is kiderül, kivételes körülményektől eltekintve a rendkívül jelentős piaci részesedések önmagukban az erőfölény meglétét bizonyítják. Márpedig a felperes által előadott, a kivételes körülmények fennállását alátámasztani hivatott érveknek vagy ellentmondanak a keresetben számszerűen kifejezett, és a felperes által közölt, vagy a felperes által nem vitatottan a megtámadott határozatban szerepelő adatok, vagy hatástalanok. Végezetül még azt feltételezve is, hogy ilyen tények léteztek, és azokat a hiányzó „részaktákban" említik, a felperesnek az ügy körülményeire tekintettel tudnia kellett azokról, így ebben a vonatkozásban a védelemhez való joga nem sérült.

471 Ami a földrajzi piac meghatározását illeti, fel kell hívni a figyelmet arra, hogy – amint arra a fenti 259. pont is rámutat – a Bizottság ezzel kapcsolatos esetleges hibájának nem lehetett az eredmény tekintetében döntő hatása. Ebből következően kizárt, hogy a felperes a hiányzó aktákban találhatott volna az erőfölényes helyzet fennállását megkérdőjelező iratokat.

472 Az erőfölénnyel való visszaélés tekintetében elsőként fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a felperes egyetlen alkalommal sem vonta kétségbe a Franciaországban bevezetett engedményrendszerre vonatkozó megállapításokat.

473 Ennélfogva fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a felperes által bevezetett árleszállítási rendszernek a vásárlói hűség kialakítására alkalmas jellege közvetlen írásbeli bizonyítékokon alapul. Márpedig olyan esetben, mint a jelenlegi is, ahol a Bizottság a megtámadott határozatban kizárólag közvetlen írásbeli bizonyítékokra alapozza az egyes jogsértések megállapítását, a felperesnek igyekeznie kell arra rámutatni, hogy milyen elemek cáfolhatták volna az árleszállítási rendszernek a vásárlói hűség kialakítására alkalmas jellegét, vagy legalább arra, hogy milyen eltérő fényben lehetett volna értelmezni a nem vitatott írásbeli bizonyítékokat. A megtámadott határozatban elfogadott bizonyítékok alapján a felperes által kötött szerződések vásárlói hűség kialakítására alkalmas jellege vonatkozásában a hiányzó „részakták" semmi esetre sem eredményezték volna a közigazgatási eljárás eltérő kimenetelét (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-25/95., T-26/95., T-30/95–T-32/95., T-34/95–T-39/95., T-42/95–T-46/95., T-48/95., T-50/95–T-65/95., T-68/95–T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o.] 263. és 264. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

474 A Saint-Gobain számára biztosított „csoportos" árengedmény vonatkozásában azt kell megemlíteni, hogy a felperes nem vitatja sem a titkos megállapodás, sem a megállapodás 4. pontjának létét (lásd a fenti 349. pontot), és hogy magának a pontnak a szövegéből következik, hogy az árengedményt a Saint-Gobainnek a felperestől való valamennyi európai „nyersszóda vásárlására" tekintettel számították ki (lásd a fenti 352. pontot). E körülmények között a felperesnek kellett volna rámutatnia, hogy mennyiben cáfolhatták volna más bizonyítékok a titkos megállapodás tartalmát, vagy legalább tüntethették volna fel azt más fényben.

475 A felperes azon érve, amely szerint a titkos megállapodás nem akadályozta meg abban a Saint-Gobain nemzeti leányvállalatait, hogy fenyegetéssel tárgyaljanak előnyösebb szerződési feltételekről, vagy akár felmondják a szerződésüket, a fenti 357. pont alapján hatástalan. Még azt feltételezve is, hogy az elveszett „részakták" tartalmaznak ezen érv alátámasztására szolgáló iratot, ezt nem lehetne tehát felhasználni a felperes védelméhez.

476 A kifejezett kizárólagossági megállapodásokkal összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság közvetlen írásbeli bizonyítékokra támaszkodott, és hogy a felperes nem indokolta meg, hogy az elveszett „részaktákban" található iratok mennyiben cáfolhatták

volna a kizárólagossági megállapodások fennállását, vagy tüntethették volna fel más fényben az okirati bizonyítékokat.

477 Ami a tényleges kizárólagosságot illeti, fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a több üveggyártóval kötött megállapodásokat illetően a felperes nem vonja kétségbe a megtámadott határozatban foglalt megállapításokat (lásd a fenti 376. pontot).

478 Ami a versenykikötéseket illeti, fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a felperes nem vonja kétségbe azok létezését, és hogy tévesen hivatkozik arra, hogy az ilyen kikötéseket a Bizottság 1981-ben elfogadta (lásd a fenti 388–390. pontot). Ráadásul, ami a biztosítékokat illeti, fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy a felperes azon érvének, miszerint a Bizottság ezeket a versenykikötésekkel azonos módon kezelte volna, nincs ténybeli alapja (lásd a fenti 391. pontot).

479 Ki lehet tehát zárni azt, hogy a felperes a hiányzó „részaktákban" a fenti kérdések vonatkozásában a védelméhez felhasználható iratokat találhatott volna.

480 Végül, ami a kifogásolt gyakorlat hátrányosan megkülönböztető jellegét illeti, a felperesnek ennek cáfolására előterjesztett érvei hatástalanok.

481 Mindezekre tekintettel meg kell állapítani, hogy nem bizonyított, hogy a felperesnek nem volt lehetősége megvizsgálni a vizsgálati iratok között található valamennyi olyan iratot, amely releváns lehetett volna a védekezéséhez. Ugyanis, még ha a felperesnek nem is volt hozzáférése a vizsgálat iratai között található valamennyi irathoz, e körülmény nem akadályozta meg a Bizottság által a kifogásközlésben és a megtámadott határozatban foglalt érdemi kifogásokra vonatkozó védekezésében.

482 Következésképpen a jelen ügy körülményeire tekintettel nincs helye a megtámadott határozat megsemmisítésének a négy olyan „részaktának" az ügy irataiból való eltűnése miatt, amelyekhez a felperesnek sosem volt hozzáférése. Ennélfogva a hatodik jogalap harmadik részét el kell utasítani, és ebből következően a hatodik jogalap egészét el kell utasítani.

2. *A bírság eltörlésére vagy mérséklésére vonatkozó kérelmekről*

483 A felperesnek a bírság eltörlésére vagy csökkentésére irányuló kérelme lényegében öt jogalapból áll, amelyek egyrészt a jogsértés súlyának téves értékelésére, másrészt a jogsértés időtartamának téves értékelésére, harmadsorban enyhítő körülmények fennállására, negyedsorban a bírság összegének aránytalanságára, ötödsorban pedig az eltelt időre vonatkozik.

A jogsértés súlyának téves értékelésére vonatkozó első jogalapról

A felek érvei

484 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság köteles betartani a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatást (HL C 9., 1998.1.14., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet,171. o.; a továbbiakban: bírságkiszabási iránymutatás). Mindazonáltal tekintettel arra, hogy a jelen esetben a bírságkiszabási iránymutatás elfogadását megelőzően bekövetkezett tényállásról van szó, főszabály szerint a Bizottság nem volt köteles azt figyelembe venni, két kivétellel: egyrészt amennyiben a hivatkozott iránymutatás a Bizottság gyakorlatában kialakított elveket veszi át, másrészt amennyiben az a Bizottság bírságkiszabási politikájának enyhítését jelenti.

485 A megtámadott határozatban a felperesre kirótt bírság összegének vitatására a felperes több érvet terjesztett elő.

486 Először a felperes azt állítja, hogy soha nem szerezte meg versenytársai valamennyi eladási lehetőségét, mivel piaci részesedése jóval 100% alatt maradt az érintett nemzeti piacok tekintetében. Ezenkívül a vásárlóival kötött szerződéseinek időtartama maximum két év volt, ami nyilvánvalóan nem hosszú idő, amit a Bizottság 1981-ben elismert. Egyebekben nem bizonyított, hogy az állítólagos visszaélésszerű gyakorlat hátrányos lett volna a fogyasztókra nézve.

487 Másodszor a felperes azt állítja, hogy a megtámadott határozatban az EK 81. cikkbe ütköző jogsértésekre a felperes vonatkozásában történő utalás kapcsán a Bizottság nem vette figyelembe azt a tényt, hogy a 91/297 határozatnak a fenti 35. pontban hivatkozott „Solvay I”-ítélettel történt megsemmisítését követően az EK 81. cikk alapján nem hoztak újabb határozatot.

488 Harmadszor a felperes rámutat arra, hogy egyes magas beosztású tisztségviselői, akik tisztában voltak a közösségi versenyjog tiszteletben tartásának kötelezettségével, úgy vélték, hogy megfelelnek annak, ha a Bizottsággal 1981-ben folytatott tárgyalásokból fakadó útmutatásokat követik. Ezenkívül a megtámadott határozat (192) és (193) preambulumbekezdése annyiban ellentmondásos, hogy egyrészt a Bizottság, állítása szerint, a hűségen alapuló árengedményeket és a félhivatalos kizárólagossági megállapodásokat olyan mértékben vette figyelembe, amennyiben a felperes joggal hihette, hogy a versenykikötéseket, a mindkét irányban 15%-os eltérési lehetőséggel meghatározott tonnamennyiségre vonatkozó megállapodásokat, valamint a határozatlan idejű, kétéves felmondási idővel megkötött szerződéseket 1981-ben valóban elfogadták, másfelől, hogy a Bizottság úgy ítélte meg, hogy ezek a magatartások a gyakorlatban a felperes kizárólagosságát erősítik.

489 Negyedszer a felperes azt állítja, hogy a vegyiparban való összejátszásért korábban kiszabott jelentős bírságok megfizetésére való kötelezéseket nem lehet rá nézve súlyosító körülménynek tekinteni. A „bírság megállapításának módszeréről szóló

iránymutatás” szerint ugyanis a visszaesés ugyanolyan jellegű jogsértés elkövetését feltételezi. Márpedig a felperes felhívja a figyelmet arra, hogy a Bizottság sosem marasztalta el erőfölénnyel való visszaélés miatt.

490 A Bizottság vitatja a felperes által előadott érveket.

A Törvényszék álláspontja

491 Mindenekelőtt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy bár a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik minden egyes bírság összegének megállapítására, anélkül hogy köteles lenne pontos matematikai képletet használni, a 17. rendelet 17. cikke szerint a Törvényszék viszont korlátlan hatáskörrel rendelkezik az EK 229. cikk értelmében a Bizottság bírságot megállapító határozatai ellen benyújtott jogorvoslatokban, és ebből következően a kirótt bírságot törölheti, csökkentheti vagy emelheti (a Törvényszék T-236/01., T-239/01., T-244/01–T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 165. pontja, valamint a T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4987. o.] 358. pontja).

492 Először is, a bírságkiszabási iránymutatás alkalmazása tekintetében rá kell mutatni arra, hogy mivel a Törvényszék a 91/299 határozatot eljárási szabálytalanság miatt semmisítette meg, a Bizottság jogszerűen hozott új határozatot új közigazgatási eljárás lefolytatása nélkül.

493 Mivel a megtámadott határozat tartalma majdnem teljesen megegyezik a 91/299 határozat tartalmával, és mivel e két határozat ugyanazokon a jogalapokon alapul, a megtámadott határozat a bírság összegének megállapítása tekintetében a 91/299 határozat meghozatalának időpontjában hatályos szabályok hatálya alá tartozik.

494 A Bizottság ugyanis abban a szakaszban kezdte újra az eljárást, amikor az eljárási szabálytalanságot elkövette, és az ügynek a 91/299 határozat meghozatalakor még nem létező szabályokra figyelemmel történő újbóli megvizsgálása nélkül hozott új határozatot. Márpedig az új határozat hozatala elvileg kizárja az első határozat meghozatalát követően meghozott iránymutatás alkalmazását.

495 Következésképpen a bírságkiszabási iránymutatás a jelen ügyben nem alkalmazandó.

496 Másodszor meg kell állapítani, hogy a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a felperessel szemben kifogásolt jogsértések – azaz hűségen alapuló visszatérítések és a félhivatalos kizárólagossági megállapodások – „különösen súlyosak" voltak (a megtámadott határozat (191) és (193) preambulumbekezdése).

497 E vonatkozásban emlékeztetni kell arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a bírság összegét a jogsértés körülményeire és súlyára tekintettel kell megállapítani, és a jogsértés súlyának a bírság összegének megállapítása céljából történő mérlegelése során különösen figyelembe kell venni a verseny korlátozásának jellegét (lásd a Törvényszék T-32/92. és T-40/92. sz., CB és Europay kontra Bizottság egyesített ügyekben 1994. február 23-án hozott ítéletének [EBHT 1994., II-49. o.] 143. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

498 Mindezek alapján a közösségi versenyjogi szabályokat érintő, valamely vállalkozásnak felróható jogsértés súlyosságának megítéléséhez a Bizottság a bírság arányos összegének megállapítása érdekében figyelembe veheti az egyes jogsértések különösen hosszú időtartamát, a vállalkozás termékeinek összességét vagy közel összességét érintő azon jogsértések számát és eltérő jellegét, amelyek némelyike valamennyi tagállamot érintette, a jogsértések különös súlyosságát, amely olyan szándékos és egységes stratégiából ered, amely a versenytársak ellen irányuló különböző hátrányos gyakorlattal és a vásárlók felé irányuló, a hűség kialakítását célzó vállalati politikával igyekszik mesterségesen fenntartani vagy megerősíteni a vállalkozás erőfölényes helyzetét azokon a piacokon, ahol a verseny már eleve korlátozott volt, a visszaélésnek a versenyre gyakorolt különösen káros hatásait, valamint a vállalkozás számára

a jogsértésből származó előnyöket (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-83/91. sz., Tetra Pak kontra Bizottság ügyben 1994. október 6-án hozott ítéletének [EBHT 1994., II-755. o.] 240. és 241. pontját).

499 A jelen esetben meg kell állapítani, hogy a felperessel szemben kifogásolt gyakorlatok megalapozták a „különösen súlyos” minősítést a Bizottság részéről.

500 A vásárlóinak elhanyagolható mennyiségekre biztosított árengedményekkel és a velük kötött hűségmegállapodásokkal ugyanis a felperes mesterségesen tartotta fenn, illetve erősítette meg erőfölényes helyzetét az érintett piacon, ahol a verseny már eleve korlátozott volt.

501 Ezenkívül a felperes által előadott érvek egyike sem támasztja alá, hogy a Bizottság a jogsértések súlyosságának megítélését illetően tévedett volna.

502 Először az arra alapozott jogalappal kapcsolatban, hogy a felperes élt a versenytársak valamennyi eladási lehetőségével, meg kell állapítani mindenekelőtt azt, hogy a vásárlói hűségének kialakítására irányuló törekvésével versenytársait kívánta kizárni a piacról. E tekintetben az a tény, hogy piaci részesedésének mértéke kisebb volt, mint 100%, nem jelenti azt, hogy magatartásának ne lettek volna kizáró hatásai.

503 Ezt követően meg kell állapítani, hogy a Bizottságnak nem kellett külön bizonyítania a felperes gyakorlatának a fogyasztókra gyakorolt káros hatását. Az EK 82. cikkbe ütköző jogsértés esetén ugyanis nem kell vizsgálni, hogy a szóban forgó magatartás okozott-e károkat a fogyasztóknak (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-95/04. sz., British Airways kontra Bizottság ügyben 2007. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-2331. o.] 106. és 107. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

504 Másodszor, az EK 81. cikkre történő hivatkozással kapcsolatban meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat (191) preambulumbekezdésében a Bizottság csak annyit jelzett, hogy a kifogásolt jogsértések – a jelen eset különleges körülményeire tekintettel – súlyosabbak voltak, mint a felperessel szemben szintén kifogásolt, EK 81. cikkbe ütköző jogsértések. A Bizottság tehát nem tévedett abban, hogy az EK 82. cikkbe ütköző, valamint az EK 81. cikkbe ütköző jogsértések önállóak, és azokat ezért külön kell kezelni.

505 Harmadszor, a felperes szerződéseinek átalakításáról, valamint a megtámadott határozat (193) preambulumbekezdésében található állítólagos ellentmondásról elég annyit megállapítani, hogy a felperesre kiszabott bírság összege nem érinti a Bizottság által 1982-ben elfogadott intézkedéseket.

506 Negyedszer, a visszaesésről meg kell állapítani, hogy a Törvényszék írásbeli kérdésére válaszul a Bizottság megerősítette, hogy a megtámadott határozat (194) preambulumbekezdésében foglalt azon kifogás, amely szerint az a körülmény, hogy a felperesre már több alkalommal szabtak ki a vegyiparban (peroxid, polipropilén, PVC) való összejátszásért jelentős bírságot, súlyosító körülménynek minősül.

507 E tekintetben fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a jogsértés súlyának megállapításakor figyelemmel kell lenni az esetleges visszaesésre (a fenti 405. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 91. pontja, valamint a Törvényszék T-38/02. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4407. o.] 348. pontja).

508 A visszaesés egyes nemzeti jogrendekben elfogadott fogalma magában foglalja, hogy a személy új jogsértéseket követett el, miután hasonló jogsértésért már korábban

szankcionálták (a Törvényszék T-141/94. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-347. o.] 617. pontja).

509 A bírságkiszabási iránymutatás, még ha a jelen jogvitában nem is alkalmazandó, ugyanebben az értelemben szabályoz, amikor „hasonló jogsértésekre" utal.

510 Márpedig meg kell állapítani, hogy azok a jogsértések, amelyekért a felperesre több alkalommal szabtak ki jelentős bírságot a vegyiparban való összejátszás miatt, mind az EK 81. cikkhez kapcsolódnak. Ahogyan azt a Bizottság az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó, 1984. november 23-i 85/74/EGK határozatban (IV/30.907 – „peroxigén"-ügy) (HL 1985. L 35, 1. o) jelezte, az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó, 1986. április 23-i 86/398/EGK határozatban (IV/31.149 – „polipropilén"-ügy) (HL L 230., 1. o.) és végül az az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó, 1988. december 21-i 89/190/EGK határozatban (IV/31.865 – „PVC"-ügy) (HL 1989. L 74., 1. o.). Ezenkívül az előző pontban említett határozatoknak alapot adó gyakorlat nagyon különbözik a jelen ügybelitől.

511 Mindezek alapján a Bizottság tévesen állapította meg a felperes ellen szóló egyik súlyosító körülményt, és ezek alapján a megtámadott határozat megváltoztatásának van helye a rá kiszabott bírság 5%-os mérséklésével.

512 Következésképpen a bírság összegét egymillió euróval kell csökkenteni.

A jogsértés időtartamának téves értékelésére vonatkozó második jogalapról

A felek érvei

513 A felperes előadja, hogy az általa folytatott központi üzletpolitika hiányában és azon tényre tekintettel, hogy a szerződéses feltételeket nemzeti szinten rögzítették, a Bizottságnak figyelembe kell vennie az állítólagos jogsértések földrajzi kiterjedését, amelynek eredményeképpen minden érintett tagállam vonatkozásában eltérően kell megállapítani a jogsértések időtartamát. E megfontolás a bírság összegére is hatással lehet, különös tekintettel a figyelembe veendő üzleti forgalomra.

514 A Bizottság vitatja a felperes által előadott érveket.

A Törvényszék álláspontja

515 A megtámadott határozat (195) preambulumbekezdése értelmében a jogsértések 1983 körül kezdődtek, kevéssel a felperes és a Bizottság közötti tárgyalásokat és a Bizottság vizsgálati iratainak lezárását követően, és legalább az 1990-es év végéig folytatódtak.

516 Egyébként a Bizottság úgy határozta meg az érintett földrajzi piacot, hogy az közösségi szintű.

517 Ebből következően a Bizottságnak nem kellett tagállamról tagállamra folytatott vizsgálattal megállapítania az egyes jogsértések időtartamát. Feladatának megfelelően rögzítette a jogsértés kezdetének időpontját az érintett földrajzi piacon, azaz a nyugat-európai kontinentális piac egészén.

518 Mindenesetre, ha a Bizottságnak a jogsértések időtartamát a különböző nemzeti piacok szerint meg kellett volna különböztetnie, több bírságot kellett volna kiszabnia, amelyek együttes összege nem lett volna kevesebb a megtámadott határozatban kiszabottnál. Ebből következően a Bizottságnak az érintett földrajzi piac meghatározása tekintetében elkövetett esetleges tévedése nem alapozza meg sem a megtámadott határozat megsemmisítését, sem a bírság összegének mérséklését.

519 Következésképpen a második jogalapot el kell utasítani.

Az enyhítő körülmények fennállására vonatkozó harmadik jogalapról

520 A harmadik jogalap öt részből áll, amelyek a visszaesés hiányára, a felperesnek a Bizottsággal való együttműködésére, a bizalomvédelem elvére és a felperes jóhiszeműségére, a jogbiztonság védelmére, valamint a Bizottság „meglepő magatartására" vonatkoznak.

A visszaesés hiányára vonatkozó első részről

521 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság sosem folytatott ellene eljárást az EK 82. cikk alapján.

522 E tekintetben – a fentiek alapján is – a jogsértés súlyosságának vizsgálata során figyelemmel kell lenni az esetleges visszaesésre is, mivel az igazolhatja a bírság összegének emelését.

523 Ezzel szemben a visszaesés hiánya nem jelent enyhítő körülményt, tekintettel arra, hogy egy vállalkozás köteles tartózkodni az EK 82. cikk megsértésétől.

524 Következésképpen a harmadik jogalap első részét el kell utasítani.

A felperesnek a Bizottsággal való együttműködésére vonatkozó második részről

525 A felperes azt állítja, hogy együttműködött a vizsgálat során, mind a Bizottságnak a helyiségeiben tett látogatásaikor, mind annak információkéréseire válaszolva.

526 A 17. rendelet „Információkérés” címet viselő 11. cikke értelmében:

„(4) A kért információt a vállalkozások tulajdonosai vagy képviselői és jogi személyek, gazdasági társaságok, cégek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok esetén a törvény vagy a létesítő okirat által a képviselettel megbízott személyek adják meg.

(5) Ha a vállalkozás vagy a vállalkozások társulása a Bizottság által megszabott határidőn belül nem szolgáltatja a kért információt, vagy hiányos információt szolgáltat, a Bizottság határozattal követeli az információszolgáltatást. A határozat megjelöli a kért információt, megfelelő határidőt szab az információszolgáltatásra, és feltünteti a 15. cikk (1) bekezdésének b) pontjában és a 16. cikk (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott bírságokat és a határozat Bíróság által történő felülvizsgálatának jogát."

527 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az a vizsgálat során tanúsított együttműködés, amely nem haladja meg azt, amelyre a vállalkozások a 17. rendelet 11. cikkének (4) és (5) bekezdése értelmében amúgy is kötelesek, nem indokolja a bírság csökkentését (a Törvényszék T-12/98. sz., Solvay kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-907. o.] 341. és 342. pontja, valamint a T-241/01. sz., Scandinavian Airlines System kontra Bizottság ügyben 2005. július 18-án hozott ítéletének [EBHT 2005., II-2917. o.] 218. pontja). Ugyanakkor indokolt a csökkentés, ha a vállalkozás által szolgáltatott információk jelentősen meghaladják azt, amelynek szolgáltatását a Bizottság a 17. rendelet 11. cikke értelmében megkövetelheti (a Törvényszék T-230/00. sz., Daesang és Sewon Europe kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2733. o.] 137. pontja).

528 A jelen ügyben a felperes csak annyit állít, hogy válaszolt a hozzá intézett információkérésekre. Mivel e magatartás a felperes kötelezettségeinek részét képezi, nem jelent enyhítő körülményt.

529 Ami a felperesnek a helyiségeiben tartott vizsgálat során a Bizottsággal való állítólagos együttműködését illeti, rá kell mutatni, hogy e magatartás szintén a felperes kötelezettségeinek részét képezi, így ez sem jelent enyhítő körülményt.

530 Ebből kiindulva a harmadik jogalap második részét el kell utasítani.

A bizalomvédelem elvére és a felperes jóhiszeműségére vonatkozó harmadik részről

531 A felperes megjegyzi, hogy az 1981-ben zajló első eljárás alkalmával folytatott tárgyalások során úgy vélte, hogy szerződései abban a formában, ahogyan azokat átalakították, valamint üzletpolitikája megfelelnek a Bizottság elvárásainak. A felperes továbbá előadja azt is, hogy az 1981-ben folytatott megbeszélések a jóhiszeműségét igazolják, mivel valamennyi szerződését módosította annak érdekében, hogy azok a Bizottság akkori észrevételeinek megfeleljenek.

532 Ezenkívül a Cour d'appel de Liège FMC–ügyben 1989. október 20-án hozott ítélete alapján a felperes alappal hihette, hogy nincs erőfölényes helyzetben.

533 Márpedig, először is az 1980 és 1982 között folytatott tárgyalásokat illetően emlékeztetni kell arra, hogy amint azt a megtámadott határozat (193) preambulumbekezdése kifejti, a felperesre kiszabott bírság összege nem érinti a Bizottság által 1982-ben elfogadott intézkedéseket.

534 Ezt követően meg kell állapítani, hogy a felperesnek a Cour d'appel de Liège 1989. október 20-én hozott ítéletén alapuló érvei nem állják meg a helyüket. Az említett ítélet alapjául szolgáló ügyben ugyanis a Cour d'appel de Liège nem határozott érdemben a felperes erőfölényes helyzetéről vagy annak hiányáról.

535 Mindezek alapján a harmadik jogalap második részét el kell utasítani.

A jogbiztonság elvére vonatkozó negyedik részről

536 A felperes álláspontja szerint a bírság összegének kiszabásánál figyelembe kellett volna venni az „erőfölényes helyzet” fogalmának, valamint annak a felperes helyzetére történő alkalmazásának bizonytalanságát, figyelemmel piaci részesedésének ésszerű mértékére, vásárlóinak kiegyenlítő erejére és az ő viszonylagos piaci erejére.

537 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az európai piacon jelen lévő vállalkozás erőfölényes helyzetének megállapítására vonatkozó ítélkezési gyakorlat már kialakult. A Bíróság különösen a fenti 275. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében határozta meg pontosan az „erőfölényes helyzet” fogalmát. Ezen ítélet 38. pontja kimondja, hogy az EK 82. cikkben említett erőfölény olyan, valamely vállalkozás rendelkezésére álló gazdasági erőre vonatkozik, amely alapján lehetősége van megakadályozni a tényleges verseny fenntartását az érintett piacon, és a versenytársaktól, üzletfelektől és végső soron a fogyasztóktól jelentős mértékben függetlenül viselkedni.

538 Következésképpen le kell szögezni, hogy a felperes maga is azt állítja, hogy „piaci részesedésének mértéke 50% körüli volt a nemzeti piacok figyelembevétele, és 60–70%-os az európai piac figyelembevétele esetén”. Mindezek alapján a fenti 277. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint különösen jelentős piaci részesedésekkel rendelkezett, amelyek különleges körülmények fennállása hiányában az erőfölényes helyzet fennállásának bizonyítékai.

539 Következésképpen a harmadik jogalap negyedik részét el kell utasítani.

A Bizottság „meglepő magatartására” vonatkozó ötödik részről

540 A felperes álláspontja szerint a Bizottság 1981-ben elfogadott olyan gyakorlatokat, amelyeket azóta nagyon súlyos jogsértésként értékel. Ezek alapján tehát az utóbbi indokolás nélkül változtatta meg álláspontját.

541 E tekintetben elegendő arra emlékeztetni, hogy a megtámadott határozat (193) preambulumbekezdésében a Bizottság különbséget tett azon jogsértések között, amelyeket a jelenlegi esetben szankcionált, valamint azok között, amelyeket 1982-ben elfogadott, és amelyek tekintetében nem szabott ki bírságot.

542 Következésképpen a harmadik jogalap ötödik részét el kell utasítani, és a harmadik jogalap egésze elutasításának van helye.

A bírság összegének aránytalanságára vonatkozó negyedik jogalapról

543 A felperes előadja, hogy a Bizottság aránytalan összegű bírságot szabott ki rá. Álláspontja szerint az összeg a kifogásolt események idejében „túlzott” mértékű volt. Egyfelől a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie az enyhítő körülményeket, különösen a felperes jóhiszeműségét, jogos bizalmát és a jogbiztonságot. Másfelől a Bizottságnak a felperes azon tevékenységének üzleti forgalmát kellett volna figyelembe vennie, amelyekre a megtámadott határozat ténylegesen vonatkozott, tehát a Franciaország, Németország és Belgium területén folytatott tevékenységéét.

544 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság alappal vélte úgy, hogy a felperesnek felrótt jogsértések „különösen súlyosak” voltak. A megtámadott határozat

(191) preambulumbekezdésében különösen azt emelte ki, hogy a felperes volt a Közösségek első szódagyártója, hogy a jogsértések lehetővé tették számára, hogy megszilárdítsa piaci uralmát a tényleges versenytársak kiszorításával, valamint hogy versenytársai valamennyi eladási lehetőségét hosszú időre elvonva a felperes tartósan a fogyasztók hátrányára károsította az érintett piac szerkezetét.

545 Ezek alapján a Bizottság jogszerűen szabott ki 20 millió euró összegű bírságot a felperesre.

546 Kizárólag tájékoztatásképpen meg kell jegyezni, hogy bírságkiszabási iránymutatás – bár a jelen ügyben nem alkalmazandó – azt írja elő, hogy a „súlyos" jogsértésekért a kiszabható bírságok kiinduló összege 1–20 millió euróig terjed.

547 Az enyhítő körülményeket illetően elegendő annyit megállapítani, hogy a felperes által előadott érveket a fenti 536–542. pontban már elutasítottuk.

548 A jogsértések helyének figyelembevételét illetően az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében a kiszabható bírság felső határához megállapított üzleti forgalom az érintett vállalkozás teljes üzleti forgalmára vonatkozik, amely csak megközelítően jelzi az utóbbi piaci jelentőségét és befolyását. A 17. rendelet említett rendelkezése nem tartalmaz semmilyen területi korlátozást a teljesített üzleti forgalom vonatkozásában. Az utóbbi rendelkezésben meghatározott korlát figyelembevételével a Bizottság a bírság összegét a földrajzi helyzet és az érintett termékek tekintetében a választása szerint meghatározott üzleti forgalom alapján határozhatja meg (lásd a fenti 473. pontban hivatkozott Ciment-ügyben hozott ítélet 5022. és 5023. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

549 Mindezek alapján a Bizottság a jelen ügyben nem volt köteles figyelembe venni a földrajzi tényezőt a bírság összegének megállapításánál.

550 Másfelől a felperes nem állítja, hogy a Bizottság túllépte a rá a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése értelmében kiszabható bírság felső határát.

551 Ennélfogva a negyedik jogalapot el kell utasítani.

Az időmúlásra vonatkozó ötödik jogalapról

552 A felperes szerint a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie azt a körülményt, hogy tizenegy év telt el az állítólagos jogsértés megszűnése óta. A felperes kétségbe vonja a bírság büntető és elrettentő jellegének „időszerűségét" akkor, amikor üzletpolitikáját a Bizottság követelményeinek megfelelően már átalakította. Azt sem tudja továbbá, hogy a Bizottság a bírság harmadik vállalkozásokkal szemben gyakorolt elrettentő hatása vonatkozásában milyen indokolással szolgálhatna.

553 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a jelen ügyben a Bizottság betartotta a 2988/74 rendelet rendelkezéseit, valamint az ésszerű határidő elvét. Következésképpen nem hozható fel a Bizottsággal szemben az a kifogás, hogy késlekedett a megtámadott határozat meghozatalával.

554 Továbbá az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a versenyjogi jogsértés miatt kiszabott bírság megállapításakor a Bizottságnak nem csupán a jogsértés súlyát és

az ügy sajátos körülményeit kell figyelembe vennie, hanem azt a hátteret is, amelyben a jogsértést elkövették, és biztosítania kell azt, hogy intézkedése elérje a szükséges elrettentő hatást, különösen az olyan típusú jogsértések esetében, amelyek különösképpen veszélyeztetik a Közösség célkitűzéseinek elérését (lásd ebben a vonatkozásban a Bíróság 100/80–103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 106. pontját, valamint a Törvényszék T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-897. o.] 272. pontját).

555 Következésképpen valamely bírság, még ha egy bizonyos idő eltelte után szabják is ki újból, nem veszít büntető és elrettentő jellegéből, amennyiben megállapítható, hogy az érintett vállalkozás – mint a jelen ügyben is – különösen súlyos versenyjogi jogsértést követett el.

556 Ennélfogva az ötödik jogalapot el kell utasítani.

557 Következésképpen a fenti 507–512. pontban kifejtettek alapján meg kell változtatni a megtámadott határozatot annyiban, amennyiben tévesen súlyosító körülményként állapítja meg a felperes által elkövetett visszaesést.

558 Következésképpen a Törvényszék a felperessel szemben kiszabott bírság összegét 19 millió euróban állapítja meg.

A költségekről

559 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség esetén az Elsőfokú Bíróság elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy azt, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

560 A jelen ügyben a felperes kérelmeit a Törvényszék részben megalapozottaknak nyilvánította. A Törvényszék az ügy körülményeinek igazságos mérlegelését követően a felperest kötelezi saját költségeinek, valamint a Bizottság költségei 95%-ának viselésére, a Bizottságot pedig saját költségei 5%-ának viselésére.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (hatodik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A Törvényszék a Solvay SA-val szemben az EK 82. cikk alkalmazására irányuló eljárásban 2000. december 13-án hozott 2003/6/EK határozat (COMP/ 33.133 – C: „nyersszóda – Solvay”-ügy) 2. cikkében kiszabott bírság összegét 19 millió euróban állapítja meg.

2) A Törvényszék a kereset fennmaradó részét elutasítja.

3) A felperes viseli saját költségeit és az Európai Bizottság költségeinek 95%-át.

4) A Bizottság viseli saját költségeinek 5%-át.

Meij Vadapalas Dittrich

Kihirdetve Luxembourgban, a 2009. december 17-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita alapját képező tényállás . . . . . II - 4638

Eljárás . . . . . II - 4653

A felek kérelmei . . . . . II - 4658

A jogkérdésről . . . . . II - 4659

1. A megtámadott határozat megsemmisítésére irányuló kérelemről . . . . . II - 4660

Az időmúláson alapuló első jogalapról . . . . . II - 4660

Az elévülési szabályok téves alkalmazására vonatkozó első részről . . . . . II - 4660

– A felek érvei . . . . . II - 4660

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4662

Az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének megsértésére vonatkozó második részről II - 4667

– A felek érvei . . . . . II - 4667

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4670

A megtámadott határozat elfogadásához és hitelesítéséhez megkövetelt lényeges eljárási szabályok megsértésére vonatkozó második jogalapról . . . . . II - 4675

A kollegialitás elvének megsértésére vonatkozó első részről . . . . . II - 4676

– A felek érvei . . . . . II - 4676

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4677

A jogbiztonság elvének megsértésére vonatkozó második részről . . . . . II - 4679

– A felek érvei . . . . . II - 4679

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4680

A felperes újbóli meghallgatásához való joga megsértésére vonatkozó harmadik részről . . . . . II - 4683

– A felek érvei . . . . . II - 4683

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4685

A tanácsadó bizottsággal, a kartellekkel és piaci erőfölénnyel kapcsolatban folytatott ismételt egyeztetés hiányára vonatkozó negyedik részről . . . . . II - 4687

– A felek érvei . . . . . II - 4687

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4688

A versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottság szabálytalan összetételére vonatkozó ötödik részről . . . . . II - 4690

– A felek érvei . . . . . II - 4690

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4690

A lefoglalt iratoknak a 17. rendelet megsértésével való felhasználására vonatkozó hatodik részről . . . . . II - 4691

– A felek érvei . . . . . II - 4691

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4694

A pártatlanság, a gondos ügyintézés és az arányosság elvének megsértésén alapuló nyolcadik részről . . . . . II - 4697

– A felek érvei . . . . . II - 4697

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4698

A földrajzi piac téves meghatározására vonatkozó harmadik jogalapról . . . . . II - 4699

A felek érvei . . . . . II - 4699

A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4701

Az erőfölény hiányára vonatkozó negyedik jogalapról . . . . . II - 4705

A felek érvei . . . . . II - 4705

A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4708

Az erőfölénnyel való visszaélés hiányára vonatkozó ötödik jogalapról . . . . . II - 4714

A kiegészítő mennyiségek utáni árengedményekre vonatkozó első részről . . . . . II - 4714

– A felek érvei . . . . . II - 4714

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4716

A Saint-Gobainnek adott „csoportos” árengedményre vonatkozó második részről . II - 4723

– A felek érvei . . . . . II - 4723

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4725

A kizárólagossági megállapodásokra vonatkozó harmadik részről . . . . . II - 4727

– A felek érvei . . . . . II - 4727

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4728

A versenyjogi kikötésekre vonatkozó negyedik részről . . . . . II - 4732

– A felek érvei . . . . . II - 4732

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4733

A felróható gyakorlatok megkülönböztető jellegére vonatkozó ötödik részről . . . . II - 4734

– A felek érvei . . . . . II - 4734

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4735

Az iratokhoz való hozzáférés jogának megsértésére vonatkozó hatodik jogalapról . . . II - 4737

A terhelő iratokba való betekintés hiányára vonatkozó első részről . . . . . II - 4739

– A felek érvei . . . . . II - 4739

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4739

Az ügy iratai közé tartozó, a pervezető intézkedések folytán megismert, a védelem számára hasznos iratok létére vonatkozó második részről . . . . . II - 4741

– Az érintett földrajzi piacról . . . . . II - 4742

– Az érintett termékpiacról . . . . . II - 4743

– Az erőfölényes helyzet fennállásáról . . . . . II - 4744

– Az erőfölénnyel való visszaélésről . . . . . II - 4745

Az iratbetekintés teljességének hiányára vonatkozó harmadik részről . . . . . II - 4748

– A felek érvei . . . . . II - 4748

– A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4749

2. A bírság eltörlésére vagy mérséklésére vonatkozó kérelmekről . . . . . II - 4757

A jogsértés súlyának téves értékelésére vonatkozó első jogalapról . . . . . II - 4757

A felek érvei . . . . . II - 4757

A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4759

A jogsértés időtartamának téves értékelésére vonatkozó második jogalapról . . . . . II - 4764

A felek érvei . . . . . II - 4764

A Törvényszék álláspontja . . . . . II - 4764

Az enyhítő körülmények fennállására vonatkozó harmadik jogalapról . . . . . II - 4765

A visszaesés hiányára vonatkozó első részről . . . . . II - 4765

A felperesnek a Bizottsággal való együttműködésére vonatkozó második részről . . II - 4766

A bizalomvédelem elvére és a felperes jóhiszeműségére vonatkozó harmadik részről II - 4768

A jogbiztonság elvére vonatkozó negyedik részről . . . . . II - 4769

A Bizottság „meglepő magatartására” vonatkozó ötödik részről . . . . . II - 4770

A bírság összegének aránytalanságára vonatkozó negyedik jogalapról . . . . . II - 4770

Az időmúlásra vonatkozó ötödik jogalapról . . . . . II - 4772

A költségekről . . . . . II - 4774